

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Historie zaniklé obce Bučina

History of the vanished village Bucina

Lenka Klímová

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání — Dějepis se zaměřením
na vzdělávání

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Historie zaniklé obce Bučina vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Jiřímu Hnilicovi, Ph.D., za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat Mgr. Jaroslavě Vávrové za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

.....

podpis

NÁZEV:

Historie zaniklé obce Bučina

AUTOR:

Lenka Klímová

KATEDRA

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

ANOTACE:

Práce Historie zaniklé obce Bučina se zabývá vodstvem, průmyslem, životem, řemesly, zvyky či tradicemi na Šumavě. V neposlední řadě pak významnými osobnostmi, které se zde narodily či strávily část svého života. Především má ale za cíl zaměřit se na život v kdysi nejvýše položené obci, která vznikla na samém sklonku 18. století a zanikla krátce po druhé světové válce. V jedné z kapitol jsou zmíněny i další zaniklé osady a obce v jejím okolí, jež postihl stejný osud. Práce je doprovázena dobovými a současnými fotografiemi ze života, dále relevantními rozhovory s pamětníky jednotlivých obcí či leteckými snímky z doby před zánikem a dnes. Data byla získána z kronik, rozhovorů, dobových a současných publikací nebo sekundární literatury věnující se tomuto tématu.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Zaniklá obec v roce 1956, Bučina, život na Šumavě

TITLE:

History of the vanished village Bucina

AUTHOR:

Lenka Klímová

DEPARTMENT:

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

SUPERVISOR:

PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

ANNOTATION:

My thesis The history of an extinct village Bucina deals with hydrography, industry, life, crafts, customs or traditions of the Bohemian Forest. Finally, it is concerned with the important personalities who were born or spent a part of their lives there. Above all, however aim is to focus on life in the once highest located village, which was originated at the very end of the 18th century and disappeared shortly after The Second World War. In one of the chapters other extinct settlements and villages in the surrounding area, which suffered the same fate, are discussed. The work is accompanied by period and recent photographs of everyday life, along relevant interviews with witnesses and survivors of the municipalities, or aerial photographs from the period prior to the termination and today. Data were obtained from the chronicles, interviews, period and contemporary guides or secondary literature on this subject.

KEYWORDS:

Vanished village in 1956, Bucina, life of the Bohemian Forest

Obsah

ÚVOD	1
1. KDYŽ SE ŘEKNE ŠUMAVA.....	5
1.1. Její původ a rozloha	5
1.2. Podnebí, vodstvo a přírodní katastrofy	8
1.3. Průmysl a zemědělství	11
Dřevařství a sklářství.....	11
Výroba sirek na Šumavě	15
Těžba rašeliny	16
Šumavské papírny	18
Lnářství.....	19
Těžba a zpracování zlata	20
Zemědělství	21
2. ŽIVOT V ŠUMAVSKÉ OBCI BUČINA	22
2.1. Poloha zaniklé horské vesnice Bučina.....	22
2.2. Historie obce do roku 1945.....	24
První osídlení.....	24
Správa obce	27
Čím se lidé živili a jak se oblékali.....	28
Dům a jeho vybavení.....	33
Zvyky, svátky, obyčeje.....	37
Osobnosti spjaté se Šumavou	43
Pašeráci a loupežníci	45
I. světová válka.....	47
První léta Československa a zajímavosti z bučinské kroniky	47
Rok 1938	50
Turistický ruch	50
2.3. Historie obce po roce 1945	52

Příběh Bohumily Kyznarové (roz. Pešlové).....	58
3. SOUSEDÍCÍ ZANIKLÉ OSADY a OBCE	62
3.1. Osada Chaloupky (Hüttl).....	62
Vzpomínky Johanna Baiera	64
3.2. Osada Na Mlýnské Mýtině (Mühlreuthhäuser)	69
3.3. Zaniklá obec Knížecí Pláně (Fürstenhut)	70
3.4. Historie kostela na Knížecích Pláních a obnovení hřbitova	72
3.5. Příběh Němce, na kterého při odsunu zapomněli	74
ZÁVĚR	79
PŘÍLOHY	80
Přepis celého rozhovoru s paní Bohumilou Kyznarovou (r. Pešlovou).....	80
Přepis celého rozhovoru s panem Franzem Strunzem	84
Novinový článek v současném tisku.....	87
Dobové a současné fotografie Bučiny	88
Současné fotografie Chaloupek	106
Současné a dobové fotografie osady Na Mlýnské Mýtině	111
Dokumenty z kronik Knížecích Plání a Bučiny.....	115
Dobové a současné fotografie Knížecích Plání	117
Život na Šumavě a řemesla	128
SEZNAM OBRÁZKŮ	132
BIBLIOGRAFIE	136
3.6. Archivní prameny	136
3.7. Vzpomínky a dobová literatura	136
3.8. Rozhovory.....	137
3.9. Sekundární literatura a novinový článek	137
3.10. Internetové zdroje	139

ÚVOD

Šumava je horskou oblastí určující těžké životní podmínky zdejších obyvatel. Je oblastí, kde lidé dokázali držet pospolu a pomáhat si, protože jinak by jejich existence nebyla možná. Zároveň pro ně byla místem, které i přes její drsný ráz milovali a neradi opouštěli.

Tématem mé bakalářské práce je historie zaniklé obce Bučina na Šumavě, jedná se o tematiku nosnou, v současné době často zmiňovanou. Práce je doprovázena poznatky o obživě místních obyvatel, o jejich úsilí a pevné víře, ale i o kulturním a společenském životě, tradicích a významných osobnostech, které se zde narodily.

Bučina je místo, kde se můžete zhluboka nadechnout a pocítíte vůni zelených lesů a luk, ale i závan historie, který na vás dýchne při pohledu na pozůstalé základy tehdejší vesnice. Za slunečného počasí se navíc naskytne výhled na alpské vrcholky. Název místního a dnes již jediného hotelu Alpská vyhlídka tedy není náhodný.

Cílem práce je objasnit problematiku těžkého života obyvatel na příkladu kdysi nejvýše položené obce Bučina a jejích sousedních osad a obcí, které zanikly v 50. letech minulého století. Bučina vznikla na konci 18. století a v době svého rozkvětu čítala až padesát domů. Po druhé světové válce ale Bučina společně s dalšími okolními vesnicemi zanikla a obyvatelé museli odejít. V místech těchto obcí a vesnic pak vzniká hraniční pásmo. Co bylo denním zaměstnáním těchto lidí a co jim poskytovalo obživu? Jaký průmysl byl pro Šumavu typický? Proč nechtěli původní obyvatelé raději odejít do úrodnějších a životu příznivějších oblastí?

Práce je rozdělena do tří kapitol. V první z nich se zaměřuji na Šumavu jako takovou. Na její polohu a rozlohu, na přírodní a klimatické podmínky, které značně ztěžovaly život místních obyvatel. Hlavní část této kapitoly je věnována různým odvětvím průmyslu a zemědělství. Zdroje k této kapitole jsem čerpala ze sekundární i primární literatury. Co je to vlastně Šumava a kde se rozkládá, byly otázky, na které jsem hledala odpověď v knize *Život staré Šumavy*¹ od Vlastimila Vondrušky a v rozsáhlé publikaci *Šumava: příroda, historie, život*². Z této knihy jsem vycházela i při charakterizaci šumavského průmyslu a zemědělství. Primární literaturou mi byla německá publikace *Der*

¹ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989.

² *Šumava: příroda, historie, život*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003.

*Böhmerwald: Natur und Mensch*³ od Josefa Wenziga a Jana Krejčího. O přírodních a klimatických podmínkách se zmiňuje kniha *Krajem šumavských Lad*⁴ od Karla Petráše, ale také četné publikace krásné literatury od Karla Klostermanna, jako jsou *Črty ze Šumavy*⁵ či *Ze světa lesních samot*⁶, jež velmi barvitě líčí rozsáhlý dopad přírodních katastrof na šumavskou krajinu a lid.

Ve druhé kapitole se zaměřuji na postupné osidlování Šumavy a každodenní život jejích obyvatel, jež zachycuje opět kniha od Vlastimila Vondrušky *Život staré Šumavy*⁷ a kniha Karla Petráše *Krajem šumavských Lad*.⁸ Obecný úvod o majitelích Velkozdíkovského panství pak popisuje Jaroslava Vávrová v knize *Kapitoly z minulosti Kvildy*⁹. Něco málo o šumavských stezkách se dozvíme z již zmíněné publikace - *Šumava: příroda, historie, život*¹⁰, o ubytování a stravě pak z dobových¹¹ i současných¹² průvodců, které se zaměřují na Šumavu jako na hojně vyhledávanou turistickou oblast,¹³ z nichž nejslavnější je *Řivnáčův průvodce po Šumavě*¹⁴. O postupném poněmčování našeho území píše V. O. Pořanský v nevelké knize *Jak se odnárodnilo horní Povltaví*¹⁵, Historii obce Bučina, již je tato kapitola hlavně věnována, zachycují kroniky obce Bučina¹⁶ a Knížecích Plání¹⁷, dále pak dobová literatura *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald*¹⁸, kniha od Adolfa Weishäupla *Die Gefilde*¹⁹ a *Das Königreich*

³ WENZIG, Josef a KREJČÍ, Jan. *Der Böhmerwald: Natur und Mensch*. Prag: Carl Bellmann, 1860.

⁴ PETRÁŠ, Karel. *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006.

⁵ KLOSTERMANN, Karel a NOHEJL, Bohumil. *Črty ze Šumavy* 1890. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1986.

⁶ KLOSTERMANN, Karel. *Ze světa lesních samot*: [Román]. 5. vyd. V Praze: Jos. R. Vilímek, 1922. 355 s. Spisy Karla Klostermanna; sv. 1.

⁷ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989.

⁸ PETRÁŠ, Karel. *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006

⁹ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005

¹⁰ *Šumava: příroda, historie, život*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003.

¹¹ CHUDOBA, Jiří. *Průvodce Šumavou: Zevrubný popis Šumavy a svahů od Krumlova až do Nýrska*. Praha: E. Beaufort, 1896.

¹² MARTAN, Miloslav a RAU, Karel. *Šumava, Bavorský les = Böhmerwald: průvodce, historické pohlednice*. 1. vyd. Plzeň: Kletř, 1991.

¹³ BAŠTA, Antonín. *Průvodce Šumavou*. 2. vyd. Praha: Čsl. Kompas, 1923.

¹⁴ BOROVSÝ, František Adolf a KREJČÍ, Jan, ed. *Řivnáčův průvodce po Šumavě: zevrubný popis celé Šumavy, jejích svahů, blízkých důležitých měst a krajin a pohoří Novohradského: Šumava před sto dvaceti lety*. Vyd. 3., V nakl. Baset 1. Praha: Baset, 2002.

¹⁵ PEISKER, Jan. *Jak se odnárodnilo horní Povltaví*. V Praze: Nákladem knihkupectví Ed. Grégr a Ed. Valečka, 1885. 28 s. Rozhledy po působišti Národní jednoty Pošumavské; 1.

¹⁶ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

¹⁷ SOKA v Prachaticích. Knížecí Pláně – Chronik der Gemeinde Fürstenhut (1902 – 1933).

¹⁸ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete)*. Grafenou: Morsak, 1980.

¹⁹ WEISHÄUPL, Adolf. *Die Gefilde*. Krumbach: 2011.

*Böhmen*²⁰ od Johanna Gottfrieda Sommera. Hlavním zdrojem byly také vzpomínky a paměti původních obyvatel *Erinnerungen an Buchwald*²¹ od Herberta Fastnera a *Soukromé poznámky Bohumily Kyznarové*²², Vycházela jsem ale i ze sekundární literatury, jako byla *Kronika šumavských hvozdů*²³ od Josefa Peka, ale i z publikací věnujících se dobovým fotografiím *Tenkrát na Šumavě, fotografie 1929 – 1939*²⁴, *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*²⁵ a *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*²⁶ od Zdeňka Roučky.

Třetí kapitola je věnována dalším zaniklým osadám v okolí Bučiny, osadě Chaloupky a Mlýnské domky (Na Mlýnské Mýtině), v závěru farní obci Knížecí Pláně, kam chodilo celé okolí do kostela sv. Jana Křtitele a mnozí zde byli také pohřbíváni. V této kapitole vycházím z rozhovoru s panem Eduardem Honesem²⁷ nebo Johannem Baierem²⁸ a vzpomínek na něj.²⁹ I z další již zmiňované dobové a sekundární literatury. Z kroniky obce Bučina a Knížecích Plání, dále z Karla Petráše či Jaroslavy Vávrové.

V neposlední řadě jsem čerpala z periodik či internetových zdrojů zaměřujících se na životní a klimatické podmínky staré Šumavy. Vše je doprovázeno současnými, ale hlavně dobovými fotografiemi.

Oblastí Sudet a jejich krajinou se již delší dobu zabývá spolek Antikomplex, který shromáždil četné příběhy lidí³⁰ a dokumentuje změny sudetské krajiny³¹. Pořádá také výstavy či výlety do pohraničí. Cenná je i jeho fotodokumentace zmizelých vesnic.

Dále vznikla četná díla krásné literatury, jež líčí život na Šumavě či přímo na Bučině. Například František Frýda napsal román *Kořeny ve větru*, který zachycuje příběh pašeráka z Bučiny. Z hlediska poezie nám Šumavu přibližuje dílo *Ze Šumavy*, básnická sbírka od Elišky Krásnohorské. Za hlavního šumavského autora byl považován Karel

²⁰ SOMMER, Johann Gottfried: *Das Königreich Böhmen, díl VIII*. Praha: J.G. Calve'schen Buchhandlung, 1840.

²¹ FASTNER, Herbert: *Erinnerungen an Buchwald*. Grafenau: Morsak Verlag, 1985.

²² KYZNAROVÁ, Bohumila: *Soukromé poznámky Bohumily Kyznarové*, soukromý archiv autorky, 2012.

²³ PEK, Josef: *Kronika šumavských hvozdů*. Vimperk: nakladatelství Papyrus, 1998.

²⁴ ROUČKA, Zdeněk: *Tenkrát na Šumavě, fotografie 1929 – 1939*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2009.

²⁵ ROUČKA, Zdeněk: *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008.

²⁶ ROUČKA, Zdeněk: *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006.

²⁷ PECHOUŠEK, Pavel: Česky nebo německy? To je egal! Ale doma jsem na Horské Kvildě. Čas. *Šumava*. Podzim 2013, str. 4-7.

²⁸ *Rozhovor s Johannem Baierem*. Tazatel – J. Vávrová, srpen 2014.

²⁹ PĚNIČKOVÁ, K. (listopad 2013). Vzpomínky Johanna Baiera. *Šumava.eu*, stránky <http://obec.sumava.eu/index.php/sumava/102-zpravy/4036-na-krasne-sumave>.

³⁰ SCHOLL-SCHNEIDER, Sarah, ed., SCHNEIDER, Miroslav, ed. a SPURNÝ, Matěj, ed. *Sudetské příběhy: vyhnanci, starousedlíci, osídlenci*. Praha: Antikomplex, 2010.

³¹ *Zmizelé Sudety*: [katalog k výstavě] = Das verschwundene Sudetenland: [der Katalog zur Ausstellung]. 4., upr. a rozš. vyd. Domažlice: Pro občanské sdružení Antikomplex vydalo Nakladatelství Českého lesa, 2006.

Klostermann se svými nezapomenutelnými díly o těžkém životě Šumavanů a přírodních katastrofách, s nimiž zápasili.

1. KDYŽ SE ŘEKNE ŠUMAVA

1.1. Její původ a rozloha

Šumava, stále krásná a divoká příroda, táhnoucí se v přibližně dvě stě kilometrů dlouhém zeleném pásu lesů podél česko-německých hranic v jižní a jihozápadní části České republiky. Od nepaměti tvořilo toto pohoří přirozenou hranici naší země.

„Kde domov můj, kde domov můj.

*Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalinách,
v sadě skví se jara květ,
zemský ráj to na pohled!“*

Takto pohlíží Josef Kajetán Tyl ve své hře *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka* na českou zemi. Stejným způsobem můžeme ale nahlížet i na Šumavu. Slovo Šumava totiž můžeme odvodit od substantiva šum či od slovesa šumět. Stačí se jen postavit doprostřed lesa a poslouchat, jak si vítr pohrává s větvemi stromů, jak šumí les.

Na název Šumava ale lze pohlížet i z poněkud méně poetičtějších úhlů pohledu. Třeba jen na pouhé označení lesa. Dodnes tak slovo „šuma“ užívá srbochorvatština.

Název Šumava je zaznamenán v jednom z nejstarších spisů *Rerum ungaricarum decades quattuor* od Antonia Bonfiniho ze 16. století. Šlo ale o ne zcela jasné a přesné vymezení Šumavy, protože označovalo všechna pohoří na jihu Čech. V některých publikacích lze nalézt i označení Gabreta či Gabrétský les, jako například u Pavla Stránského, který ale, jak píše, znal i „...lidový výraz *Šumava*“. Označení Gabrétský les zřejmě převzal od antických autorů. V 18. a 19. století se objevuje jiné synonymum pro Šumavu, a to „Kašperské hory“. Autorem tohoto nepřesného názvu byl údajně Mořic Jan Jiří Vogt, také autor mapy z roku 1717. Název byl použit v mnoha dalších dílech, ale přímo na území Šumavy se tento název nikdy neužíval. Asi nejpřesněji vymezil Šumavu v 19. století geolog Jan Krejčí společně s Josefem Wenzigem v knize *Der Böhmerwald*, kde člení šumavské pohoří na dva celky: Šumavu a Český les. Členění pak přebírá i *Řivnáčův průvodce po Šumavě*.

... zdvihá se Šumava jako ohromné 3000-4000 palců vysoké pohoří, které se v délce 30 mil rozkládá podél západní české hranice od Horních Rakous téměř až k chebskému údolí... Nízký, jen 1200 palců dosahující pás vrcholů mezi Kdyní a Vterým (nyní Všerub,

Neumark) dělí Šumavu na dvě téměř stejné poloviny, na jižní polovinu, či také vlastní Šumavu (Böhmerwald), Čechy nazývanou Šumava, a v severní polovinu, česky zvanou Český les... Obě poloviny se liší jak výškou, tak svou prostorovou orientací. Severní polovina, Bavorsy nazývaná Českým lesem, začíná na severu horou Dyleň (2895 palců) jižně od Chebu a končí Čerchovem u Domažlic, deset mil dlouhý přerušovaný hřbet dosahuje v průměru jen 2200 palců. Orientace této části je severo-severozápadní a prudší pokles je směřován směrem k Šumavě, kde se svažuje k rovině, ležící v nadmořské výšce sotva 1500 palců... Přestože je toto pohoří z větší části porostlé lesem a disponuje jednotlivými romantickými divokými částmi, postrádá zcela vysokohorský charakter a jeví se, viděno z nitra Čech, jako jednotvárný a horizont ohraničující lesní pás, proti kterému nad svým okolím velkolepě vyčnívá jižní polovina pohoří... Jižní polovina nebo také vlastní Šumava začíná na severu proti Čerchovu ležícím Osekem 4050 palců...³²

Tak je psáno v knize *Der Böhmerwald*. Vymezení Českého lesa bylo už tehdy téměř stejné jako dnes, jen s tou výjimkou, že dnes se Český les považuje za samostatné pohoří. V současné době také není lesnatý chlum Osek považován za spojnici Šumavy a Českého lesa. Dnes za tuto spojnici považujeme celek Všerubské vrchoviny. Přesto ale publikace Krejčího a Wenziga poskytuje cenné poznatky, například rozdělují Šumavu na pět celků – předhůří Šumavy, centrální plošinu Šumavy, Prachaticko-krumlovské pohoří, Plöckensteinský hřbet se Želnavským pohořím a Královský hvozď. Tato označení se užívají, ač v mírně pozměněné podobě, dodnes.³³

Pohoří Šumava náleží podle geomorfologického členění České republiky do geomorfologické provincie Česká vysočina a do geomorfologické oblasti Šumavská hornatina a je její nejvyšší částí. Rozkládá se na hranicích třech států: České republiky, Německa a Rakouska. V České republice zaujímá její rozloha 1671 km². Jejím nejvyšším vrcholem je na německé straně hora Velký Javor (německy Großer Arber, 1456 metrů), pro českou část Šumavy to je hora Plechý (1378 metrů) ležící na česko-rakouských hranicích. Severozápadním sousedem Šumavy je v České republice Český les, na východě na ni pak navazují Novohradské hory.

Etnografové pohlíží na Šumavu ze zcela jiného pohledu než geografové. Šumavská etnografická oblast sousedila s etnografickými celky, jako bylo Chebsko, Doudlebsko či Prácheňsko. Na rozdíl od geografických hranic hranice etnografických oblastí nebývají tak

³² WENZIG, Josef a KREJČÍ, Jan. *Der Böhmerwald: Natur und Mensch*. Prag: Carl Bellmann, 1860. 354 s.

³³ *Šumava: příroda, historie, život*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003.

ostré a přechody mezi nimi jsou velmi pozvolné, navíc se v průběhu času může měnit i jejich rozsah. Etnografické a geografické oblasti se ve většině případů nepřekrývají, není tak možné přesně určit, která vesnice patří do té které etnografické oblasti.³⁴

V 19. a 20. století se na Šumavě objevují dva národnostně odlišné celky – český a německý. O národopisných odlišnostech českých a německých obyvatel Šumavy nás informuje publikace Leopolda M. Zeithammera *Šumava, kraj a lid* z roku 1902. Odlišnosti bychom mohli pozorovat v krojích, tradicích a zvycích či v architektuře. Příklad zvláštní architektury alpského typu, který je pro českou část Šumavy netypický, můžeme spatřit ve Volarech. Typickým znakem německého obyvatelstva byla také „umrlčí prkna“, která se u českých obyvatel objevovala jen ojediněle a která si můžeme prohlédnout na **obrázku 1: umrlčí prkna**. Přesto mělo ale německé a české obyvatelstvo něco společného. Náročné životní podmínky je dokázaly spojit a vytvořit mezi nimi také přátelské pouto.³⁵

Obrázek 1: umrlčí prkna³⁶

³⁴ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 5-7.

³⁵ *Šumava: příroda, historie, život*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003.

³⁶ ROUČKA, Zdeněk: *Tenkrát na Šumavě, fotografie 1929 – 1939*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2009.

1.2. Podnebí, vodstvo a přírodní katastrofy

Průměrné roční teploty jsou závislé na nadmořské výšce. Průměrné teploty se pohybují v rozmezí od 3 °C do 6 °C. Nejvyšší teplota byla naměřena v roce 1983 ve Vyšším Brodě a činila 36,8 °C. Nejnižší pak v oblasti Jezerní slatě v roce 1987, a to -41,6 °C. Vegetační období trvá kolem sta až sto padesáti dní a sníh leží na šumavských pláních kolem 130 dní v roce. Celkově je tedy podnebí spíše chladné, deštivé a mlhavé. O počasí a přírodních katastrofách na Šumavě si můžeme podrobněji přečíst v poutavých dílech šumavského spisovatele Karla Klostermanna, viz níže „broučková doba“.

V české části Šumavy pramení několik řek. Nejvýznamnější z nich Vltava, dále Otava, Vydra, Úhlava, Blanice, Volyňka aj. Svým povodím náleží Severnímu a Černému moři. Co je ale pro Šumavu typické, jsou ledovcová jezera jako například Plešné jezero, Prášilské jezero, jezero Laka, Černé či Čertovo.

Počasí mělo velký vliv na život lidí, zvláště pak jeho výkyvy. Například silné větry v roce 1734 poškodily borové lesy natolik, že trvalo několik let, než byly polomy zcela odklizeny. Navíc v té době ještě nebylo vytvořeno dostatek cest. Vichřice byly na Šumavě časté a jejich následky dalekosáhlé. Stejně neštěstí přineslo silné krupobití, které někdy zničilo i celoroční úrodu či okenní tabule.

V roce 1835 začal padat sníh v říjnu a už nepřestal. Ti, kteří nestihli brambory včas sklidit, museli je dolovat pod sněhovou pokrývkou (jak můžeme vidět na **obrázku 2: sklizeň brambor v říjnu 1905**) nebo je nechat shnít. Ještě v květnu dalšího roku ležel na Šumavě sníh a panovaly kruté mrazy. Kvůli třeskutým mrazům zamrzal dokonce i zdroj pitné vody. Stávalo se ale, že i v červnu napadl sníh, který rychle roztál a spálil veškeré brambory jako v roce 1841, a sněhové závěje někdy bývaly vysoké až 5 metrů. Na druhou stranu byly i mírné zimy a málo sněhu. Léto pak bylo naopak velmi studené.

Jindy zase řádily mezi dobyt看em nemoci jako slintavka a kulhavka, které vyhladily téměř celé stádo, kromě dvou až tří kusů. Nemoci ale postihovaly i obyvatele. Jednou z velkých pohrom byly chřipkové a tyfové epidemie. Lékařství zdaleka nebylo ještě na takové úrovni, aby jim dokázalo patřičně zabránit, a umírala díky nim spousta lidí.

Obrázek 2: sklizeň brambor v říjnu 1905³⁷

Velmi nepříjemnou situací bývaly požáry. I dnes zasahuje u jednoho požáru několik hasičských spolků, ale dříve, než se hasiči shromáždili a než sehnali potřebné množství vody, lehlo popelem i několik domů.

Některé roky ale byly navýsost úrodné. Příkladem je rok 1840, který byl nejúrodnější za uplynulých 20 až 30 let. Zlomovým byl také rok 1870, kdy udeřila silná vichřice obrovské síly, jakou Šumava ještě nezažila. Způsobila rozsáhlé škody nejen lesa, ale i lidských příbytků. V zimě pak napadly metrové závěje sněhu a po ní přišlo teplé jaro a léto. Díky teplotním vlivům se tak rozmnožil kůrovec, že bylo potřeba rychle polámané dřevo odklidit, aby lýkožrout nenapadl i zdravé stromy. Práci dostalo spoustu lidí, a proto je tento „brouček“ nazýván „zlatým broučkem“.³⁸

Tzv. broučkovou dobu nám popisuje Karel Klostermann v knize *Črty ze Šumavy*, 1890 takto: „Rok 1870 přinesl s sebou takovou kůrovcovou katastrofu, že všechny poměry na Šumavě se rázem změnily. Pohroma postihla celou oblast, sousední Bavorsko zrovna tak jako Čechy. Kdo pak v letech 1872 až 1874 přišel do našich hor, zhrozil se strašlivých následků nemilosrdného řádění lesního škůdce. Nedávno tu ještě stály temně zelené, nádherné vysoké smrky, ale najednou na nich začalo jehličí červenat. Změna postupovala od špičky pořád níž a níž a nakonec zrezivělo všechno jehličí odshora dolů a začalo

³⁷ ROUČKA, Zdeněk: *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008.

³⁸ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 124-130.

opadávat. Kam jste dohlédli, všechny staré i mladé porosty dostávaly osudové rzivé zabarvení. Zrezivěl i zelený mech, který spadané jehličí doslova pohřbilo.

Byl to neobyčejně smutný pohled. Jen tu a tam čněl z tohoto mrtvého, narudlého moře zelený buk nebo širokolistý javor a tiše kolébal hlavou, jako by truchlil nad umírajícími druhy. Ve dne v noci se ozývaly údery seker a plápolaly ohně, mezi vrchy a skalami se rozléhala ozvěna praskotu bičů povozníků a dunění kmenů, které se po svazích řítily k bystřinám a splavům. Do tichého, liduprázdného chrámu přírody náhle vtrhl neobvyklý život.

...Domácí síly nemohly tu pohromu zvládnout, a tak bylo třeba hledat pomoc u italských dělníků, kterých také několik set přijelo.

Broučková doba, jak lidé tu neblahou epochu pojmenovali, znamenala pro Šumavu dočasně hodně práce i hodně peněz. Dělníci si přišli na slušné výdělky a sedláci tržili za dřevo pěkné peníze, i když jednotlivé kmeny prodávali za babku. Nemalé částky jim vyneslo půjčování potahů a nejeden sedlák dostal za měsíc do ruky víc peněz než dřív za celý život. I obchodníci s dřevem tušili tučnou kořist a kroužili tu pořád kolem jako supi kolem mršiny.

*Zní to dost podivně, ale ještě teď velebí někteří lidé "broučkovou dobu" jako nějaký zlatý věk, který pro všechny znamenal blahobyť.*³⁹

Důsledky této vichřice popisuje Klostermann také v knize *Ze světa lesních samot*:

„...Hůře a hůře řádila vichřice, praskot a šum, jako by Gigantově, přikovaní v útrokách Tartaru, pout se zbavivše, ven se byli dostali a v nový boj se utkali s mocnostmi nadzemskými.... Podlehl les po osmihodinném boji s rozkaceným živlem, stromy ležely jako bojovníci, jež Morana zachvátila na poli bitvy, tu v řadách, tam v divé směsici přes sebe nakupeny, v ohromných zásekách, místy jako domy ve velkých městech.

*Ach, milý čtenáři, polehly hvozdy nebetyčné – již nevstanou. Leží pně dosud na mnohých místech, ježto nebylo lze jich odstraniti. Když se dal po dvou, třech letech kůrovec do mrtvol i do zbylých živoucích, oloupali s nich dřevorubci kůru a oloupanou spálili. Ohně, které tenkrát všude hořely, byly panichidou, kterou člověk zhynulému lesu ustrojil.*⁴⁰

³⁹ KLOSTERMANN, Karel a NOHEJL, Bohumil. *Črty ze Šumavy* 1890. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1986. 124 s.

⁴⁰ KLOSTERMANN, Karel. *Ze světa lesních samot*: [Román]. 5. vyd. V Praze: Jos. R. Vilímek, 1922. 355 s. Spisy Karla Klostermanna; sv. 1.

Kůrovec zasáhl polámané stromy a lidé opět měli dostatek práce. Blahobyt ale vystřídala bída, která už šumavský lid neopustila. Z jejich příbytků se nám tak dochovalo staré nářadí, nábytek a jiné předměty, které nemohli vyměnit za nové a nám tak pomáhají poznat život lidí minulých století.

1.3. Průmysl a zemědělství

Pro oblast Šumavy byla typická těžba zlata. Dále se zde těžilo stříbro, železná ruda, tuha či rašelina. Pro Šumavu nejvýznamnější a snad i nejdůležitější byla těžba a zpracování dřeva. Byl to základní způsob obživy a materiál pro výrobu nejrůznějších druhů nářadí, ale také nábytku či hudebních nástrojů. Hlavně v případě nevlídného počasí si lidé ze dřeva vyráběli nejrůznější předměty denní potřeby. Se zvyšující se poptávkou bylo dřevo dopravováno nejdříve po vodních tocích a uměle vytvořených plavebních kanálech, později také pomocí železnice do nejrůznějších koutů Čech. V důsledku těžby dřeva byly postaveny četné pily a v neposlední řadě zakládány sklárny a továrny na výrobu zápalek, papíru nebo textilie. Obživou pro některé bylo také pivovarnictví nebo pro zalesněnou Šumavu typické lesnictví a s ním spojená myslivost.⁴¹

Dřevařství a sklářství

Jak známo, dřevo bylo jedním ze základních materiálů, který lidé na Šumavě využívali. Využívali ho ke stavbě svých domů i k výrobě nejrůznějších předmětů jak pro svou potřebu, tak na prodej. Výrobě se věnovali odborníci i lety zkušení laici, kteří si chtěli přivydělat. Vyráběla se dřevěná kola a jejich části, sudy na víno, na máslo, pálenku nebo zeli, kádě, truhly nebo šindele, hospodářské nářadí, nástroje či nádoby, dřeváky i nejšle, kartáče, žaluziové laťky, krabičky na zápalky a sirky vyráběné z dřevěného drátu či rezonanční desky pro hudební nástroje.⁴² Na výrobu dřeváků do dřevařské dílny se můžeme podívat na **obrázku 3: výroba dřeváků**.

Dřevo bylo zdrojem jejich obživy, protože nejen že se těžilo a práci měli dřevaři, ale bylo užíváno i ve sklárnách. Nezbytnou surovinou k výrobě skla byla totiž potaš, která se získávala z popele spáleného dřeva. Byla velmi cenná, protože skláren bylo mnoho, a tak se vykupovala i od obyčejných lidí. Šumavští skláři byli vyhlášeni a mnohdy přicházeli s novými a lepšími technologickými postupy, jako byla například výroba rubínového,

⁴¹ Šumava: příroda, historie, život. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003.

⁴² VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 125-140.

křídového nebo křišťálového skla. České sklo pronikalo i za hranice naší země, některé kousky se dostaly až do Jižní Ameriky. Vyráběly se korálky – zvané páteříky, číše, poháry, okenní tabule aj.

Obrázek 3: výroba dřeváků⁴³

Dále se sklo brousilo a malovalo. Ale i sklářství zažilo svou krizi. Aby ji překonalo a huť zcela nezanikla, vyráběly se předměty z méně kvalitního skla cenově dostupnějšího. Následkem toho byla zavedena výroba – podmalba obrázků na skle. Nejstarší dílna vznikla na Kvildě v roce 1788. Založil ji malíř Bernard Pertehansel. Krizi, která tak přišla s třicetiletou válkou a napoleonskými výboji, se podařilo překonat a sklářství se dále rozvíjelo a zaměstnávalo stále více lidí. Mistři skláři byli vážení a svobodní lidé. Každá sklářská rodina měla oproti běžnému obyvatelstvu četné výsady. S postupným úpadkem se ale ztrácely i získané výsady a skláři se postupně vyrovnávali ostatním vesničanům.

Zdrojem obživy bylo také tzv. pálení milířů, tedy výroba dřevěného uhlí. Uhlíři prodávali dřevěné uhlí kovářům k tavbě železa. Další surovinou, kterou poskytoval les, byla smůla. Jako důležitý materiál ji využívalo hned několik řemesel, od ševce až po bednáře. Získávání smůly ale mohlo poškodit porost, proto bylo někdy zakazováno. V neposlední řadě se ze spáleného dřeva získával dehet a kolomaz.

⁴³ ROUČKA, Zdeněk: *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006.

Lidé na Šumavě byli spjatí se dřevem od narození až do smrti. Rodili se do dřevěných kolébek, neboťtíci pak byli pokládáni na umrlčí prkna. Les ale nebyl jen místem stromů a dřevařů. V minulých stoletích byl i místem divokých šelem, jako byl medvěd či vlk. Nejen padající strom byl tedy pro lesní dělníky nebezpečný.

Ač to zpočátku vypadalo, že šumavské lesy jsou dosti husté a rozlehlé, na počátku 19. století začala těžba dřeva upadat. O práci tak přišlo mnoho lidí, které tato práce živila. Chvilkový zvrat nastal v roce 1870, kdy přišla již zmíněná vichřice a zůstaly po ní velké škody. Do polámaných stromů se dal kůrovec a bylo třeba je co nejdříve odklidit. Ale i toto krátké „zlaté“ období pominulo a lidé se opět jen tak tak užívali.

Dřevařství bylo náročným, ale také nebezpečným povoláním. Kácení stromů ještě nepatřilo k nejnáročnějším, ale doprava pořezaných klád k pilám či vodním tokům a kanálům byla životu nebezpečná i pro zkušené dělníky. Klády byly z nejprudších svahů posílány takzvanými splazy. Byla to koryta, kterými byly klády posílány tam, kde k nim mohl povoz, z méně prudkých svahů byly sváženy potahy s koňmi.

Přes zimu pak byly důležité saně a v době, kdy nebyly zamrzlé řeky, se stavěly vory, které napomáhaly také přepravě. Někdy byly až 150 metrů dlouhé. Plavily se zejména na Otavě a Vltavě. Protože byly ale některé úseky nesplavné, vyřešila se tato situace stavbou uměle vytvořených plavebních kanálů. Nejstarším z nich je Schwarzenberský plavební kanál, který byl postaven v roce 1789. Později byl vybudován i Vchynicko-tetovský plavební kanál.⁴⁴

Na **obrázku 4** se můžeme názorně podívat, jakým způsobem se s kládami manipulovalo v plavebních kanálech. Bylo zapotřebí dlouhých bidel, jimiž se uvolňovaly zachycené klády.

⁴⁴ *Šumava: příroda, historie, život*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003

Obrázek 4: plavení dřeva⁴⁵

Na **obrázku 5** vidíme dřevaře, kteří museli svázat dřevené klády na dlouhých saních.

Obrázek 5: doprava kmenů na saních⁴⁶

Plavení dřeva byl velmi důležitý způsob dopravy dřeva. Pro šumavské chlapce bylo plavení, které mohli pozorovat přímo, velkým dobrodružstvím a zábavou. Plavit se

⁴⁵ ROUČKA, Zdeněk: *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008.

⁴⁶ MAZNÝ, Petr et al. *100 zajímavostí ze staré Šumavy: od Nýrska do Prachatic: [z dobových novin, časopisů, knih a archivních materiálů ...]*. Vyd. 1. V Plzni: Starý most, 2010.

začínalo od Seewaldovy pily blízko Bučiny. Dále byly kmeny posílány po potoce, podél něhož museli stát muži, kteří v zúžených místech potoka či uměle vytvořeného kanálu dohlíželi na bezpečnou plavbu klád. Klády se v těchto místech mohly zaseknout, nahromadit se na sebe a vyskakovat z koryta. Hlídači s dlouhými tyčemi je museli vracet zpět. Sem tam ale zůstávala kláda mimo koryto, což velmi potěšilo majitele těchto pozemků. Klády byly posílány do Pasova a odtud do Vídně.

Výroba sirek na Šumavě

Hlavní rozvoj šumavských sirkáren nastal kolem roku 1850. Vlastní výrobu tzv. „holzdrahtu“ ale začal Vojtěch Scheinost již v roce 1831 a následně si založil i dílnu. Vyrobené zboží posílal do Vídně Štěpánu Römerovi, který jako jeden z prvních přichází s výrobou fosforové zápalky. V dílně Štěpána Römera pomáhala česká rodačka Marie Urbanová s tvorbou zápalné směsi. Marie Urbanová se záhy seznámila s Vojtěchem Scheinostem a vznikla tak nerozlučná dvojice v pracovním i milostném životě. Usadili se v Sušici a od roku 1839 začali s výrobou fosforových zápalek.

Vojtěch Scheinost vyráběl dřevěné pružinky, které svazoval a řezal na požadovanou délku, a v kuchyni zatím Marie Urbanová tavila síru a vařila zápalnou hmotu. Svazečky pružinek se pak namáčely do roztavené síry, následně do zápalné hmoty. Mnutím byly od sebe sirky odděleny, svázané motouzem po 50-60 kusech a připraveny k prodeji.

Poptávka po sirkách se velmi rychle zvyšovala, tak pan Scheinost musel pracovat s celou rodinou a pomocníky někdy i 20 hodin denně. Náklady na výrobu sirek, poplatky za poštovné, ale i rodinu pana Scheinosta se však také zvětšovaly, proto byl Scheinost nucen sblížit se s židovským obchodníkem Bernardem Fürthem, který záhy celý podnik koupil i celosvětově proslavil. Scheinost se tak stal ředitelem a technickým vedoucím. Roku 1843 byla zřízena filiálka také ve Zlaté Koruně.

Po smrti Bernarda Fürtha v roce 1849 převzali továrnu jeho synové, kteří se však nedokázali shodnout s již 20 let v továrně sloužícím Vojtěchem Scheinostem, který chtěl své řemeslo také předat svému synovi Adalbertovi. Bratři Fürthové se ale opírali o smlouvu, jež Scheinosta zavazovala k tomu, že v továrně nebude pracovat z jeho rodiny nikdo jiný než on sám. Proto se Vojtěch Scheinost rozchází s Fürthovými ve zlém a zakládá si vlastní podnik v hospodě „V ráji“ v Sušici. V této době byly zakládány

sirkárny již i v jiných místech Čech, zvláště pak na Šumavě a v Pošumaví. Sušické sirkárně ale žádná nemohla konkurovat.

V 80. a 90. letech 19. století došlo k zásadním změnám v sirkařském průmyslu. Začaly totiž vznikat ve světě továrny na výrobu zápalek, které byly vyráběny pomocí strojů, hlavně ve Švédsku, Japonsku či v amerických koncernech. Tomu však nedokázaly konkurovat sirkárny s ruční výrobou. Proto se v roce 1903 sdružily všechny rakousko-uherské sirkárny v koncernu SOLO se sídlem ve Vídni.

Dále se u nás sirky vyráběly až do roku 1902 v Kašperských Horách, v Dlouhé Vsi u řeky Otavy s přestávkami do roku 1945, v Nýrsku, v Husinci, v Prachaticích, ve Vimperku, v Borových Ladech, v Nových Hutích, ve Strážném, ve Zlaté Koruně či na Kvildě v dřevařském podniku Adolfa Strunze.⁴⁷

Obrázek 6 nám opět ukazuje dřevařskou dílnu, tentokrátě při výrobě dřevěného drátu, z něhož se posléze zhotovovaly sirky.

Obrázek 6: výroba dřevěného drátu⁴⁸

Těžba rašeliny

Borkování (ruční těžba rašeliny) bylo pro obyvatele Šumavy dlouho velkou neznámou. Rašeliníště byla využívána spíše jako pastviny, louky, stelivové louky nebo

⁴⁷ Šumava: příroda, historie, život. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003

⁴⁸ ROUČKA, Zdeněk: Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006.

pustiny s řídkým porostem. Rašelina měla velmi dobrou vsakovací schopnost, přijala 5-18krát větší množství tekutin, než sama vážila. Byla tedy využívána i jako stelivo. Samotná rašeliniště ale vzbuzovala v lidech i strach, zvláště pak v noci, díky svým měkkým houpavým místům. O těžbě jako takové můžeme hovořit až začátkem 19. století, kdy se Šumava stále hustěji osidlovala. Velmi záhy se lidé přesvědčili o hořlavosti rašeliny a v místech, kde byl nedostatek dřeva, se využívala k topení. Stejně tak jí bylo využíváno v polovině 19. století, kdy se prudce zdražilo dřevo.

Ve větším rozsahu se začala rašelina těžit v jižních Čechách kolem roku 1812. První dřevařská osada Borková byla založena v roce 1811 a postavena na hlubokých rašelinách. Obyvatelům takových vesnic bylo povoleno těžit rašelinu pro svou potřebu.

Zpočátku byla rašelina jen povrchově hrabána či rýpána, tím ale byla odebrána pouze povrchová, méně hodnotná vrstva. Proto bylo důležité navrtat sondy a provést potřebné odvodnění až s ročním předstihem před těžbou. Těžební stěna byla hluboká přibližně 1,5 metru. Vytěženou rašelinu pak na Šumavě sušil vítr a hlavně slunce. Jinde byly zakládány zvláštní sušící zařízení.

Těžař (píchač) vyrýpává kusy rašeliny ve tvaru cihly (tzv. borky). Odměňován byl podle toho, kolik takových cihel vytěžil. Za den to mohlo být mezi 3000 a 5000 kusy, pracovitější vytěžil až 6000 kusů. Před vyrýpnutím cihly je ale potřeba naříznout stěnu rašeliny tzv. želízkem (speciálním nožem). Vytěžené borky se odvážely na dřevěných trakařích usušit. Po usušení se odvážely k uskladnění.

Obrázek 7: sušení rašeliny u Horské Kvildy⁴⁹

⁴⁹ ROUČKA, Zdeněk: *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006.

Vytěžená rašelina z okolí Knížecích Plání byla využívána ve sklárnách k výrobě generátorového plynu. Pro papírny pak byla těžena například v okolí Horské Kvildy, kde se také sušila, jak můžeme vidět na **obrázku 7**. V neposlední řadě byla využívána i k výrobě elektrického proudu, k léčebným účelům nebo při pěstování některých rostlin.

Ve 40. letech se objevila snaha těžit rašelinu pomocí bagrů, v 50. letech pak frézováním. Ruční těžba byla zastavena po odsunu německého obyvatelstva v 60. letech 20. století. V současné době zákon nařizuje rekultivaci všech rašeliňů.

Obrázek 8 poukazuje na náročnou práci ve vlhkém a životu nebezpečném prostředí.

Obrázek 8: těžba rašeliny⁵⁰

Šumavské papírny

Papírny byly stavěny v oblastech dobře přístupných, tedy na okraji lesů a nedaleko zalidněných obcí. Základem pro výrobu papíru byly totiž staré hadry, lněné či bavlněné látky, které sběrači do papíren nosili. Někdy se ale stávalo, že bylo starých hadrů nedostatek, proto se museli majitelé panství či statků zavázat papírnickým mistrům, že jiná papírna v jejich panství nebude a sběrači tak budou nosit hadry jen do jedné továrny.

Hadry se rozřezaly, roztřídily na černé a bílé a případně i vyčistily. Dále se daly do kádí, kde hnily a poté byly rozdrceny. Vzniklá tkanina se poté bělila vápnem. K výrobě papíru bylo potřeba velké množství vody, například pro tlukadla poháněná vodní silou,

⁵⁰ ROUČKA, Zdeněk: *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008.

kteřá drtila staré hadry. Vybělená papírovina se dávala na síta v dřevěných rámech, kde byl přiletován znak papírny, tzv. filigrán. Papírovina se pak vyklápěla na plstěnce, vznikaly sloupce až ze 181 archů papíru. Ty se poté vylisovaly a rozvěsily na půdách na šňůry z koňských žíní. Usušený papír se ještě máčel do klišové vody, vylisoval a usušil. Konečnou podobu získal papír železnou palicí nebo později železným válcem. 25 archů papíru vytvořilo knihu, 20 knih vytvořilo jeden rys a z 10 rysů vznikl balík.

Papírna v Prášilech na výrobu ručního papíru (papíru z hadrů) se dokázala prosazovat velmi dlouho i přes konkurenčně vyráběný papír ze dřeva (z dřevité buničiny). Ručně dělaný papír byl totiž mnohem více kvalitní a tím vhodnější pro významnější dokumenty. Její chod byl zastaven velkým požárem v roce 1933, po němž již nebyl obnoven.

Papírny byly na Šumavě zakládány od 16. století. Rozvoj papírenství byl zaznamenán také po druhé polovině 18. století, kdy byl zaveden nový celní řád pro ochranu domácích podnikatelů. Rozmach papíren byl spjat i s technickým pokrokem v podobě sestavení papírenského stroje. Zlatou dobou šumavských papíren označujeme první polovinu 19. století i přesto, že vznikaly stále nové konkurenční papírny vyrábějící papír z dřevité buničiny. Celkem fungovalo na Šumavě až 15 papíren. Na druhé straně se ale začala objevovat krize, jejíž příčiny byly zřejmě v nedostatku kapitálu, surovin a snížení počtu odbytišť, zvláště v Německu. Druhá polovina 19. století tak přináší řadu definitivně zavřených papíren na Šumavě. S druhou polovinou 20. století přichází opět zánik tentokrát téměř všech papíren.⁵¹

Lnářství

Dalším typickým zdrojem obživy byla výroba domácích látek. V málo úrodné půdě se lnu dařilo, a tak se téměř u každé vesnice modrala pole plná lnu. Ze lnu se vyráběly lněné látky, z lněných semínek pak olej na svícení nebo ke smažení v kuchyni.

Len se síl v květnu či červnu, po několika týdnech uzrál, vytrhal se ze země i s kořínky a nechal se uschnout. Nakonec se pročesal, ponořil do tůněk či močidel a opět se sušil, ať už v obecních pecích nebo pazdernách speciálně k tomu zbudovaných a umístěných mimo obec. Vše se muselo stihnout do podzimu, aby len dostatečně vyschl a byl připraven pro dlouhé zimní měsíce. Když byl len suchý, tak se shromáždily ženy i dívky a začalo se s jeho „lámáním“, tedy třením. Doma se ještě nalámaný len tloukl

⁵¹ *Šumava: příroda, historie, život*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003

dřevěnou paličkou. Nakonec se vochlí pročešával, aby se odstranily poslední nečistoty, a poté se uložil do truhly. Poslední tečkou pak byla tzv. konopická zábava se zpěvem a tancem, kterou pořádaly dívky samy.

Když bylo vymláceno i obilí, ženy s dívkami se pustily do předení lnu. Přástky, tedy doba předení lnu, byly velmi oblíbeným a klidnějším obdobím vesnických lidí. Poseděli, popovídali a k tomu pracovali. Velkým pomocníkem pro usnadnění práce byl kolovrat. Když byla příze upředena, nastal čas pro práci tkalce. Z plátna se šily peřiny, ubrusy, pleny, košile, oděvy či pytle. Zhotovovalo se také sukno – zplstěná látka z ovčí vlny. Říkalo se jí šerka a byla to látka velmi hustá. Šily se z ní kalhoty, kabáty a klobouky pro muže a některé věci i pro ženy.⁵²

Těžba a zpracování zlata

Hlavním zdrojem zlata na Šumavě byla řeka Otava. Její název je odvozen od keltského slova Atava, tedy tzv. Bohatá řeka/voda. Zlaté plíšky hledali lidé na Šumavě několik tisíc let. První ložiska zlata údajně vznikala už před třemi miliardami let. Vykrytalizované zlato unášela voda a postupně se usazovalo v podobě zlatých plíšků či zrníček.

Zlato se těžilo v Kašperských Horách, na Kvildě, Horské Kvildě, ale i na spoustě dalších míst podél toků řek Otavy, Vltavy, Volyňky či Blanice. Poprvé se v Čechách začalo těžit v době bronzové. Těžba se dále rozmohla v době, kdy naše území obývali Keltové, kteří se velmi proslavili zlatými šperky, ale také ražbou mincí. Díky Keltům se zlato dostalo za hranice našeho území. Další „zlatá horečka“ přichází v době středověku, v průběhu 13. a 14. století, a s ní i první písemná zmínka o těžbě na Šumavě. Důkazem těžby jsou četné rýžovnické sejpy (nebo také hrúbata) a štoly.

Od 13. století se začíná i s hlubinnou těžbou zlata a v důsledku toho i se zakládáním hornických měst, jako byly Kašperské Hory či Hartmanice. Rýžoviště již nestačila poskytovat dostatečné množství zlata, a tak se začalo postupně přecházet k těžbě dále pod povrchem. Právě pod samotným městem Kašperské Hory jsou rozsáhlé štoly zlatých dolů. Nacházelo se zde až 37 zlatodolů.

⁵² VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 109-122.

Zlatonosný křemen byl drcen a semlán v zlatomlýnech a stoupovných, následně se zlato rýžovalo. Zpočátku byl ale křemen drcen ručními žernovy, až později ve zlatomlýnech, jež byly poháněny vodní silou. Dolovat se přestává koncem 18. století. Avšak už v 19. a 20. století se objevují nové snahy o těžbu a otevírají se nové štoly a vznikají nové šachty. Na konci 90. let ale dolování ustává.⁵³

I v současné době se objevují snahy o obnovení těžby zlata, ale znamenalo by to opětovné narušení šumavské přírody.

Zemědělství

Zemědělství bylo pro většinu obyvatel zejména vyšších horských oblastí spíše okrajovým zdrojem obživy. Hlavním zdrojem byla především těžba dřeva, práce ve sklárnách či domácí manufakturní výroba. I přesto měli i ti nejchudší obyvatelé Šumavy svá políčka. Dokonce i Bučina byla zemědělského charakteru. Ale po postupném upadání domácí manufaktury byli lidé vázáni na zemědělství stále více a i z málo úrodných a kamenitých políček se snažili vydolovat to, co šlo. Mnohdy sklízeli svou úrodu stále ještě zastaralými nástroji již pod sněhem, to když udeřila zima dříve a nečekaně.

Pěstovalo se převážně žito a oves, dále luštěniny, len či zelí, neboť tyto plodiny byly schopny snášet i drsnější přírodní podmínky. Objevením brambor přibyla další důležitá plodina, které se v nepříliš úrodné půdě dařilo.

V obcích se dodržoval tradiční způsob setí, a to trojpolní systém, známý už od středověku. Pro obživu lidí byl také důležitý chov dobytka. Dobytek se využíval k tahu, k dovozu a odvozu zboží, dále jako zdroj mléčných výrobků a hnoje nebo se prodával na maso. Chovali se i ovce pro vlnu, drůbež zase pro vejce. Největší chloubou sedláků byl ale dobře stavěný vůl s dlouhými rovnými rohy. O ně se také sedlák patřičně staral. Šumavští obyvatelé se věnovali i sběru medu lesních včel – brtnictví.⁵⁴

I přes to, že byla Bučina nejvýše položenou obcí, dnes je to nedaleká obec Kvilda, dokázala místní políčka rodit dostatečné množství plodin, aby uživila celou sedlákovu rodinu. Pouze ale v úrodných letech bez přírodních pohrom. Většina políček ležela na jižním svahu a byla tak chráněna před větrem. Hlavním zdrojem potravy byly již zmíněné brambory, dále zelí a mléko. Pokud byl úrodný rok a brambor se urodil dostatek, tak se

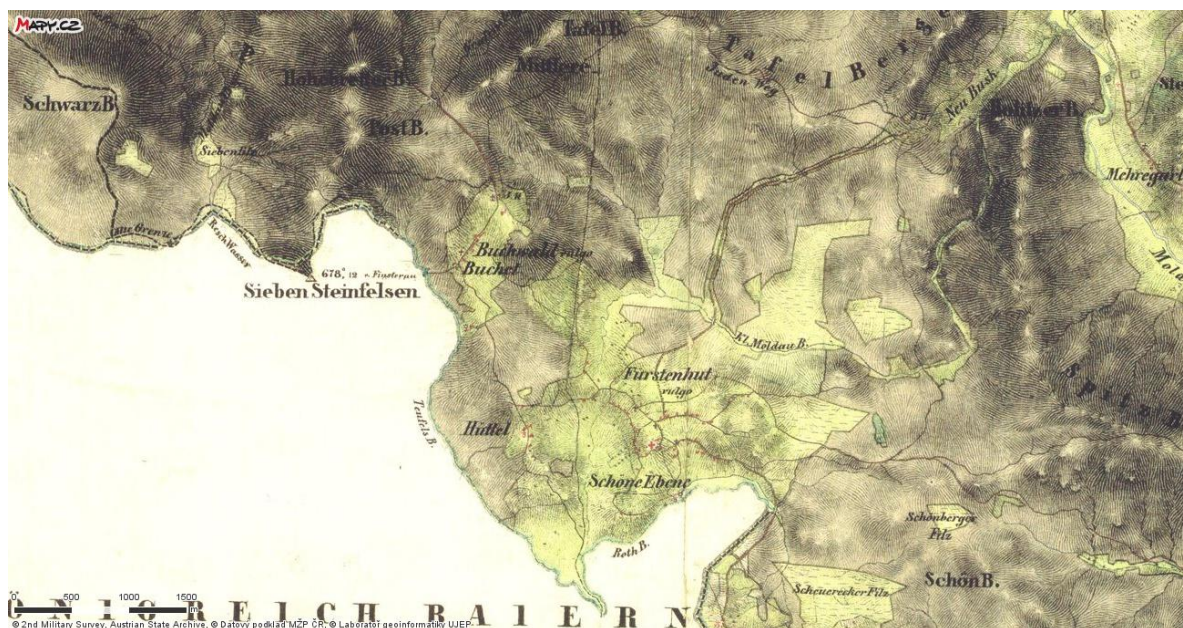
⁵³ Šumava: příroda, historie, život. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003.

⁵⁴ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 51-66.

nakrájely a usušily. Kyselé zelí měla rodina k dispozici téměř celý rok. Jedna bečka byla konzumována v zimě, druhá v letních měsících. V zimě byla také velmi často dělána polévka z kyselého uskladněného mléka.⁵⁵

2. ŽIVOT V ŠUMAVSKÉ OBCI BUČINA

2.1. Poloha zaniklé horské vesnice Bučina

Obrázek 9: mapa z 19. století⁵⁶

Na topografické mapě z 19. století na **obrázku 9** můžeme vidět polohu zaniklé obce Bučina v blízkosti bavorských hranic, která je ze severovýchodu chráněna Poštovní horou (Postberg). Dále vidíme zelené louky, jež Bučinu a okolní vesnice, Knížecí Pláně (Fürstenhut) a Chaloupky (Hüttel), obklopovaly. U samé hranice pak Čertův potok (Teufelsbach). Stejně tak byla zachycena na **obrázku 11** mapa rodné vsi Herberta Fastnera, Bučiny, v knize *Erinnerungen an Buchwald*.

Díky Zlaté stezce výrazně vzrostla kolonizace oblastí, kudy stezka procházela. Horní Zlatá stezka spojující Pasov s Kašperskými Horami vedla přes později nejvýše položenou obec Bučinu, která byla založena pravděpodobně ve druhé polovině 18. století kolem roku 1770. Bývala to obec, která čítala až padesát domů, dále tu stála budova celního úřadu, kasárna finanční stráže, hájovna, obecná škola (zachycena na **obrázku 10: škola mezi**

⁵⁵ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 117.

⁵⁶ Mapy.cz: mapa z 19. století. [online]. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/19stoleti?x=13.5933577&y=48.9630712&z=12&source=ward&id=5397>

Bučinou a Knížecími Pláněmi), spořitelna a od roku 1891 kaplička svatého Michala. V obci se nacházelo i několik hostinců a hotelů, například hotel Fastner, hostinec U Tyroláka, dále Alpská vyhlídka (Fastner) a poslední Pešlova chata.⁵⁷ První zmínky o obci Bučina se zachovaly v matrice zemřelých fary Kvilda. V roce 1785 se poprvé uvádí německý název Buchenwald.⁵⁸

K Bučině patřila také osada Chaloupky (Hüttl) a osada Na Mlýnské Mýtině (Mühlreuthhäuser či Froschau). Farností patřila Bučina ke Knížecím Pláním (Fürstenhut), kde stál kostel svatého Jana Křtitele a kam byla doručována pošta. Dále spadala k okresu Prachatice a krajský soud sídlil ve Vimperku.⁵⁹

Obrázek 10: škola mezi Bučinou a Knížecími Pláněmi⁶⁰

Obec a k ní přilehlé osady se nachází v jihozápadní části České republiky v nadmořské výšce 1180 m n. m. Jejími obyvateli byli převážně Němci, kteří byli římskokatolického vyznání. Chov dobytka a dřevorubectví byly hlavním zdrojem jejich obživy.⁶¹

⁵⁷ REICHARDT, Jan a REICHARDOVÁ, Blanka. *Stará Šumava: Pláně a Povydrí = Der alte Böhmerwald: die Gefilde und das Widratal*. [Praha: Honza Reichardt, 2004]. str. 65.

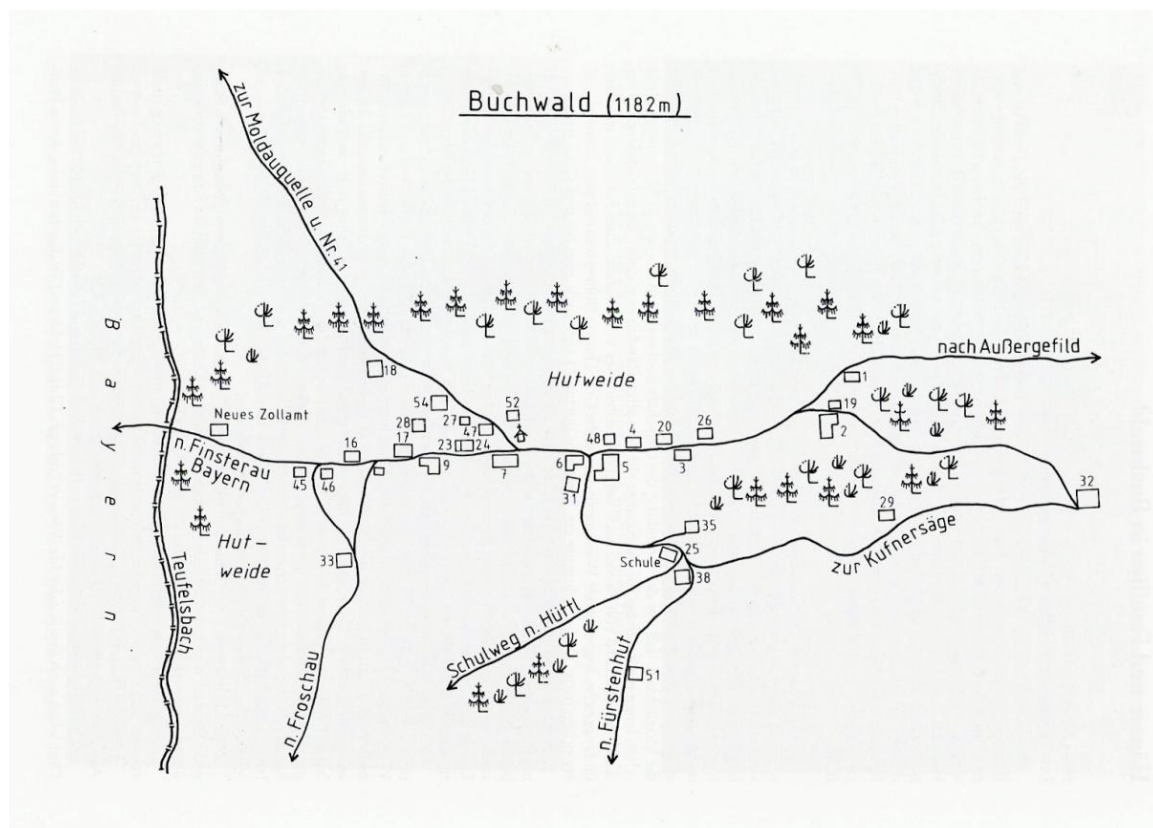
⁵⁸ STARÝ, Václav: K dějinám obce Bučina: Nejstarší písemný doklad v matrice zemřelých fary Kvilda. *Listy Prachaticka*, 11. 09. 1996, str. 5.

⁵⁹ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete)*. Grafenou: Morsak, 1980.

⁶⁰ Bučina. Získáno 06. 08. 2014, z Facebook.com: https://www.facebook.com/pages/Bu%C4%8Dina-Buchwald/303139946394671?sk=photos_stream

⁶¹ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

2.2. Historie obce do roku 1945

Obrázek 11: mapa obce Bučina⁶²

První osídlení

Protože se stále zvyšoval počet přepadávání soumarů a obchodníků přicházejících z Pasova po Zlaté stezce, rozhodla se Marie Terezie, že kolem této stezky vymýtlí les a nechá vymýcenou oblast kolem pramene Vltavy osídlit. Vydala také patent, díky němuž byly na Šumavě vybudovány i další cesty a silnice. Z těchto důvodů sem přicházejí potomci Králováků, kteří zde našli svůj druhý domov.⁶³

Heslo Králováků znělo: „Ničí pán, ničí sluha,
to je naše selské právo.“⁶⁴

Z neprostupné divočiny původního bukového lesa vzniká osada Buchet, později přejmenovaná na Bučinu. Podle lesa, z něhož některé staré buky stojí na Bučině dodnes, je

⁶² FASTNER, Herbert: *Erinnerungen an Buchwald*. Grafenau: Morsak Verlag, 1985, str. 327.

⁶³ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete)*. Grafenau: Morsak, 1980.

⁶⁴ Bučina a kaple Panny Marie. (1992). Text v nové bučinské kapličce.

na pečeti obce vyobrazen právě buk. Z dvanácti královských rodin se sedm usadilo v Bučině a zbylých pět obsadilo osadu Chaloupky.⁶⁵

Obyvatelé Knížecích Plání i okolních obcí a osad byli silně nábožensky založení. Prvotní farností pro bučinské obyvatele byla farnost v Rejštětjně. Od roku 1709 spadala Bučina pod farnost Kvilda, kde byl kostel zasvěcen svatému Štěpánu, a od roku 1828 ke Knížecím Pláním, kdy byl kostel zasvěcen svatému Janu Křtiteli.⁶⁶ Kaplan Josef Dont, který sloužil na Kvildě, uvádí jako rok založení Bučiny rok 1774. Rozsáhlejší osídlování pak nastalo mezi lety 1777 – 1778. Po prvním sčítání obyvatel v roce 1793 žilo na Bučině již sto obyvatel ve 13 domech.⁶⁷ Prvním postaveným domem byla hájovna, kterou vidíme na **obrázku 12**. Po ní pak pět statků a u Čertova potoka mlýn. Čertův potok tvoří, pro svou blízkost státní hranice, přirozenou hranici mezi dnešní Českou republikou a Německem.⁶⁸ Později vzniká i osada Na Mlýnské Mýtině.⁶⁹

Obrázek 12: hájovna⁷⁰

⁶⁵ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete)*. Grafenou: Morsak, 1980.

⁶⁶ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 118.

⁶⁷ WEISHÄUPL, Adolf: *Die Gefilde*. Krumbach: 2011.

⁶⁸ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 111.

⁶⁹ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete)*. Grafenou: Morsak, 1980.

⁷⁰ ROUČKA, Zdeněk: *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008.

Johann Gottfried Sommer nás v roce 1840 také seznamuje s obcí nedaleko bavorských hranic, s jejími obyvateli a jejich příbytky: „*Bučina, obec se 17 domy a 140 obyvateli, ležící na svahu Stolové hory, nedaleko pramene Vltavy na lesní mýtině, blízko zemské hranice, vzdálená 3,5 hodiny od správního místa Zdíkova; je zde myslivna, hostinec a mlýn na Čertově vodě. K tomuto místu přísluší i Chaloupky, nedaleko obce Knížecí Pláně, patřící již k Vimperskému panství... Obyvatelé Bučiny mluví německy a jsou příslušní do Kvildy.*“ Dále se zmiňuje o tom, že: „... ve vyšších polohách panství Velký Zdíkov je možno pěstovat převážně len a brambory. Oproti tomu jsou louky, díky účelnému hospodaření, zavlažování a zejména hnojení popelem, odpadem při výrobě potaše, velmi úrodné. Velké lesní revíry Bučiny jsou uváděny rozlohou 2050 jiter. Dřevo je z převážné části vysokokmenné a v některých částech je ještě prales.“⁷¹

První královští svobodní sedláci se jmenovali: Peter, Leirich, Wolf, Harant, Kufner, Plechinger a Bauer.⁷² Tato jména se v obci udržela až do odsunu obyvatel v roce 1946.⁷³ Sedláci si mezi sebou svobodně volili jednoho, který se stal rychtářem. Prvním rychtářem byl zvolen již výše jmenovaný Adalbert Peter, dědeček Johanna Petera.⁷⁴

Bučina patřila k panství Velký Zdíkov, které bylo původně součástí Královského hvozdu. Královský hvozď byl později rozdělen na Královácké rychty a některé části byly odňaty. Bylo to panství Vimperské, Zdíkovské a královské horní město Kašperské Hory. O zdíkovských lesích pochází první zmínky z roku 1318. V té době se stal jejich majitelem řád křížovníků. A po nich nastalo období příznačné pro časté střídání vlastníků. Od roku 1846 je vlastní hrabě Thun von Hohenstein, který je drží až do pozemkové reformy po první světové válce.

Hrabě Hohenstein se rozhodl omezit původní královácká práva svobodných sedláků. Zejména pak právo svobodného využívání lesa. Sedláci byli zásadně proti a došlo k dlouhému, vleklému sporu. Skončil ale nakonec oboustranným kompromisem a spokojeny byly obě strany. Sedlákům byly postoupeny lesy v okolí Bučiny do jejich soukromého vlastnictví. Byly rozděleny tak, aby každý sedlák dostal 17,40 ha. Hrabě se dokonce osobně rozdělování lesa v roce 1866 zúčastnil. Za smírný a pro obě strany

⁷¹ SOMMER, Johann Gottfried: *Das Königreich Böhmen, díl VIII*. Praha: J.G. Calve'schen Buchhandlung, 1840.

⁷² SOKA v Prachaticích. Bučina – Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

⁷³ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete)*. Grafenou: Morsak, 1980.

⁷⁴ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

uspokojivý konec daroval hrabě 4000 guldenů obci, aby mohla zřídit školu. Ta byla dostavěna o dva roky později v roce 1868.⁷⁵ Než byla ale dostavěna, provozovalo se vyučování v jediné světnici, pronajímané na jeden rok. Za zdárný konec nejen sporů, ale i dostavění školy vděčil bučinský lid rychtáři Franzi Peterovi, otci Johanna Petera, který dokonce získal od hraběte stříbrný pohár a tabatěrku. Budova školy byla renovována v roce 1930, kdy byla střecha pokryta eternitem. V roce 1908 byla postavena škola i v Chaloupkách.⁷⁶ Prvním učitelem v bučinské škole byl Johann Fuger z Volar, vůbec nejvýznamnějším pak byl Engelbert Schmid, který ve škole vyučoval dlouhých čtyřiačtyřicet let.⁷⁷

Posledním vlastníkem zdíkovského panství byl Dr. Jaroslav Thun von Hohenstein, ale v roce 1921 mu bylo panství odňato v rámci pozemkové reformy.⁷⁸ Panství bylo prodáno za 11 000 000 Kčs.⁷⁹

Správa obce

Čelné postavení v obci měl rychtář. Ve středověku měl důležitou roli, řídil zakládání obcí, a proto se mu říkalo také lokátor. Jeho pomocným orgánem byla obecní rada, která s rychtářem dohlížela na chod obce. Rychtář byl jmenovaný ostatními svobodnými sedláky. Jeho sídlem byla rychta. Původní bučinská rychta byla v roce 1956 spolu s mnoha dalšími stavbami zničena. Na Bučině bylo postavení rychtáře předáváno v rodině Peterů.

Obec spadala původně farností ke Kvildě a v roce 1849 se stala Bučina i její součástí. Až téměř o dvacet let později v roce 1867 se stává Bučina s Chaloupkami a s osadou Na Mlýnské Mýtině obcí s vlastní samosprávou.⁸⁰

K roku 1923 uvádí kronika obce 41 domů se 347 obyvateli.⁸¹ V roce 1930 je zaznamenáno 55 domů se 316 německými obyvateli a s 29 českými. Kromě celníků českého původu byla tedy Bučina převážně německou obcí. I přesto byla ale v roce 1938 zřízena česká škola. Českých dětí tu ale bylo poskrovnu. Pouze děti místního českého

⁷⁵ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete).* Grafenou: Morsak, 1980.

⁷⁶ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

⁷⁷ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 120.

⁷⁸ Bučina a kaple Panny Marie. (1992). Text v nové bučinské kapličce.

⁷⁹ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

⁸⁰ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete).* Grafenou: Morsak, 1980.

⁸¹ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

učitele. Podařilo se ale přesvědčit některé německé rodiny, aby posílaly děti do této školy. Jejich počet byl ale velmi nízký, pouhých osm dětí.⁸²

Kromě bohatých hospodářů žili v obci také podruzi, čeledíni a výměnkáři. Každá obec měla většinou svého ponocného, učitele, pastýře či „lesního pastýře“, kováře a další. Zvláštní skupinou pak byli Králováci, tedy svobodní královští rolníci.

Králováci byli zřejmě původní čeští obyvatelé Královského hvozdu rozprostírajícího se podél hranic, kteří se těšili četným privilegiím jako třeba chytání ryb, kácení dřeva, lovu aj. Datace jejich počátků je nejistá, autor od autora se liší ve svých názorech. Vyznačovali se ale také velmi cennými službami. Střežili zemské hranice a zabráňovali proniknutí nepřátel či lapkům v okrádání pocestných. Králováci měli velké spory s vrchností, která získala od panovníka do zástavy celé území Královského hvozdu. Na čas se spory utišily za vlády císaře Matyáše, ale po bitvě na Bílé hoře se opět spory rozhořely a Královský hvozď byl navždy rozdělen na dvě poloviny a spadl pod správu katolické šlechty. Jejich svobody ale většinou omezeny nebyly, a tak se Králováci měli stále lépe než ostatní obyvatelé.

V obci se někdy také vyskytovaly netradiční, až pohádkové postavy. Byl to například obr Sepp Rankl, který se vyznačoval neskutečnou silou. Jinde měli muže, kterému říkali „Volská matrika“ pro jeho dokonalou znalost volů v okolí. Po Šumavě se ale potulovali i různí tuláci, krajánci aj.⁸³

Čím se lidé živili a jak se oblékali

Základním zdrojem stravy obyvatel Šumavy bylo to, co si lidé sami vypěstovali a co jim byl schopen poskytnout jejich dobytek. Zejména ve vyšších polohách neposkytovala málo úrodná políčka dostatečné množství plodin pro obživu, a tak museli lidé potřebné množství surovin dokupovat a dovážet. Vedle legálního obchodu s potravinami existoval i obchod ilegální, tedy pašování zboží přes hranice.

Důležitou složkou stravy se staly v 19. století brambory, nazývány „chlebem chudých“. Většinou si je dokázali i nejchudší lidé vypěstovat sami. Dařilo se jim i v horších klimatických podmínkách a v kamenité půdě. Před rozšířením brambor byl hlavní potravinou chléb, který si lidé sami pekli. V těch nejchudších oblastech ho ale měli

⁸² *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete).* Grafenou: Morsak, 1980.

⁸³ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 30-48.

málokdy a živili se převážně suchými brambory, proto si ho velmi vážili a nikdy ho nevyhazovali. Pekl se ve větším množství, hospodyně připravovaly dokonce až 15 bochníků, které vydržely rodině dva až tři týdny. Vyplatilo se tedy pečení v obecní peci, kde se peklo naráz více bochníků a spotřeba dřeva nebyla tak vysoká.

V dlouho roztopených pecích se někdy peklo i sladké pečivo určené především pro děti, jako byly vdolky, buchty, koláče a jiné. Sladké pečivo patřilo téměř na každou sváteční tabuli. Pekly se i hnětýnky, koláče, bochánky, před Vánoci pak velké housky štědrovky.

Nejdůležitějším a nejzdravějším nápojem bylo mléko a z něj vyrobené mléčné výrobky. Z mléka se vyrábělo máslo, sýr a tvaroh. Dále se používalo při vaření omáček a polévek. Dokonce i v zimních měsících bylo mléko k dispozici. Hospodyně ho daly do nádob, aby ustálo a zkvasilo se. Tím vznikla hustá kaše, které se říkalo „heřmel“, a vyráběla se z ní polévka. Důležitým vybavením každé kuchyně bývaly máselnice, ve kterých se ze smetany vyrábělo máslo. Aby máslo vydrželo déle čerstvé, nechávalo se přepustit, díky tomu se mohlo také prodávat.

Stejně jako dnes se ani dříve lidé neobešli bez zeleniny a ovoce. Ve vyšších a tím pádem chladnějších místech se ovoci příliš nedařilo, a tak patřilo k potravinám, které se dovážely. I ovoce se uskladovalo na horší časy. Sušilo se nebo se dělaly kompoty. Výhodou horských vesnic byla blízkost lesa, kde se daly sbírat maliny, borůvky, jahody a houby.

Významnou zeleninou bylo zelí. Každé hospodářství se ho snažilo vypěstovat alespoň v několika brázdách. Když zelí uzrálo, tak se nakrouhalo a naložilo do sudů. V zimních měsících bylo jednou z hlavních potravin, které se konzumovaly. K vaření se dále užívala mrkev, cibule nebo česnek.

Kromě lesního ovoce a hub se do lesa nebo do obecních úlů chodilo na med. Lesní med byl základním a snadno dostupným sladidlem. Ze lnu se získávala lněná semínka, která se lisovala. Z vylisovaných semínek se pak vyráběl olej, používaný ke smažení. Vedle skotu chovali hospodáři i drůbež, která dávala hospodářství vejce. Byla velmi důležitá, protože se využívala nejen při pečení, ale dávala se jako odměna koledníkům o Velikonocích či jako strava pastýřům.

Důležitou denní stravou byly nejrůznější polévky. Vařily se z kyselého mléka nebo se dělala polévka bramborová, česneková, hrachová, zelná, hovězí a spousta dalších. Jedla se v jakoukoliv denní dobu. Velmi častou a nejdostupnější potravinou byly již zmiňované brambory, které se podávaly samotné nebo se z nich dělaly knedlíky „bosáky“ podávané se zelím. Hospodyně z nich pekly i lívance, šlejšky, placky, kaše, škubánky, lepenec, bramborák či hubák. Jedly se ale také ovocné, zejména švestkové knedlíky, jáhelné či krupicové kaše, vařený hrách nebo čočka a těstoviny. V slavnostnějších okamžicích, jako byly svátky, se objevovalo maso. Hospodářství, která chovala vepře, měla v zimě o maso postaráno, když ho zabila. Aby maso vydrželo dlouho, tak jej hospodáři udili. Z vepřů se zpracovávalo i sádlo, které dodávalo sílu při práci. Některé obce měly povoleno lovit zvěř, případně méně oblíbené ryby. O svátcích se zabíjela drůbež, například o posvícení to bývala husa. Oblíbené byly také nejrůznější omáčky jako houbová, koprová nebo cibulová. O Vánocích se z hub a krupice připravoval „kuba“.

Co se týče odívání, již od středověku se lidé oblékali do rezných košil, suknic, rubášů a kytlic. Oblečení mívalo šedavou přírodní barvu a nebarvilo se. S nástupem renesance začalo i na venkov pronikat oblečení napodobující měšťanský oděv. Ženy začaly nosit košilky se živůtkem a zvonovité sukni. Muži zase klobouky, kabáty nebo kožené nohavice. Vše ale záleželo na penězích, a tak u chudších obyvatel převládal prostý a jednoduchý oděv. V období baroka se začaly objevovat krajky a různé zdobení. Po zrušení nevolnictví se i to nejchudší obyvatelstvo snažilo o to, aby alespoň o svátcích a nejvýznamnějších dnech nosilo pěkné slavnostní oblečení, které se později stalo typickým znakem venkova. Každý takový kroj byl známkou svého majitele, proto si na něm dal velmi záležet. S příchodem 19. století kroje zanikaly a objevila se snaha uchovat je alespoň v různých národopisných muzeích. Již na konci 19. století se ale lidé začali ke krojům vracet a opět se staly módním oblečením.

Lidé si oděvy vyráběli většinou sami. Domácké plátenictví a výroba sukna se staly běžnou denní činností. Složitější části krojů byly ale někdy kupovány na trzích nebo vyráběny od podomních obchodníků. Celkově byl šumavský kroj spíše chudší a prostší. Podrobnější popis oděvu se ale nezachoval. To až od druhé poloviny 19. století se objevují četnější zprávy a můžeme si tak vytvořit podrobnější obrázek.

Vzhled oděvu se samozřejmě s módou měnil, stejně jako druh látek, ze kterých byl zhotovován. Postupně se upouštělo od šerkových kabátů a sukní a začaly převládat látky jako mezulán, kanafas, cajk, flanel, kamelot, kamrtuch aj.

Majitelé usedlostí a movitější ženatí muži mívali dlouhý soukenný kabát, který nosili s patřičnou hrdostí, a většinou je doprovázel celým jejich životem. Nohy nezakrývaly pro nás samozřejmě kalhoty, ale jen nohavice, které končily u kolen. Lýtky zakrývaly silné vlněné punčochy, většinou modré, červené nebo bílé barvy. Sváteční oděv byl doplněn střevíci, poté je vystřídaly vysoké kožené boty „faldovky“. Při běžných činnostech a práci se nosily dřeváky čili nejšle. Důležitým doplňkem mužského oděvu byl plstěný klobouk a o svátcích ještě hůl. V zimním období se nosily kožichy a vlněné čepice nebo beranice, na rukách pak pletené rukavice. Pro ženy byly typické sukně. Bohatší hospodyně jich měly i několik na sobě a na nich ještě zástěru. Ženské tvary pak dokonale tvarovaly šněrovačky se živůtkem. V zimě nosily ženy teplé kabátky a kožíšek, nohy byly chráněny teplými punčochami a střevíci, dřeváky nebo nejšlaty. I ženy nosily pokrývku hlavy. Svobodné dívky vínek a vlasy spletené do copu. Vdané ženy nosily od své svatby čepec, který už nikdy nesměly sundat. Součástí kroje bývala stuha, která se různě překládala a uvazovala v zadní části čepce. S 19. stoletím přichází do módy šátky a od čepců se pomalu upouští. Ve slavnostnější dny nosily ženy na hlavách pleny, které bývaly různě zdobeny krajkami nebo výšivkami.

Pro každou ves bylo ženské oblečení alespoň v maličkostech odlišné a vycházelo z místních tradic. Odlišovalo se zdobením, barvami, nabíráním, výšivkami nebo samotným materiálem. Přes to všechno měl ale oděv jednotný ráz charakterizující místní lidovou kulturu a byl uzpůsoben jak běžným denním činnostem, tak slavnostnějším dnům, kdy se lidé chtěli ukázat v co nejhezčích šatech.⁸⁴

Kromě zpracování dřeva bylo hlavní zdrojem obživy i jeho kácení a doprava. Ze dřeva se řezala prkna, později využívaná k výrobě hudebních nástrojů, dále dřevěný drát nebo dlouhá „dřívka“ k tvorbě zápalek. Dřevorubci docházeli za prací někdy i desítky kilometrů a poblíž svého pracoviště přebývali celý týden. Jídávali nastrouhané knedlíky se sýrem, což jim dodávalo potřebnou energii, a stavěli si chatrče ze syrových kmenů

⁸⁴ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 185-209.

a kůry.⁸⁵ Na pracování dřeva se v okolí Bučiny soustředilo několik pil, Kufnerova pila na Bučině, Seewaldova pila v osadě Na Mlýnské Mýtině a v Chaloupkách Reichartova pila.⁸⁶

Nejvíce práce měli v 70. letech 19. století, tedy v době již zmiňované kůrovcové katastrofy. Aby se dřevo co nejdříve zpracovalo, bylo najímáno velké množství pomocné síly i z různých zemí. V revíru Bučina bylo najato 200 až 400 dělníků z Tyrolska či dokonce z Chorvatska. Někteří se již domů nevrátili. Jako například Francesko Zanella, který přišel se sestrou a bratrem z jižního Tyrolska a vzal si dceru hostinského Plechingera. Poté přejmenoval Plechingerův hostinec na „Zum Tiroler“.

Dřevo v okolí Bučiny bylo velmi cenné. Až 500 let staré části smrku byly vystavovány na výstavě ve Vídni v roce 1873. Tam se také dlouho posílalo na výrobu hudebních nástrojů.

Dřevo bylo odklizeno a blahobyť pominul. Lidé měli opět málo práce, a tak hromadně odcházeli za lepším za hranice. Následně se také rozvinulo pašeráctví nebo také paschen, pašování, jak říkali místní lidé. Pašoval se hlavně tabák, zvaný brasil, dále sůl, káva, cukr nebo vlna. Tato ilegální činnost byla provozována hlavně chudými lidmi, kteří si tak přivydělali potřebné peníze na živobytí.

Jiní si zase přivydělávali výrobou potaše nebo sbíráním smůly. Podle smůly (Pech) je také odvozeno příjmení Pechler.

Ze starých stromů se pak sbíraly houby a z nich se vyřezávaly figurky, které zdobily zeď, z hub se dělaly také pomoci varu a rozklepávání bílé placky, z nichž lidé vyráběli čepice, nebo se používaly k zapalování ohně.

Sedláci, kteří měli dostatek volů, je mohli zapřáhnout a dovážet nebo vyvážet nejružnější zboží i dřevo. Hospodářství tak bývalo převážně v rukou hospodyň a dětí.⁸⁷

Na Bučině provozoval své řemeslo i obuvník Leopold Harant, kolář Jordan Leirich a truhlář Alois Kufner. V Chaloupkách stával také kdysi Haselbergerův mlýn a stoupa na

⁸⁵ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete).* Grafenou: Morsak, 1980.

⁸⁶ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy.* 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 117.

⁸⁷ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete).* Grafenou: Morsak, 1980.

mletí obilí.⁸⁸ Johann Baier, rodák z Chaloupek z č. p. 14, vyprávěl také o bývalé sklárně, stojící na jih od Chaloupek.⁸⁹

Dům a jeho vybavení

Stavba takového rodinného domu nebyla jednoduchou záležitostí. Lidé museli pozorně sledovat okolí a ráz jeho krajiny, aby si nepostavili dům někde v mokřině, tam, kde rostou křivé či jinak poškozené stromy, kde dochází k častým zásahům blesků, kde žije spousta hadů, kde se vyskytují mraveniště.⁹⁰ Téměř každá obec byla návesním typem. Kolem čtvercové či obdélníkové návsi byly postaveny domy, jejichž štíty k ní směřovaly. Na návsi pak někdy stál kostel s farou, jindy kaplička a rybník či hospoda.

Jiný typ byl řadový, kdy byly domy stavěny podél silnice či potoka. V horských oblastech však převažoval rozptýlený typ obce. V šumavském podhůří převládaly vedle domů roubených komorových domy špýcharové. Ve vyšších oblastech pak domy roubené chlévového typu. Velikost domů záležela samozřejmě na sociálním postavení majitelů. Dům v podhůří byl obehnán plotem nebo zídkou, v horách pak bývala ohrazena jen zahrádka. Na střechách některých domů byly budovány zvoničky (hofy), u osamocených chalup i malá kaplička. Tradiční šumavský dům s věžičkou je zachycen na **obrázku 13**. Někteří, jako dřevaři, si budovali sezonní chatrče v lesích, kam odcházeli přes letní měsíce. Tyto chatrče stejně jako původní dřevěné domy byly stavěny z hrubě otesaných klád a jejich zdi byly těsněny mechem zamazaným hlínou. Za domy si lidé stavěli chlévy, kůlny, kurník, holubník, sklep či hnojiště podle potřeby. V každé obci byla většinou obecní pec na pečení chleba a nad ní postavena jednoduchá pazderna, dále byly někdy v obci sklárny, flusárny, kovárny aj. Stavěly se samozřejmě i mosty a lávky přes řeky a potoky. Střechy a i stěny domů byly pokrývány většinou šindeli a zdi se bíle omítaly.⁹¹ Kamenné byly hlavně chlévy, kde byl ustájen dobytek zajišťující všem obživu.

⁸⁸ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 118.

⁸⁹ *Rozhovor s Johannem Baierem*. Tazatel – J. Vávrová, srpen 2014.

⁹⁰ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 34.

⁹¹ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 159-173.

Obrázek 13: tradiční šumavský dům s věžičkou⁹²

Aby domy splynuly s okolní přírodou, měly obdélníkový půdorys a byly poměrně dlouhé. Každý si ho pak podle svého mohl patřičně řezbářsky ozdobit. Trámy a krokve byly na hranách a koncích hlav opracovány a zdobeny různými zářezy. Zdobily se i lišty podél polovalby střechy a štítu. Majitelé domů si vše dělali sami podle svého vkusu a šikovnosti.⁹³

Interiér venkovských domů býval velmi jednoduchý, a to hlavně z toho důvodu, že kouř z ohniště volně pronikal do místnosti a až poté otvory ve střeše a ve stěnách ven. Veškeré vybavení tak bylo začouzené a mnohdy i pokryté sazemi. Lidé proto měli v jizbách jen stůl, lavice, případně palandu a truhlu.

Pokrok nastal se zaváděním tzv. „černé kuchyně“, kdy do této místnosti, která byla oddělena od síně, unikal kouř z pece a dál stropem ven. Jizby zůstaly čisté a světlé, proto jim lidé začali říkat světlíce, později se ujal název světnice. Světnice si lidé mohli různě ozdobit, ať už malovaným nábytkem či různými obrázky, ubrusy apod. Pece pak byly dále upravovány. Přistavovala se k nim kamna, případně tak, aby se na nich dala připravit strava. Později se začalo od pecí upouštět a lidé začali využívat sporáků, které zabíraly méně místa a klesala i spotřeba dřeva.

⁹² ROUČKA, Zdeněk: *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006.

⁹³ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 33-47.

Obrázek 14: šumavská světnice⁹⁴

Ve světnicích bývala dvě až tři okna, která se zavírala malovanými okenicemi a na zimu ucpávala mechem, aby se do světnice nedostal chlad. Ani při větrání se okna neotvírala, stačilo jen otevřít na chvíli dveře. Podlahu světnice představovala jen udusaná hlína, která byla o svátcích pokrývána chvojím. Počátkem 18. století se pak objevují první známky podlahy prkenné. Ukázkou takové světničky je **obrázek 14: šumavská světnice**.

Stůl, jako součást každé světnice, lidé považovali za nejdůležitější ze všeho nábytku. Právě u stolu byla vždy rodina pohromadě a každý člen rodiny měl u něj své pevně dané místo. Majitelé domů vyráběli stoly většinou z dubového tvrdého dřeva. Jeho nohy byly zdobeny a desku tvořily masívní fošny. Své místo míval stůl v rohu u okna a kolem něj byly postaveny lavice. Výjimečně se objevovala židle. Seděl na ní hospodář či vzácná návštěva. Až v 19. století se stala běžným vybavením světnice. Její opěradlo bylo vyrobené z jedné desky a jeho hrany řezbářsky ozdobeny.

⁹⁴ ROUČKA, Zdeněk: *Tenkrát na Šumavě, fotografie 1929 – 1939*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2009.

Dalším důležitým kusem nábytku byla postel, která stávala v rohu proti dveřím. Stejně jako židle ale nebyla zpočátku automatickým vybavením světnice. Hojně se začala používat před třicetiletou válkou. Před příchodem postele lidé spali na lavicích nebo na seně. Velmi často užívanou se stala postel s nebesy. Nebesa tvořily sloupky a na nich velká deska, přes niž byla přehozena plachta, která umožňovala alespoň částečné soukromí. Někteří dávali přednost posteli bez nebes. I tato postel ale měla malované čelo jako postel s nebesy. V posteli spávali jen majitelé usedlosti, ostatní si uštlali, kde jen to bylo možné. Na lavicích, na seně či na zemi. Vedle postele pak stávala kolébka. V téměř každé chalupě mívali hojně dětí, a tak patřila k často užívanému kusu nábytku.

V neposlední řadě lidé potřebovali někde uložit oblečení a nejrůznější předměty. Již od dávného středověku lidé k těmto účelům používali truhlu. V truhlách se ale ukládaly i potřebné suroviny na vaření a samostatně se používaly na uskladnění mouky tzv. moučnice. Truhly bývaly stejně jako všechn nábytek ručně malované i různě řezbářsky zdobené.

Jedním z posledních kusů nábytku byly skříně. Zpočátku bývaly postaveny v komorách a v první polovině 19. století se staly běžnou součástí světnice. I skříně byly zdobeny jako truhly či postele a společně s nimi se objevovaly nejrůznější poličky na nádobí.

Ve světnicích nechyběla kroupenka někdy i se soškou patrona. Charakteristické se staly od 18. století malované obrázky zdobící stěny světnice. V době prástek stával ve světnici kolovrátek, někde i tkalcovský stav. V komorách se ukládaly potraviny v různých velikých truhlách, pytích či soudcích.

Většinu nábytku si lidé vyráběli a zdobili sami. Složitější kusy kupovali od specializovaných řemeslníků. Nábytek zdobili rytím či vyřezáváním, později dokonce malováním olejovými barvami. Ne všichni si ale zdobený nábytek mohli dovolit. Chudší lidé ho mívali prostý a jednoduchý. Všichni se ale snažili o to, aby byl jejich příbytek útulný a účelně zařízený.

Ve večerních hodinách si lidé mohli posvítit loučemi, které byly upevňovány do skřípců na stěnu ve světnici. Méně se užívalo svíček nebo luceren. Lucerny se brávaly tam,

kde práce s otevřeným ohněm nebyla příliš nebezpečná jako v případě chlévů. Následně se v 19. století začaly rozmáhat petrolejové lampy.⁹⁵

Nižší domy s původně polovalbovou šindelovou střechou byly stavěny ze dřeva. Trámy byly pokládány na přibližně metrovou podezdívku z kamenů nasbíraných v okolí. Pod jednou střechou byla jak obytná část, tak i chlévy, stodola i ubytování pro čeleď. Podél strany domu, do které se nejvíce opíral vítr, bylo vyskládáno palivové dříví, které tak mělo izolační funkci. Jako ostatní domy v jiných vesnicích byly i ty na Bučině různě řezbářsky zdobené a postavené na co nejbezpečnějším místě. Užitková voda byla rozváděna systémem od Bučiny po Chaloupky.⁹⁶

Zvyky, svátky, obyčeje

Tajemné síly a s nimi spojené obřady doprovázely lid už od pradávna. Postupem času se z obřadů staly obyčeje, zvyky a tradice, ale už nebyly míněny s takovou vážností jako dříve. Byly brány spíše jako lidová zábava. I přesto se na ně nezapomínalo a stále se předávaly z generace na generaci. Nejčastější pověry byly spjaté s chovem dobytka, s narozením dítěte, s láskou nebo s domácími pracemi a figurovaly v nich čarodějnice, hrozba uhranutí aj. Ostatně i dnes se bojíme pátku třináctého nebo si myslíme, že kominík nosí štěstí. Lidé na venkově byli velmi pověřčiví a stejně tak i důvěřiví. Kdokoli když přišel s nějakou pověrou, bralo se jako samozřejmé, že se může pověra vyplnit.

K charakteristickým svátkům patřilo na Šumavě vyhánění dobytka. Dobytek se na svatého Jiří, 24. dubna, vyháněl na obecní pastvu, kde jej až do svatého Martina, 11. listopadu, pásł obecní pastýř. Za patrona všech pastýřů a dobytka byl považován svatý Leonard, v některých oblastech vyznávali i svatého Martina.

Četné magické úkony byly spojovány s úrodou. Každý hospodář se snažil, aby byla co největší a jeho pole hojně rodila. Pečlivě tedy vybírali dny, kdy by se měly plodiny zasít. Nejčastěji se tyto obřady a zvyky vykonávaly na Štědrý den nebo v době vánočních svátků.

V šumavském podhůří začínali s první jarní orbou již kolem svátku svatého Řehoře, 12. března. Když hospodáři zorali a zaseli, neustále se modlili za příhodné počasí, které

⁹⁵ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 175-184.

⁹⁶ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 115.

zajistilo dostatečnou úrodu. Když se pak úroda vydařila, byly pořádány obžínky – dovazná. Zábava pořádaná s původním záměrem poděkovat za hojnou úrodu. Magický význam měl poslední snop, který byl také slavnostně ozdoben a vymlácen jako poslední.

Řada magických praktik a obyčejů byla spojována také s ochranou dobytka před uhranutím, s dojením nebo se stloukáním másla, ale i se zpracováním lnu, návratem dřevařů z hor, s ukončením zimního svozu dřeva či při výhasu a zapálení sklářských pecí. Uctívali se i nejrůznější svatí patroni, světci a světice. Na Tři krále si lidé pravidelně nechávali posvětit křídou, vodu a sůl. Na Hromnice, 2. února, si zase světili svíčky hromničky, které se zapalovaly při bouřích, když někdo umíral nebo při adventu.

Mezi nejoblíbenější zábavy patřil masopust, méně radostný pak půst a čas bez zábav trvající až do Velikonoc. O masopustu se ale pořádaly zabijačkové hody, pekly se koblihy a šišky a všichni pozorovali a hostili průvod maškar, zakončený večerní zábavou. Následující půst trval šest neděl a každá měla své jméno. O páté neděli, tzv. černé nebo smrtelné, se vynášela smrt a vhažovala se do potoka. Smrt se utopila a s ní skončila dlouhá zima. Na šestou neděli se v kostele světily proutky kočiček (jívy), ale i dubu, lísky aj. Svěcené kočičky po spolknutí uzdravovaly nemocné nebo chránily statek před bleskem. Následovaly Velikonoce – Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota a Vzkříšení Ježíše Krista, kdy se lidé začali opět veselit, pekli bochánky a pletla se pomlázka. To chlapci přáli zdar, zdraví a bohatství hospodářství, až později chodili šlehat děvčata, aby byla zdravá a neuschla. Děvčata je pak podarovala malovanými kraslicemi.

V noci z 30. dubna na 1. května se upalovaly čarodějnice, aby neškodily lidem. Na 1. máje pak chlapci stavěli máje před okny svých děvčat, někde se stavěla i velká máj uprostřed vsi. Nakonec se večer na zábavě dražil „máječek“, ozdobený stromeček. Která dívka ho vydražila, tu doprovázela muzika až domů.

Na Šumavě se slavily také letnice spjaté s nejrůznějšími pastýřskými obyčejí a tradicemi, jako byla například hra „na krále“. Tedy boj o to, který chlapec vyžene jako první dobytek na pastvu.

O svátku Božího těla zase lidé zdobili větvíčkami břízy oltáře a zapichovali je také do obilí, aby hodně vyrostlo.

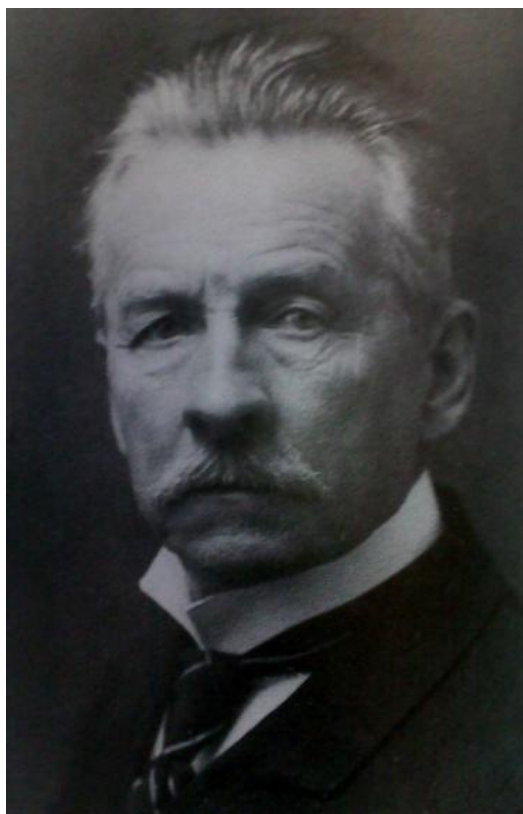
Podzim patřil nejen žnám a obžínkám, ale také posvícení, kdy se pekly hnětýnky, husa a koláče. Následovala zima a lidé se drželi spíše doma, kde se věnovali pracím, na

kteřé přes rok není čas, jako byly různé opravy, ale i vyráběli nejrůznější předměty či předli len a drali peří. Ještě před příchodem Štědrého dne ale zavítal do chalup 5. prosince Mikuláš. Tato tradice se však rozšířila až v 19. století a přetrvává dodnes. Dříve děti dostávaly jen ořechy, jablka, cukroví nebo drobné hračky, na oplátku musely přednést básničku. Veselým byl také svátek Lucií 12. prosince, kdy nesměla žádná hospodyně přist. Během dlouhých večerů za adventního půstu, který byl dodržován až do Štědrého dne, si lidé rádi vyprávěli napínavé příběhy a četli. Ať už z Bible, modlitebních knížek nebo z kalendářů. Velmi oblíbenými byly vimperské kalendáře od Johanna Steinbrenera. Advent byla doba klidu a rozjímání, doba, kdy lidé nechodili za zábavou.

K Vánocům patří betlém. S ním obcházel během Štědrého dne koledníci po vesnici a koledovali.⁹⁷ Štědrý večer neprobíhal v šumavských chalupách tak, jak ho známe my dnes, přesto se lidé snažili mít na vánoční tabuli to nejlepší. Objevovala se jablka, ořechy, hrachová polévka a vánoční kuba podávaný se sušenými švestkami a hruškami. Sladkou tečkou byla vánočka a ovoce. Stůl a podlaha byly ozdobeny čerstvou chvojí, která příjemně voněla. Později se rozmohl zvyk podávat k večeři i štědrovečerní rybu, která se připravovala na nejrůznější způsoby. Hospodáři nezapomínali ani na Štědrý den na svůj dobytek a drůbež a i jim byla dopřána část večeře. Část dostal oheň, část studna a ovocné stromy v sadu. O půlnoci chodila celá rodina na půlnoční mši. Jak je všeobecně známo, Štědrý den se pojí s různými zvyky a obyčejí, které předpovídaly osud členů rodiny i jejich úrody. Nejvíce obyčejů plnila děvčata, kterým byla předpovídána svatba nebo manžel, ale i zdraví. Na svatého Štěpána chodili koledníci, kteří přáli hospodářství zdar a sílu v novém roce.

Prožití vánočních svátků líčí ve své knize *Der Richterbub* z roku 1914 šumavský básník z Bučiny Johann Peter, jehož portrét je na **obrázku 15**.

⁹⁷ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 52-54.

Obrázek 15: básník Johann Peter⁹⁸

Dům jeho rodiny stál na samotě uprostřed louky a od jeho založení v něm sídlili rychtáři až k Peterovu otci. Oproti ostatním domům, které byly z hrubých klád, byl ten jejich uvnitř bíle omítnutý a zvenčí pobitý dřevem. Rychtáři sedávali v domě za psacím stolem a vlastnili i knihovnu. Celý dům byl vyzdoben obrazy, prosklenou sváteční skříní a hudebními nástroji, jako byl třeba klavír a různé smyčcové nástroje. Rodina se snažila o kultivované stolování s vidličkou a noži, což se v běžných šumavských rodinách nestávalo. Jako jedni z prvních měli o Vánocích rychtářovi doma ozdobený vánoční stromek. Stromek poprvé uviděl autorův dědeček během svých obchodních cest do Vídně. Obchodoval totiž se dřevem na hudební nástroje. Stavění vánočního stromu se mu zalíbilo, a tak tuto tradici zavedl u sebe na rychtě na Bučině. Ostatní děti se pak k rychtářům chodily dívat na neobyčejně krásný a zářící vánoční strom.

Johann Peter vypráví, jak se se sourozenci těšili na vytoužený Štědrý den a jak nedočkavě vyhlíželi Ježíška. Jak byl rychtářův dům pečlivě uklizen a provoněn vánočními dobrotami. Ke Štědrému dni pak patřily lívance a vánočka, kterou pekla jeho maminka a kterou jedli se švestkovou omáčkou s křížalami.

⁹⁸ FASTNER, Herbert: *Erinnerungen an Buchwald*. Grafenau: Morsak Verlag, 1985, str. 232.

„Konečně nadešel vytoužený Štědrý den. V duchu jsme už slyšely stříbrné zvonky zlacených koňských postrojů ze spřežení Ježíškových saní, snášejících se z nebe na zemi. Zaléhal k nám zpěv pastýřů ze sněhových plání a i my jsme braly podíl na klanění Svatých tří králů před jesličkami v betlémské stáji. Celý den jsme dělaly klouzačku před domem, aby se Ježíškovi dobře jelo a nezapomněly jsme ani na seno, aby koně čekající při nadílení venku nezůstali bez potravy. Uvnitř domu pak bylo vydrhnuto a napečeno dobrot, radost pohledět. Platilo přece, že v rychtářově domě musí být Štědrý den svátkem hodným svého jména. Snídaně nám byla ovšem upřena, poněvadž o Štědrém dni se dodržoval nejpřísnější půst...“⁹⁹

Vzpomíná, jak starší bratři chodili do lesa pro malé stromky a přinesli každému dítěti jeden, aby se nikdo necítil ošizený.

Slavnostní štedrovečerní večere začínala společnou modlitbou, kdy otec ostatním předfíkal. Poté zahrál Johannův bratr Franz na klavír píseň Tichá noc a otec pokropil svěcenou vodou celý dům. Kousek vánočky byl vhozen do studny, jeden do ohně a jeden do žlabu ve stáji. Nakonec se všichni posadili ke stolu a začala večere. Nejprve se podávala káva s vánočkou a po ní lívance nebo štrúdl.

Po večeri odcházeli nejstarší na půlnoční mši do kostelíka v Knížecích Pláních. Děti šly spát a usilovně se modlily, aby byl druhý den Ježíšek hodně štědrý. Když se dospělí vrátili z Knížecích Plání, začalo rozbalování a svíčky na stromečku se odrážely v radostných očích dětí. Po svítání se přišly podívat i ostatní děti na stromečky a dárky, které rychtářovic děti dostaly.

„Není blaženějšího času nad dobu vánoční. Ještě dnes stojí přede mnou ten důvěrný a milý obraz domu rychtářova: zářící vánoční jedle v jeho středu a kolem ní tančí štěstím plavovlasý hošík.“¹⁰⁰

⁹⁹ PETER Johann. *Der Richterbub, ein Heimatbuch aus eigener Jugend*, vyd. Herdersche Verlagsbuchhandlung. Freiburg im Breisgau, 1914.

¹⁰⁰ PETER Johann. *Der Richterbub, ein Heimatbuch aus eigener Jugend*, vyd. Herdersche Verlagsbuchhandlung. Freiburg im Breisgau, 1914.

Lásku k rodné vesnici vyjadřuje Johann Peter i v básni *Na Bučinu*:

Na Bučinu

Zdravím tě, lesů královnou buď dál,
má hrdá Bučino, poněvadž není
ti rovno nic v mém dávném okouzlení,
po celé Šumavě i kdybych
vandroval.

Vzpínáš se k Černé hoře jako val,
co září nad domovem oslněným
a tvoje krása v čirý div se mění,
aby z duše i smyslů tíhu sňal!

I hrdé Bavorsko ti leží u nohou
a hory jak dav knížecí se řadí
kol tvého trůnu jako věrný stín.

Pozdrav Alp spojuje tě s oblohou
tam zdáli, jako v sonetu mi ladíš
s tím, že se mohu nazývat tvůj syn!¹⁰¹

Téměř v každé obci bylo takových pověr, zvyků a obřadů nepočítaně. Některé se odlišovaly, některé si ale byly velmi podobné. Hlavně co se týkalo čarodějnic a zrušení jejich zákeřné moci. Magické obřady se ale časem staly zábavou a veselou lidovou tradicí a některé z nich přežívají dodnes.¹⁰²

Celkově byli lidé hluboce nábožensky založeni a byli ochotni absolvovat dlouhou cestu za bohoslužbou, oslavou církevních svátků nebo křesťanských událostí. Začátek ani konec žádné společenské akce se neobešel bez účasti spolků v kostele, dechové hudby nebo pěveckých sborů. Pod vlivem církve začaly vznikat i nejrůznější spolky jako například

¹⁰¹ *Kohoutikriz.org*. Získáno 06. 08. 2014 z: Herbert Fastner – An da Grenz: http://www.kohoutikriz.org/data/w_fastn.php

¹⁰² VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 222-238.

Křesťanský spolek sedláků nebo Křesťanský spolek matek aj. Vznikaly ale i spolky, které mají svou tradici dodnes, typickým příkladem jsou hasiči neboli Spolek dobrovolných hasičů. Dřívější domy obyvatel Šumavy byly stavěny převážně ze dřeva, a tak bylo hasičů potřeba v každé vesnici.¹⁰³

Osobnosti spjaté se Šumavou

Mezi nejvýznamnější postavy Šumavy patří bezpochyby básník *Johann Peter*. Narodil se roku 1858 na Bučině a zemřel roku 1935 ve Vimperku. Výše je zmíněno, že se narodil do rodiny rychtáře na Bučině. Jeho praděd Adalbert byl prvním rychtářem Bučiny a přišel od Rejštejna jako potomek výše jmenovaných Králováků. Rychtářství se pak v rodině dědilo z otce na syna. Byla to velmi vzdělaná rodina, která vedla i obchod se dřevem. Jeho otec měl velké zásluhy na zřízení bučinské školy a bojoval také za práva sedláků poté, co byla zrušena královácká privilegia. Po otci zdědil rychtu nejstarší syn Franz. Upadl ale do dluhů a rodina musela dům opustit.

Johann velmi miloval přírodu a večerní vyprávění příběhů. To ho také přimělo ke psaní. Když bylo na čase rozhodnout se, co půjde Johann studovat, zprvu rodiče váhali. Johann měl výborné hudební nadání, ale škola by stála rodinu příliš mnoho peněz, na kněze jít Johann kvůli češtině nechtěl, a tak bylo rozhodnuto o učitelství. Studoval ho tři roky v Kašperských Horách. Poté pokračoval ve studiu v Českých Budějovicích. Svými učiteli byl podporován v psaní, v hraní na hudební nástroje a komponování hudby.

Do časopisu „*Budějovické noviny*“ začal přispívat články o kultuře a historii lidí na Šumavě. Ve Štýrském Hradci pak vydává svou první knihu v roce 1886 „*Charakter a střípky ze Šumavy*“. Zpočátku mu bylo vyčítáno, že píše o něčem, co nezná a kde nikdy nebyl, ale později se jeho knihy a styl psaní prosadily i v nejznámějším tisku.

První sbírkou básní je „*Jaro, les a láska*“ nebo poté „*Zeleň buků*“. Co se vrátil ze svého rakouského působiště, pracoval jako učitel v Prachaticích. Tam vydává studii „*Prachatice na Šumavě*“. Jeho nejvýznamnějším dílem je „*Der Richterbub*“ (*Rychtářův hoch*).

Po krátkém působení v Boru u České Lípy se opět uchyluje na Šumavu, kde v městě Vimperku dožívá se svou druhou ženou. V roce 1935 umírá a je pochován na místním

¹⁰³ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 48-52.

hřbitově a jeho pamětní deska byla umístěna na rodný dům na Bučině. Dnes už ale nic z toho nenajdeme. Dům byl srovnán se zemí a hrob zrušen.

Nelze opomenout dalšího významného člověka, kterým byl *Antonín Dvořák*. Tato postava výborného hudebního skladatele a dirigenta je nám všem velmi dobře známa, ale to, že navštívil Šumavu a hojně se jí inspiroval, už méně. Nenarodil se sice přímo na Šumavě, ale měl k ní určité vazby. Před odjezdem do Spojených států amerických navštívil svého přítele profesora Václava Koptu v Podmoklech u Sušice. Skrze něj se údajně seznámil se ženou z Nového Světa u Borových Lad. Časté návštěvy této tajné milenkyně v něm bezpochyby zanechaly jisté vzpomínky. Na základě jich mohl složit symfonii „*Z nového světa*“, která vůbec nemusí mít svůj původ v Americe, ale klidně na Šumavě.

Známostou postavou mezi lesáky byl *Walter Paleček*. Byl to hajný v Borových Ladech, který svůj život zasvětil boji s pytláky. Ač se mu tento boj jednou nevyplatil a byl vážně zraněn, svého odhodlání nelitoval.

Když Šumava, tak *Karel Klostermann*. Spisovatel znalý Šumavy, jehož díla se na Šumavě odehrávají a pomáhají nám orientovat se v dávné historii šumavských hvozdů a jejich pověstech. Podle jeho románu „*Ze světa lesních samot*“ byl natočen v roce 1932 první zvukový film.

Významnou ženou, která se narodila na Bučině, byla *Emilie Hallová*, která vystupovala pod jménem E. Slánská a stala se slavnou operní subretou divadla J. Pištěka v Plzni a divadla Na Vinohradech v Praze.

Již zmíněný *Johann Steinbrener* proslavil tiskárnu ve Vimperku, kde se v roce 1835 narodil a 1909 zemřel. Od roku 1876 vydával Šumavský kalendář, který se četl po celé Šumavě.

Stejně tak jako Šumavské kalendáře je pro Šumavu typická píseň *Tam v krásné Šumavě* od *Andrease Hartauera*. Narodil se do rodiny skláře ve Staré Huti a po otci toto řemeslo převzal. Byl velkým milovníkem hudby a po otcově smrti odchází do České Lípy a poté do Rakouska, kde se živí podmalbou svatých na sklo, a také tam umírá. V Lenoře mu byl v roce 1937 na památku vztyčen pomník.

Tam v krásné Šumavě

1. *Na krásné Šumavě, tam víska je malá.*

ta už po dlouhý čas je mnou opuštěná.

Však přece vzpomínka zůstala v mém srdci,

že já na Šumavu zapomenout nechci.

Ref.: Tam v krásné Šumavě, tam víska je malá

a už po dlouhý čas stojí opuštěná.

2. *Když slunko zapadá za hory, za lesy,*

větrík si pohrává starými pralesy.

Jak milo, útulno v té naší vesničce,

nevyměnil bych ji ani za tisíce.

3. *Můj drahý tatíček, ten na to vždycky dbal,*

abych tu Šumavu navždycky miloval.

Ty stráně šumavské, když jarem zavoní,

a zvonky kraviček jak stříbro zazvoní.

*Ref.: ...*¹⁰⁴

Pašeráci a loupežníci

K běžným zdrojům obživy chudých obyvatel šumavských vesnic patřilo také pašeráctví a loupení. Příčinou těchto ilegálních činností byla bída, ve které lidé na Šumavě žili, a lákavá blízkost hranic. Ač byly hranice hlídány celníky, pašeráci narození v lese dokonale znali okolní krajinu a dokázali splynout s okolím. Nejžádanějším artiklem byl šňupací tabák, ale také nejrůznější potraviny, látky či dobytek.

I pytláctví patřilo k nezákonným činnostem, v rozlehlých lesích však těžko odhalitelným. Hajní museli hlídat i houbaře, sběrače klestí a pálení popele. Dokud lidé nezaplatili vrchnosti, žádnou z těchto činností nesměli provozovat. Lidé ale nedbali zákazů a považovali tyto činnosti za běžné a podporovali je.

¹⁰⁴ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 118-124.

Loupežníci se v šumavských lesích objevují již od 16. století. Přepadávali hlavně karavany kupců vezoucích nejrůznější předměty a potraviny. Loupení byl pro ně jediný zdroj obživy. Přepadávali jen bohaté měšťany a vrchnost, lidé z vesnice s nimi soucítili a pomáhali jim.¹⁰⁵

Mezi známé nekalé živly patřili i převaděči. Lidé, kteří převáděli své spoluobčany přes hranice zpravidla z politických důvodů. Pomohli tak zachránit několik desítek lidských životů, ale na druhou stranu způsobili i mnoho utrpení, strachu a bolesti lidem, kteří s nimi spolupracovali.

Znáмым šumavským pašerákem byl *Kilian Nowotný*. Pocházel z Nových Hutí (německy Kaltenbach). Po roce 1946 odchází do Bavorska, kde začíná spolupracovat s americkou zpravodajskou službou jako převaděč. Znal dokonale šumavské lesy, a tak pro něj tato činnost nebyla zpočátku náročná. Ale s utužujícím se totalitním režimem byly státní hranice čím dál tím více hlídány, v neposlední řadě i tzv. železnou oponou. To ale Nowotnému nezabránilo v jeho práci a dál převáděl hlavně ty, kterým hrozila perzekuce a věznění. Jeho trasa vedla přes Knížecí Pláně (Fürstenhut) nebo přes Chaloupky (Hüttl) směrem k Františkovu a dál k jeho příbuznému na Zlatou studnu (Goldbrunn), kde přenocoval a převzal americké agenty nebo i obyčejné obyvatele ČSR. Za jedinou noc byl schopen ujít i několik desítek kilometrů do Československa a zpět. Byl statečný a velmi fyzicky zdatný, s výborným smyslem pro orientaci. Byl dokonce jednou postřelen, dokázal se ale vrátit zpět do Bavorska živý. V padesátých letech byl odhalen jeho příbuzný, uvězněn a jeho dům zbourán. Nowotný tato léta přežil ve zdraví a dožil na bavorské straně.

Ve známé knize a později filmu „Král Šumavy“ je ztvárněn Rudolfem Kalčíkem jako zvrhlý člověk živící se protistátní činností. Příběh, který je tu zachycen, se zcela vymyká pravdě a je líčen očima komunistického režimu. V roce 2004 byl na Františkově vztyčen památník na památku všech pašeráků a lidí, kteří padli při nebezpečném přechodu.¹⁰⁶

Další známou osobností je *Karel Hasil*. Právě ten byl mezi lidmi přezdíván Králem Šumavy. I on se podílel na záchraně lidí, kteří nemohli dále žít v komunistickém státě. Narodil se v Zábrdí u Prachatic a v roce 1948 byl odsouzen za převaděčství, z pracovního tábora ale utekl do Bavorska, kde stejně jako Nowotný spolupracoval s Američany. Měl

¹⁰⁵ VONDRUŠKA, Vlastimil: *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989, str. 148-153.

¹⁰⁶ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 186-187.

několik desítek spolupracovníků na československé straně, mnoho z nich ale na tuto činnost doplatili svým životem. Jako například Hasilův bratr Bohumil. I jeho přítelkyně se synem to neměli jednoduché. V roce 1954 odchází do Ameriky. Později byl vyznamenán Medailí Za hrdinství prvním československým prezidentem Václavem Havlem.¹⁰⁷

I. světová válka

Po vyhlášení mobilizace 26. 7. 1914 muselo do války odejít 72 mužů. 11 z nich zemřelo, další 4 byli v ruském zajetí. Zbytek obce prožíval svá nejhorší léta. Příděl jedné rodině činil 500 g cukru a 1250 g mouky. Lidé hladověli a soused sousedovi kradl brambory z polí. Zboží na černém trhu bylo příliš drahé a lidé si jej nemohli dovolit. S posledním rokem války přišla nouze nejvyšší a lidé propadávali zoufalství a únavě, proto ani nedokázali patřičně vnímat rozpad Rakousko-uherské monarchie a příchod Československé republiky. S velkou slávou byli ale přivítáni ti, kteří válku přežili. Vítali je všichni vesničané i s muzikou. Odsloužila se polní mše a pak už se šla celá vesnice veselit do místního hostince.

Příchod českých vojáků do pohraničí nedoprovázelo žádné násilí. Vojáci začali střežit bavorsko-české hranice a odebrali lidem případné zbraně. V roce 1920 pak vojáci odchází.

Veškeré peníze dřívější monarchie se orazítkovaly a postupně se měnily na peníze republiky.

První léta Československa a zajímavosti z bučinské kroniky

V roce 1922 bylo do obce zavedeno elektrické osvětlení. V domě u pily se nainstalovaly generátory, díky kterým byla elektrická energie rozváděna do celé obce. Spotřebitelé platili měsíčně 8 Kčs. O dva roky později byla v obci zřízena i obecní knihovna.

Roku 1926 byla viděna asi hodinu směrem od Kvildy polární záře. Ten samý rok pak byly pořízeny do kostela na Knížecích Pláních dva nové zvony, které byly během první světové války roztaveny. Nejhorší poválečná léta už ale pominula a lidé se dokázali i radovat. Například v měsíci červenci byla pořádána slavnost. Sehrála se divadelní hra, následoval průvod Božího těla přes Chaloupky do Bučiny a večerní oheň. Další den se

¹⁰⁷ ŽÁK, David Jan. *Návrat Krále Šumavy: román o Josefu Hasilovi*. 1. vyd. V Praze: Labyrint, 2012.

sloužila mše a Dr. Kubitschek pronesl slavnostní projev na téma osídlení Knížecích Plání. Na oslavě byli přítomni i zahraniční sousedé z bavorské strany. Kronika se také zmiňuje o zdražení potravin a o deštivém létě, což mělo za následek povodně a malou úrodu brambor.

Technickému pokroku se podívovali starší obyvatelé Bučiny 28. ledna roku 1927, kdy letělo nad obcí asi 100 m vysoko letadlo. Bylo krásné slunné počasí, a tak byl dobrý výhled. V tomto roce bylo také přestavěno elektrické vedení světla a v obcích mohlo být postaveno tolik lamp, kolik jich byla schopna zaplatit. Další slavnost, která se konala 5. července 1927, se jmenovala slavnost Domů (Husfeier). Do Bučiny přišlo 200 členů Sokola a přenocovali tu v místních hostincích či privátech. Ke slavnosti se přidalo i několik místních obyvatel a přesto, že sokolové byli Češi, vše proběhlo v poklidu. Tento rok byl významným pro prezidentské volby. Opětovně byl zvolen 27. května prezidentem Tomáš Garrigue Masaryk 274 hlasy. V obecních volbách se pak vytvořily tři strany – Sociálně demokratická dělnická strana, Měšťanská lidová strana a Česká strana, která získala nejméně hlasů a spojila se tak se Sociálně demokratickou dělnickou stranou. Na schůzi zastupitelstva 5. listopadu bylo uděleno čestné občanství místnímu básníkovi a spisovateli Johannu Peterovi za jeho zásluhy obci. Dvěma významným mužům, a to Johannu Peterovi a dalšímu čestnému občanu učiteli Engelbertu Schmidovi je v kronice věnováno dalších 10 stran.

Další zasedání obecní rady v roce 1929 tentokrát odsouhlasilo stavbu vodní nádrže. Toto rozhodnutí se ukázalo jako velmi užitečné. Místní hasičský sbor totiž slavil v tomto roce své 40. výročí založení a na základě této slavnosti uspořádal rozsáhlé cvičení i s účastí bavorských sousedů. Nově postavená nádrž tak byla poprvé hojně využita.

Další projev technického pokroku na sebe nenechal dlouho čekat a celá obec byla opět vzrušením na nohou. Jak píše pamětní kniha, přeletěla totiž v červnu v roce 1930 nad obcí vzducholod' „Graf Zeppelin“.

Světová krize dolehla i na malou německou obec roku 1931. Pro překročení našich hranic museli Němci platit příliš vysoké poplatky a raději tedy hranice nepřecházeli. Hostince a priváty tak zůstávaly i v největší sezóně prázdné. V tomto roce rozhodlo zastupitelstvo o koupi motorové stříkačky, která byla následujícího roku 1932 pokřtěna. Její kmotrou se stala žena řídícího učitele Ema Smitke.

Mnohem více ale dolehla krize na obec roku 1932, kdy stále ubývalo pracovních příležitostí pro dřevaře i výrobce dřeváků, dřevěného drátu a podobných výrobků. Byli propouštěni i lidé z nedaleké papírny na Františkově. Spousta z nich tak začala docházet na pomocné práce do Bavorska. Bylo ale nutné mít povolení k malému pohraničnímu styku, pokud trvalo překročení do dvou hodin cesty. Na delší trasu již byl potřeba cestovní pas. Pro nezaměstnané byla vydávána podpora v podobě poukázek v hodnotě 10 Kčs. V září byla také založena Skupina nouze německého kulturního sdružení. Jak uvádí pamětní kniha obce, dřevaři dostávali za 10 odpracovaných hodin 15 – 20 Kčs. Ve školkách pak po 8 hodinách muži 10 Kčs a ženy 8 Kčs. Jenže jedno vejce stálo 30 – 35 haléřů, 1 l mléka 1,50 Kčs a 1 kg másla 12 Kčs. Byl také zaveden přímý autobusový spoj z Bučiny na Kvildu a do Vimperka. Cesta na Kvildu stála 4 Kčs a až do Vimperka pak 10 Kčs za osobu. Rok 1932 byl ale i ve znamení pokroku. Zemědělci začali používat benzinové motory pro mlácení obilí, řezání krmiva či dřeva.

Rokem 1933 pokračují krizová léta. Přibývá nezaměstnaných a ubývá pracovních možností. Vznikají ale nové organizace jako třeba Svaz dřevařských dělníků, soustružníků a příbuzných povolání. Dále v rámci Německého šumavského sdružení vznikl spolek pro cizinecký ruch. Bylo ale potřeba opravit obecní cesty a během těchto oprav získala alespoň část nezaměstnaných práci. Dále si lidé přivydělávali sběrem borůvek a brusinek. Prodávali je však v Bavorsku, kde za ně dostávali mnohem více peněz.

S rokem 1934 přichází tentokrátě smutná událost týkající se hlavně bučinské a kvildské školy. Jak se píše v pamětní knize Bučiny, umírá oblíbený a vážený čestný občan Bučiny, řídící učitel Engelbert Schmid. Spousta lidí se s ním byla rozloučit a vzdát mu poslední hold. Tento rok ale neznamenal jen konec života jednoho pana učitele, ale tímto rokem také končí veškeré písemné zmínky v bučinské kronice.¹⁰⁸

Kdo ví, proč už kronikář Alois Kufner, bučinský truhlář, nenapsal ani řádku. Možná to bylo neklidnými lety, která následovala, a nebyl čas sednout a vše sepsat. Mnohem důležitějším pramenem se nám tak v této chvíli stávají vzpomínky lidí, kteří tuto dobu prožili a jsou ochotni nám o ní něco povědět, zavzpomínat a oživit nepříjemně prožité chvíle. Tato práce se zaměřila na lidi, kteří v tomto prostředí strávili část svého života. Všechny z dotazovaných pamětníků vyhnala z jejich domovů válka. A ti, co ještě dnes žijí, jezdí se na místa, kde se narodili, dívat jen z povzdálí, jako v případě paní Kyznarové. Jiní,

¹⁰⁸ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

jako pan Strunz, jen povzdychnou nad místem, kde stál jejich dům a kde prožili část svého života.

Rok 1938

Dobu před zlomovým rokem 1938 pociťovali obyvatelé Bučiny jako dobu útaku, strachu a hlavně bídy. Jejich příjmy sotva stačily na to, aby se rodina alespoň trochu najedla. Mnozí z obyvatel neměli dokonce žádnou práci, bylo tedy pro ně nad jejich síly, aby splatili požadované daně. Není se čemu divit, že ochotně souhlasili s připojením k Říši. Na druhou stranu se lidé báli, jak se situace vyvine a hromadně odcházeli přes nedaleké hranice. Brali s sebou cenný majetek a někteří i dobytek. O náhlých odchodech se zmiňuje i paní Kyznarová, rozená Pešlová, která ale se svou rodinou zůstávala na Bučině do poslední chvíle.

„...Tam, kde je dnes postavena památná „železná opona“, jsou ještě vidět základy pekařství. Tento pekař zůstal na Bučině nejdéle, ale poté, ještě než jsme odešli z Bučiny i my, odešel do Německa i se svým majetkem. Když jsme u něj byli pro nějaké jídlo v posledních dnech, než uprchl, řekl, že malují, a nic nám nedal. V té době měl již ale sbalené věci a byl připraven přejít hranici i s veškerým dobytkem.“

Náhle se ale situace otočila. Nyní byli v pozici utlačovaných čeští obyvatelé. Německy mluvící obyvatelé s hlasitým jásotem vítali německé vojáky, jejichž zástupy se táhly přes tři dny a noci směrem ku Praze. Radost, práce a sociální podpora ale netrvala dlouho a i německy mluvící obyvatelstvo poznalo, jakou hrůzu mohou způsobit zbraně a touha po moci jednoho člověka. Po druhé světové válce se již nevrátilo 11 mužů a chlapců a 15 dalších bylo ztraceno bůhvídkde.

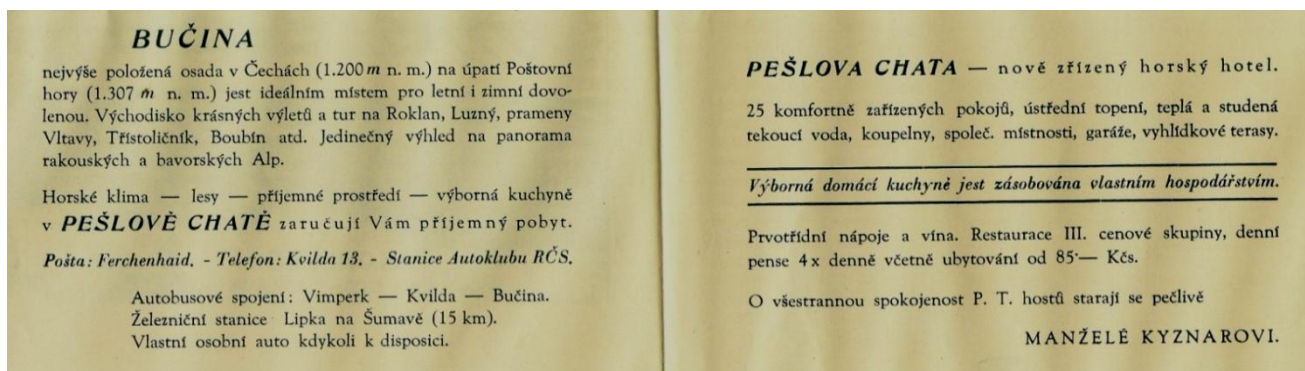
Turistický ruch

Díky své výhodné pozici je Bučina chráněna zalesněnými horami Hochbretter a Postberg (Poštovní hora), na jejímž jižním svahu se rozkládá, před drsnými výkyvy zimního počasí. Za slunečného počasí je odtud, zvláště pak z hotelu Alpská vyhlídka (Fastner), nádherný výhled na alpské ledovce tyčící se kdesi v dáli, ale i na menší pohoří a městečka.

Krásná příroda vhodná jak pro zimní sporty, tak pro letní turistiku přilákala každý rok do Bučiny velké množství turistů. A kvůli stále rozrůstajícímu se turistickému ruchu

vznikaly v obci stále nové hostince a hotely. Pešlova chata, pojmenovaná podle svého zakladatele, patří k nejmladším hotelům. Byla postavena v roce 1937, dnes se však jmenuje Alpská vyhlídka.¹⁰⁹

Dobový reklamní poutač na Pešlovu chatu zachycuje **obrázek 16** a **obrázek 17**.

Obrázek 16: reklamní poutač na Pešlovu chatu¹¹⁰

Turistický ruch také pozvedla prodejní výstava, uspořádaná v roce 1930 v hostinci U Tyroláka (Zum Tiroler).¹¹¹

O možnosti ubytování informovali turisty četní průvodci. Například Baštův Průvodce Šumavou z roku 1923 popisuje cestu z Lužného (poz. L. Klímová: dnes název Luzný) do Bučiny. Bučinu pak líčí jako nejvýše položenou obec s hostinci Fr. Zanelly se šesti pokoji a hostinec Jana Haranta se dvěma pokoji. Dále se zmiňuje o cestě do Roviny (poz. L. Klímová: Knížecí Pláně), kde se nachází hostinec Jana Pöschla se třemi pokoji, Al. Kölbla se dvěma pokoji a hostinec J. Zelenky a V. Neuburgra s jedním pokojem.¹¹²

Řivnáčův Průvodce po Šumavě se zmiňuje o dvou bučinských hostincích „Blechinger“ (správně Plechinger) a „Weiner Nani“, v nichž jsou čtyři postele. Na Knížecích Pláních prý ale ubytování nelze dostat.¹¹³

O možnosti ubytování na Bučině píše i Průvodce Šumavou od Jiřího Chudoby z roku 1896. Popisuje, že je na Bučině „Hotel Zanella“, kde je možné dostat lacinou dobrou stravu a nocleh za 25 až 50 krejcarů, dokonce je možné zajistit průvodce na Luzný.¹¹⁴

¹⁰⁹ Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete). Grafenou: Morsak, 1980.

¹¹⁰ Soukromý archiv L. Klímové.

¹¹¹ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

¹¹² BAŠTA, Antonín. Průvodce Šumavou. 2. vyd. Praha: Čsl. Kompas, 1923.

¹¹³ BOROVSÝ, František Adolf a KREJČÍ, Jan, ed. Řivnáčův průvodce po Šumavě: zevrubný popis celé Šumavy, jejích svahů, blízkých důležitých měst a krajiny a pohoří Novohradského: Šumava před sto dvaceti lety. Vyd. 3., V nakl. Baset 1. Praha: Baset, 2002.

Průvodci po druhé světové válce líčí již Bučinu jako zaniklou obec. Jako například Průvodce Šumavou a Bavorským lesem z roku 1991, který se zmiňuje o Bučině s dříve slavným penzionem Alpská vyhlídka a Pešlovou chatou, jejíž trosky jsou poslední vzpomínkou. Stejně tak nezapomíná na sousední Knížecí Pláně s dříve slavným kostelem sv. Jana Křtitele.¹¹⁵

V Průvodci Šumava od Miloslava Martana vede přes Bučinu několik turistických tras. Samotné Bučině je věnováno jen několik vět o tom, že kdysi těmito místy vedla Zlatá stezka a nyní je zde možno vidět opravenou Pešlovu chatu a kapličku.¹¹⁶

Obrázek 17: reklamní poutač na Pešlovu chatu¹¹⁷

2.3. Historie obce po roce 1945

Po sečtení obyvatel dne 24. 7. 1945 žilo na Bučině 10 Čechů (členové finanční stráže) a 273 Němců. Po vyhoštění německého obyvatelstva v roce 1946 se situace zcela obrací a nezůstává tu jediný německý občan.¹¹⁸

Těsně před koncem války byl do Bučiny poslán oddíl praporečnicků SS, aby zabránil vjezdu amerických vojáků do obce. Ti prozatím zůstávali v nedalekém Finsterau a vyčkávali na znamení vpádu. Z východu se stále více blížili Rusové a němečtí vojáci,

¹¹⁴ CHUDOBA, Jiří. *Průvodce Šumavou: Zevrubný popis Šumavy a svahů od Krumlova až do Nýrska*. Praha: E. Beaufort, 1896.

¹¹⁵ MARTAN, Miloslav a RAU, Karel. *Šumava, Bavorský les = Böhmerwald: průvodce, historické pohlednice*. 1. vyd. Plzeň: Kletř, 1991.

¹¹⁶ MARTAN, Miloslav. *Průvodce Šumavou: 50 nejkrásnějších turistických tras po horách a údolích Šumavy*. 1. aktualiz. vyd. Plzeň: Kletř, 1998.

¹¹⁷ Soukromý archiv L. Klímové.

¹¹⁸ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 122.

složení pouze z postarších mužů nebo naopak mladistvých, museli jako tzv. Volkssturm bránit cestu do Kvildy a Finsterau.

Ještě před kapitulací byla ale situace téměř jasná a americké motorizované jednotky se vydávají od Finsterau směrem k Bučině. Jednotky SS už ale nezastihly, odešly za úsvitu směrem do středozeří ke Kvildě. A Američané tak mohli vystřelit světlice na znamení vítězství.

Na Kvildě byli zatčeni poslední němečtí vojáci a předání Rusům. Obyvatelé vyklidili ulice a pozorovali hromadný odjezd amerických tanků tam, odkud přijeli. Než ale americká armáda opustila naši republiku, sídlila v Pešlově chatě na Bučině do roku 1946.

Po válce si Češi za svá trápení chtěli srovnávat účty. Oblečení jako partyzáni zůstávali na Bučině. Po nich se zde usadilo asi šedesát vojáků a deset financů. Zatýkali Němce a předávali vězení ve Vimperku. Mnoho z pozůstalých bylo vyslýcháno, bito a šikanováno. O podobných nepříjemných chvílích se zmiňuje i rodák z Chaloupek pan Baier.

Smutnou tečkou za vším pak pro pohraniční německy mluvící obyvatele bylo rozhodnutí o jejich odsunu. Když se roznesla zvěst o tomto rozhodnutí, lidé neváhali. Sebrali svůj majetek a překračovali hranice, jen aby nemuseli být odsunuti násilně. O odsunu se zmiňuje i jeden z obyvatel Knížecích Plání Franz Strunz.

„Vše jsme sledovali z německé strany. Posadili jsme se na židle a smutně jsme pozorovali, co se v naší vesnici dělo a jak vše ničili. V sobotu, v nějaký svátek v březnu, byl vyhozen do povětří i samotný kostel. Zničili také hřbitov. Já s mou rodinou jsme se pak zasadili o to, aby byl opět obnoven. Povedlo se nám to v roce 1992.“

Počátek 50. let nebyl žádný med. Pro pohraniční vesnice byl dalším zlomovým rokem rok 1956. Domy, které nebyly do této chvíle zbourány, byly podpáleny a srovnány se zemí. Posledním z nich byl kostel v Knížecích Pláních, který byl odstřelen.¹¹⁹ Stejný osud postihl i bučinskou kapličku zasvěcenou Panně Marii, jejíž soška s Jezulátkem stála na malém oltáři, a postavenou roku 1891. Soška i dva cínové svícny byly odneseny za hranice a jsou dnes v soukromém vlastnictví.

¹¹⁹ *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete).* Grafenou: Morsak, 1980.

Obrázek 18: kaplička na Bučině¹²⁰

Stejně jako byl obnoven hřbitov na Knížecích Pláních, byla kaplička, na **obrázku 18**, znovu postavena. Díky Gottfriedu Fastnerovi, který byl posledním příbuzným majitele kaple Herberta Fastnera, bylo získáno stavební povolení v roce 1992 a ten samý rok byla i kaple vysvěcena. Herbert Fastner, bučinský rodák, byl známým spisovatelem, badatelem a sběratelem. Jednou z jeho oceňovaných knih je kniha *Vzpomínky na Bučinu* (Erinnerungen an Buchwald). Své rodné vsi a obyvatelům postavil pomník stojící před kapličkou, jehož detail lze vidět na **obrázku 19**.

Obrázek 19: detail pomníku před kapličkou¹²¹

¹²⁰ Soukromý archiv L. Klímové.

Na závěr textu, ze kterého jsem vycházela a který si každý může v bučinské kapliče přečíst, je napsána báseň od šumavského básníka Adalberta Stiftera:

„Jak dějiny běží,

nikdy zlo nezvítězilo na dlouho:

otázkou je jen čas

a to co mezi začátkem a koncem leží.“¹²²

Herbert Fastner ve své knize líčí kromě šumavských tradic a zvyků také těžký život německých obyvatel v ČSR a jeho útlak. Kniha je spíše subjektivní zpověď sudetoněmeckého Němce, který musel opustit svou rodnou vlast a který zastával velmi kritický postoj vůči Československé republice. Kritizuje například správu ČSR či školství.

Na Bučině dnes najdeme jen nově rekonstruovaný Pešlův hotel pojmenovaný Alpská vyhlídka, nově postavenou kapličku, několik polorozpadlých základů a nájezdů do stodoly a tzv. finské domky na **obrázku 20**, postavené pro pohraniční důstojníky. Sem tam tu na jaře rozkvetou narcisky a ovocné stromy, které byly kdysi součástí rozlehlých zahradek. Obec Bučina dnes spadá pod katastr nedaleké obce Kvildy.

Obrázek 20: tzv. finské domky¹²³

¹²¹ Soukromý archiv L. Klímové.

¹²² Bučina a kaple Panny Marie. (1992). Text v nové bučinské kapliče.

Herbert Fastner ve své knize vyjádřil pocity smutku, stezku a zklamání po rodné vsi:

Na hranici

Závora poroučí ti: "Stůj!"
tam, kde končival les,
kde šumí potok, domov můj
byla kdysi, má rodná ves.

Dávno nestojí rodný dům,
z obce nic nezůstalo snad.
Pusto z luk žaluje oblakům,
zlu je v nich panovat.

A přece je ti na dosah
tam domov, pár set kroků jen.
Stesk cítíš kdesi v nitru. Ach,
jsi jím už zaplaven!

Stačí jen oči přimhouřit
a ožije vše to zas:
pasáčka zříš se stádem jít,
náš dům, svůj dětský čas.

I otce volky zapřahat
na dvoře vidíš tam.
Fajku pak do plna si cpát,
jak umí to jen sám.

Maminku s hejnem dětí blíž,
každé z nich je jí vším.
Dřiny, že každý se podlomíš.
A ona ne, já vím.

¹²³ Bučina. Získáno 27. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=527>

Bratr teď kosí na našem.
Kohoutí slyším křik.
I vlaštovek. Třešeň kvete všem
v slunci, buď Bohu dík.

O tom jsi snít tu chvíli stih,
však krutou pravdu znáš.
Bože, Máti tam v nebesích,
proč zašel tak domov náš?¹²⁴

Jak vypadala Pešlova chata v průběhu dějiny nám ilustrují **obrázky 21 a 22**.

Obrázek 21: Pešlova chata rok 1938¹²⁵ v roce 1991¹²⁶

Obrázek 22: dnes pod názvem Alpská vyhlídka¹²⁷

¹²⁴ Kohoutikriz.org. Získáno 06. 08. 2014 z: Herbert Fastner – An da Grenz: http://www.kohoutikriz.org/data/w_fastn.php

¹²⁵ REICHARDOVI J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹²⁶ Bučina. Získáno 06. 08. 2014 z: Facebook.com: https://www.facebook.com/pages/Bu%C4%8Dina-Buchwald/303139946394671?sk=photos_stream

Příběh Bohumily Kyznarové (roz. Pešlové)

Paní Bohumila Kyznarová se narodila roku 1920 do rodiny truhláře Františka Pešla v Zadově. Do školy chodila na Zadově, kde také bydlela se svými rodiči, bratrem a prarodiči. Když se začala stavět chata u „Pramene Vltavy“, Klub českých turistů (KČT) zadal truhlářské a tesařské práce jejímu otci. Chata byla otevřena roku 1923 a otec zde stále vypomáhal, když se stala zajímavá událost. Lesníci zjistili, že nájemce chaty jim v revíru pytláčí, proto musel chatu okamžitě opustit a dále chatu vedl funkcionář KČT a vrchní berní ředitel Viktorýn. Ten poprosil pana Pešla, aby po dobu jeho působení obsluhoval hosty. Jednoho dne se objevil host, který si stěžoval na nedovažené brambory a chtěl zavolat správce chaty. Pan ředitel přišel a místo toho, aby se omluvil, začal se s hostem hádat. Jenže se ukázalo, že host byl nadřízeným pana vrchního berního ředitele. Ještě ten samý den předal vrchní berní ředitel chatu panu Pešlovi, který se tak stal hostinským. Živnost na Zadově zrušil a spolu s paní Pešlovou se přestěhovali na chatu u „Pramene Vltavy“. Jejimi nájemci byli až do roku 1938, kdy území zabral Hitler. Když začala paní Kyznarová chodit do školy, bydlela přes týden u prarodičů na Zadově. Poté, co do školy nastoupil i její bratr, rodiče jezdili na chatu jen o víkendech, kdy tam bývali lyžaři z Volyně a Strakonice.

Po čase si chtěli i Pešlovi postavit vlastní chatu, ale Němci, kteří v pohraničí žili, jim nechtěli žádný pozemek prodat. Až jednou přišel jeden sedlák, který jim pozemek ve zlosti prodal, neboť se pohádal s hoteliérem Fastnerem, tak aby měl na Bučině českou konkurenci. Na jaře roku 1937 začali Pešlovi stavět svou „Pešlovu chatu“, ale nebyla zcela dokončena, protože v září 1938 zabral Hitler Sudety. Proto Pešlovi uzavřeli chatu u „Pramene Vltavy“ a přestěhovali se do Bučiny, kde nastaly neklidné dny. Schylovalo se k válce a byla vyhlášena mobilizace. Bučina se vylidnila a lidé se přestěhovali do lesa a každé ráno chodili krmit dobytek po chalupách. Na Bučině byla jen finanční stráž a Pešlovi. Spali oblečení a každým okamžikem očekávali, kdy přijde rozkaz k ústupu. Ustupovali dvakrát do Kvildy, ale zase se vrátili. Po třetím rozkazu ustupovali do vnitrozemí do Nového Dvora. Celou noc se řešila nastalá situace, ale rozhodli se opět vrátit. Nikde nebyla živá duše, dokonce i blízká Kvilda byla vystěhována. Na Bučině je přivítal jen hladový dobytek, který nakrmili a v poledne už se začali vracet ostatní obyvatelé Bučiny. Odpoledne překročila německá armáda české hranice, ale ani jeden

¹²⁷ *Alpská vyhlídka: Historie a zajímavosti.* www.alpskavyhlidka.cz [online]. 2010 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.alpskavyhlidka.cz/fotogalerie-cz/category/1-alpska-vyhliidka.html>

voják se na Bučině nezastavil. Tři dny a tři noci táhlo vojsko přes Bučinu do vnitrozemí. Poté se vše uklidnilo, život se vrátil do normálu, ale turistický ruch zanikl. Lidé neměli práci a byli posíláni do Norimberka do zbrojního průmyslu. I pan Pešl měl odejít, a tak Pešlovi chatu uzamkli, klíče dali starostovi a odjeli na Zadov. Na Bučinu už pak celou válku nemohli. Na Zadově začal otec opět podnikat, z bývalé truhlářské dílny vybudoval restauraci a po ostatních chalupách domlouval ubytování. Lyžařské podmínky byly na Zadově výborné, a tak na Vánoce už dorazili první hosté. Na jaře přestavěli chalupu na penzion a postavili nové hospodářské stavení. Díky turistickému ruchu začaly vznikat další restaurace.

Po válce byla chata na Bučině obsazena americkou armádou. Opustila ji až v říjnu 1946, ale rodiče paní Kyznarové se již na Bučinu nevrátili. Usadila se tu sama se svým manželem. Nejprve ale museli chatu opravit, a tak zatím měli v národní správě hotel Fastner. Na Bučině byla jen finanční stráž a pekař. „Pešlova chata“ byla znovu otevřena na zimní sezonu v roce 1947. V létě 1948 od nich odešli dva hosté za hranice a to byl konec se soukromým podnikáním. Chatu převzala pošta Karlovy Vary a Kyznarovi zde zůstali jen jako zaměstnanci. Na rekreaci nejezdili jen zaměstnanci pošty, ale také studenti. Jenže z posledního turnusu odešli tři za hranice a rekreace skončila.

Po únoru 1948 se rodiče a bratr zapojili do odboje, pracovali pro Američany a pomáhali stíhaným lidem přes hranice. 15. prosince přijela na Zadov STB. Byl večer a v hospodářském stavení bylo několik lidí, kteří chtěli přejít hranice. Byl tam i Kilian Nowotný, který je měl převést. STB chtěla vidět korespondenci a díky strážmistrovi ze Stach, který byl s nimi, se podařilo panu Pešlovi utéct. Bratr paní Kyznarové varoval ostatní a odešli společně na pilu, kde jim bylo dáno oblečení a jídlo na cestu. Vydali se za hranice. Když STB zjistila, že je pan Pešl pryč, volala do Stach pro posily. Paní Pešlová právě dojíla krávy, v kuchyni na ni čekal vrchní strážmistr a varoval ji. Popadla sako pana Pešla a utekla oknem a pak dále přes hranice. Na nohou měla jen pantofle. Prožila noc plnou hrůzy. Ohlásila se na policii ve Finsterau a byla poslána do lágru. Během cesty na korbě nákladního auta ji poznal pan Pešl se synem a později ji v lágru skutečně našli. STB se rozjela do Kvildy pro člena finanční stráže, ale ten již také utekl za hranice. Zatkla tedy alespoň pana Kyznara na Bučině a ve dvě hodiny v noci udělala kontrolu celého domu. Odvezli ho do Sušice a propustili na Štědrý den. Nic mu nedokázali. Začátkem května volali Kyznarovým ze spořitelny ve Vimperku, že zde mají balíček od Pešlů. Byla to první,

ale také poslední zpráva. Když napsali Kyznarovi dopis a poslali ho Pešlovým, již jim nedošel. Spojenec ve spořitelně byl zatčen a dopis u něj STB našla. 8. května zatkla pana Kyznara. Byl odsouzen na deset let těžkého žaláře a paní Kyznarová byla z Bučiny vyhoštěna. Našla útočiště u své tchýně. Později se s dcerami odstěhovala do Krkonoš i s manželem. Poté, co měly nastoupit jejich dcery na střední školy, vrátili se opět na Šumavu. „Pešlovu chatu“ převzalo ministerstvo vnitra a sídlila zde pohraniční stráž. „Pešlovu chatu“ na Zadově převzalo ROH a později pedagogický ústav v Českých Budějovicích. Byla zde pořádána škola v přírodě a školící středisko. Byla přejmenována na „Mladou gardu“, dnes je to „Chata mládeže“.¹²⁸

Příběh paní Kyznarové a její rozhovor s ní mi potvrdil historické informace o Bučině. Její osobitý pohled na svět a vykreslení tehdejší atmosféry bylo skutečně poutavé. Vyprávěla o těžkém životě v horské vesnici, každý musel chovat krávu, aby vůbec měl nějaké mléko, ostatní potraviny se musely dovážet na lyžích a na saních, cesty zasypané sněhem se prohazovaly ručně, aby mohl projet vůz tažený voly. Vyprávěla o tatínkovi a bratrovi, kteří pomáhali převádět s Kilianem Nowotným a Josefem Hasilem lidi přes hranice. Její rodiče odešli do Rakouska, kde si založili restauraci. Dožili v Rakousku a již se nikdy do Čech nevrátili. Záměrně paní Kyznarové (své dceři) o převodech nic neříkali. V té době bylo lepší nic nevědět, neboť před každým vycestováním za svými rodiči musela paní Kyznarová na výslech. Stačilo malé přetřeknutí a rázem se lidé ocitli ve vězení za napomáhání převaděčům. Bratr paní Kyznarové žil dlouhou dobu v Americe. Vyprávěla o jeho nemoci, tzv. „kostižeru“, otevřené ráně, která se neustále otvírala a hnisala. Lékařství v té době bylo ještě na nízké úrovni a nedokázalo s touto nemocí nic dělat. Nejbližší lékař od Bučiny byl ve Kvildě. Po revoluci žádala o navrácení majetku na Bučině a na Zadově, ale soud jí majetek nevrátil. Usadila se s rodinou v jihočeském městě Písku, kde žije paní Kyznarová dodnes se svou starší dcerou a jejím manželem.

Jak vypadala Pešlova chata v 90. letech, můžeme vidět na **obrázku 24**. V levém horním rohu je vidět zřetelný pás po zátarasech.

¹²⁸ KYZNAROVÁ, Bohumila: *Soukromé poznámky Bohumily Kyznarové*, soukromý archiv autorky, 2012.

Obrázek 23: Pešlova chata v 90. letech¹²⁹

Přepis záznamu o převedení pozemku na **obrázku 23**: *Paní Marie Plechingerová čp. 9 Bučina, prodala z parcely č.66/2 dílec označený 66/3 ve výměře 22 a 11 m² Marii a Fr. Pešlovi ze Zadova. Dle geom. plánu Jos. Bradáče ze dne 23/9 – 37. Daně a dávky splatné od 1/1 – 1938.*

*Paní Marie Plechingerová čp. 9 Bučina, prodala
z parcely č. 66/2 dílec označený 66/3 ve výměře 22 a 11 m²
Marii a Fr. Pešlovi ze Zadova. Dle geom. plánu
Jos. Bradáče ze dne 23/9 - 37
Daně a dávky splatné od 1/1 - 1938*

Obrázek 24: záznam o převedení pozemku manželům Pešlovým¹³⁰

¹²⁹ Bučina. Získáno 14. 04. 2015 z: Facebook.com: <https://www.facebook.com/pages/Bu%C4%8Dina-Buchwald/303139946394671?sk=timeline>

¹³⁰ SOKA v Prachaticích. Knížecí Pláně – Parzellen: Protokoll der Gemeinde.

I v *Kronice šumavských hvozdů* od Josefa Peka se o Pešlových píše:

*Bývalý ubytovací hostinec Karla Kůse se nalézal na úpatí Churáňova, poblíž hotelu Churáňov. Zvláště po únoru 1948 se stal hostinec také častým úkrytem osob, procházejících před komunistickým režimem, lidí, kteří zde čekali na další pomoc při odchodu z vlasti. Karel Kůs si zavzpomínal s trpkostí na padesátá léta, kdy byl s jeho sestrou a otcem zatčen... Vzpomínal si rovněž na velký rozruch při plané střilečce na Zadově, když estébáci obklíčili chatu Ladislava Pešla, kde se říkalo Na gardě, aby zatkli celou rodinu. Na tento záťah si přizvali lašské četníky, kteří nenápadně dali znamení Pešlů rodině, aby uprchla. Paní Pešlová zrovna dojila krávu v nedalekém chlévě. Podařilo se jí jen v dřevácích na nohou uprchnout i s rodinou, ale ne směrem ke státní hranici, jak estébáci předpokládali, nýbrž směrem do vnitrozemí. Ukryli se pak v Puchru na pile, kde se zrovna ukrýval také Kilián Nowotný, rodák ze Staré Huti, pašerák... Tak se také podařilo zásluhou Kiliána dostat do bezpečí za hranice i rodinu Pešlů.*¹³¹

3. SOUSEDÍCÍ ZANIKLÉ OSADY a OBCE

3.1. Osada Chaloupky (Hüttl)

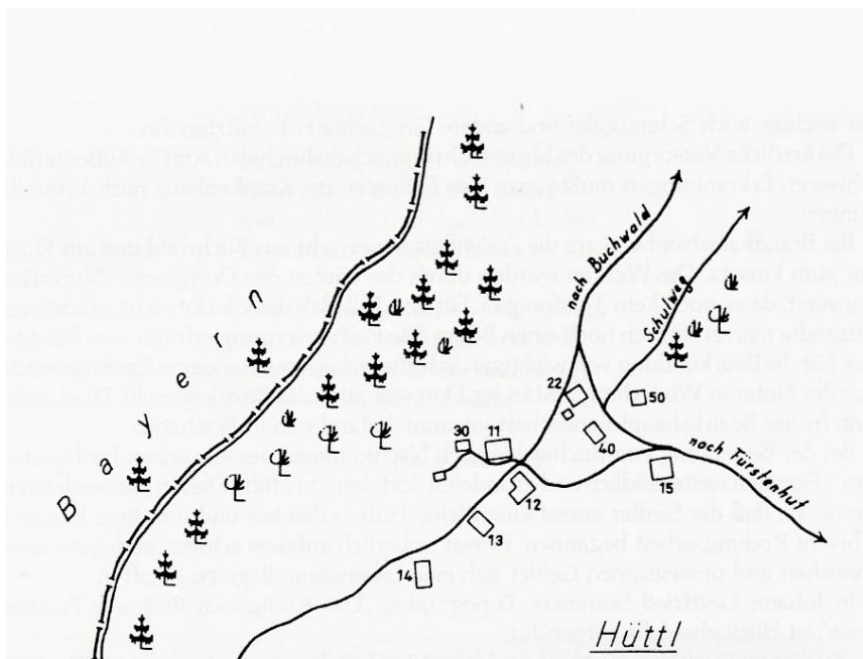
Osada Chaloupky, na **obrázku 25**, přináležela k sousedící obci Bučina a vznikla ve stejné době, tedy na samém sklonku 18. století. Již v roce 1805 zde stálo pět domů. V jednom z nich bydlel například švec Johann Neuburger, který dokázal zužitkovat vykácené dřevo. Vyráběl tradiční dřeváky a jiné dřevěné předměty, kterých bylo potřeba.¹³² V roce 1908 byla v Chaloupkách postavena i škola a stával tu také hostinec Josefa Nadera čp. 11.¹³³ Peter Strunz pocházející z Chaloupek zase založil ve Kvildě pilu na zpracování resonančního dřeva.¹³⁴

¹³¹ PEK, Josef: *Kronika šumavských hvozdů*. Vimperk: nakladatelství Papyrus, 1998.

¹³² WEISHÄUPL, Adolf: *Die Gefilde*. Krumbach, 2011.

¹³³ SOKA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch Buchwald. Od roku 1925 – 1934.

¹³⁴ WEISHÄUPL, Adolf: *Die Gefilde*. Krumbach 2011.

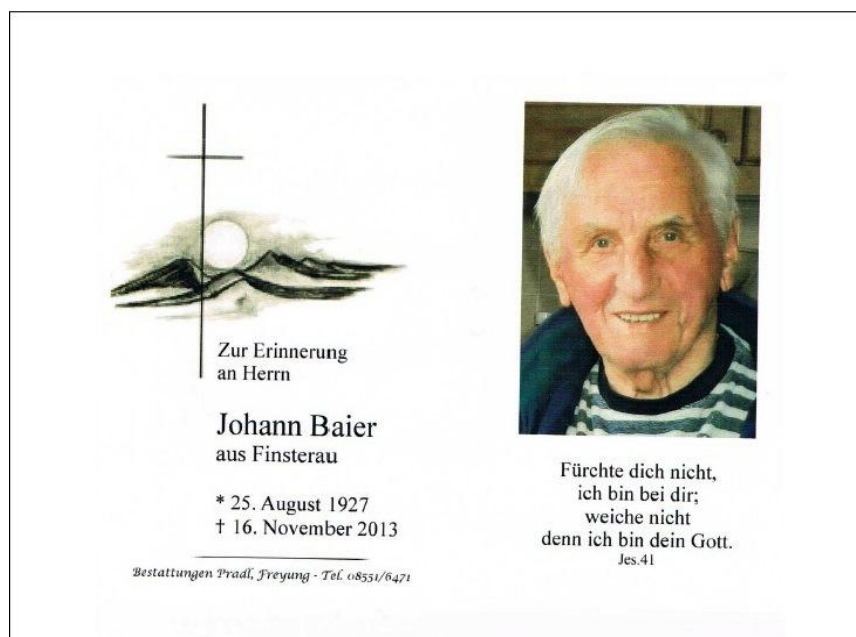
Obrázek 25: mapa osady Chaloupky¹³⁵

Jak to dnes vypadá v místě, kde stávaly Chaloupky, se můžete podívat v příloze **Současné fotografie Chaloupek.**

Z historie Chaloupek se toho příliš nedochovalo, ale nejautentičtější vyprávění od pamětníků nám poskytl rodák z této osady pan Johann Baier.

Pan Baier bohužel zemřel 16. listopadu 2013 a je pochován v bavorském městečku Finsterau. Jeho život byl poznamenán mnoha nešťastnými událostmi, které začaly brannou povinností v jeho 17 letech. V roce 1946 byl společně se svou rodinou opět nucen odejít ze své rodné vesnice, tentokrát ale navždy. O deset let později se smutně díval, jak vše, co měl rád, ničí moc komunistických vůdců. V 90. letech měl ale velký podíl na obnově hřbitova na Knížecích Pláních, kde bylo pochováno mnoho jeho příbuzných. Jeho vzpomínky byly poskytnuty jeho životní družkou Květou Pěničkovou.

¹³⁵ FASTNER, Herbert: *Erinnerungen an Buchwald*. Grafenau: Morsak Verlag, 1985, str. 378.

Obrázek 26: Johann Baier¹³⁶

Vzpomínky Johanna Baiera

Johann Baier, jehož portrét je zachycen na **obrázku 26**, se narodil 25. srpna roku 1927 v osadě Chaloupky na pile dědečka Reicharta. Zmíněná pila ležela na Čertově potoce (Teufelsbach) u samých česko-bavorských hranic.

Pila ke svému pohonu využívala síly dvou potoků, které měly po celý rok dostatek vody. Jedním z nich byl již zmíněný Teufelsbach, druhým pak jeho přítok Rotbach. Přes léto pila připravovala prkna a v zimě se na pile vyráběly dřevěné bedny od těch nejmenších po největší. Z pily byly vyváženy výrobky po cestě do Knížecích Plání, poté dál na železniční zastávku Lipka a nakonec do Prahy či Vídně.

Dědeček pana Baiera měl celkem třináct dětí, čtyři bohužel zemřely, a tak na pile pracovali jen zbylí sourozenci, tedy hlavně synové a jeden cizí zaměstnanec. Rodina si vystačila. Pila dokázala uživit celou dědečkovu rodinu. Proto si rodina pily patřičně vážila. Byla pro ně místem s věčnou nostalgií vonící čerstvým šumavským dřevem, zvukem divokých horských potoků a babiččinou jednoduchou, ale přece nejlepší kuchyní.

Se svými rodiči a mladší sestrou bydlel malý Johann v posledním stavení osady blízko cesty směřující do Bavor v čísle popisném 14. Cesta musela být udržována v zimě i v létě tak, aby jí projely volské potahy svážející seno či různé zboží a potraviny. Tato

¹³⁶ Soukromý archiv L. Klímové.

cesta se spojovala na Knížecích Pláních s cestou od pily Baierova dědečka a společně pokračovaly až na Lipku. Pan Baier se svou sestrou šli cestou k dědečkově pile několikrát a trefili by sem snad i poslepu, jak vzpomínal. V potoce u pily chytali ryby, zkoušeli si skládat malé bedničky a prožívali spokojené dětství.

Dětské hry vystřídal doma pilná práce. Obě děti musely být doma rodičům k ruce. Sestra byla o rok mladší a vypomáhala spíše mamince v kuchyni a malý Johann sbíral v lese menší dřevo, klacíky a chrástí na zátop. Kolem jejich domu panovala čistá a neposkvrněná příroda s hlubokými lesy a rozkvetlými loukami. V okolí stávaly staré jalovce, které lidé využívali k vaření či k léčení problémů s močovým měchýřem.

Všechny děti z Chaloupek docházely asi tři kilometry do vzdálené školy na Bučině. Až roku 1908 byla i v Chaloupkách postavena škola. Ač škola nebyla příliš vzdálena, v zimě za sněhových bouří, mrazu a více jak metrových závějích byla cesta, k dětské radosti, nemožná. Na takovou cestu do školy v zimě se můžeme podívat na **obrázku 27**.

Obrázek 27: děti jdoucí v zimě do školy¹³⁷

¹³⁷ ROUČKA, Zdeněk: *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006.

Místo školy musely děti někdy pomáhat doma. Například brzy na jaře, když se po ještě zmrzlé půdě rozvážel hnůj po loukách. Těžkou práci si ale dokázali lidé i zpestřit. Pan Baier vzpomíná, jak musel doma i na poli zastat pozici dospělého člověka, což nebylo pro malého chlapce vůbec jednoduché, také chodil z té dřiny řádně unaven a těšil se na deštivé dny, kdy nebude muset vystrčit z voňavého sena ani nos.

Jednou z jeho důležitých prací bylo pasení krav. Ač se může zdát tato práce jednoduchá, bylo velmi náročné udržet stádo pospolu. Některé divočejší kusy stále utíkaly. V lepším případě na cizí pozemek, v tom horším až za státní hranici. Otec často huboval malého Johanna, že nedával dobrý pozor, ale vše se uklidnilo a nastaly i časy, kdy zvířata byla celkem klidná. A jejich pasáček si tak mohl užívat okolní krásy přírody. Jednou prý dokonce chytil spícího zajíce a zavřel ho k ostatním králíkům. Pro divoké zvíře to ale byl trest nejvyšší, a tak se pan Baier slitoval a propustil ho.

Děti na Šumavě se musely umět zabavit samy. Byly tak mnohem vynalézavější, zručnější a samostatnější. Pan Baier vyprávěl, jak si sám vyrobil malý žebříňák s postroji a zapráhl do něj jejich kočky. Zpočátku se jim nechtělo nic za sebou tahat, ale po vytrvalém úsilí a cvičení si kočky zvykly a tahaly náklad brambor a jablek po kuchyni spořádaně.

Asi nejlepší a nejpřitažlivější akcí pro děti i dospělé byla pouť, která se v Knížecích Pláních konala koncem června. Aby si mohly děti koupit to, na co měly chuť nebo co se jim líbilo, musely po celý rok pilně šetřit. Vypomáhaly i na pouti, když roztáčely kolotoče, aby se mohly také povozit. Pan Baier vzpomíná, jak si koupil malý nožík, žabku, ze které měl ale radost pouze chvíli. Čekala ho totiž opět práce, pasení dobytka. Během pasení si chtěl uříznout několik větviček a nůž se mu zkřivil. Kupoval si také turecký med či čokoládu a párek. Snažil se ale, aby neutratil všechny své těžce vydělané peníze a mohl si něco koupit i za rok.

Dětství pana Baiera skončilo, když odešel studovat na gymnázium do Prachatic. Domů jezdil jen na prázdniny, ale vždy se velice těšil, ač věděl, že ho čeká těžká práce. Ve městě si totiž nemohl zvyknout, chyběla mu volnost a zelené lesy.

Když se po pádu železné opony, po roce 1989, zašel podívat na místa, která měl tolik rád, již nenašel rodný dům, dědečkovu pilu, ani ostatní domy v Chaloupkách, Bučině či Knížecích Pláních, dokonce ani ten kostel a hřbitov, kde byl pohřbený dědeček.

Všude jen kopřivy, plevel a pozůstatky kdysi velkých stavení značily, že tu před několika lety stávala vesnice.

Toto smutné setkání by zbolelo u srdce i otrlého člověka. Pan Baier se jen rozhlížel po pusté louce a nechtěl věřit svým očím, že už nikdy neuvidí milovanou vesnici.¹³⁸

Tazatelka Jaroslava Vávrová, žijící v současné době na Kvildě, se vydala na Bučinu a poté dál po červené značce do Chaloupek a přes zaniklou osadu Na Mlýnské Mýtině. Procházela tichým lesem kolem již dávno nefungujícího Haselbergerova mlýna, až přišla k domu, kam je pozval pan Johann Baier.

Kamenné snosy, které jsou patrné ještě dnes, nám dokládají, jak složitá a neustálá práce svazovala život zdejších obyvatel. Ke každému domu byly vedeny strouhy a stružky, které přiváděly ke stavení vodu z Čertova potoka.

Paní Vávrová pokračuje po cestě kolem dříve stojícího hostince Josefa Nadera a kuželníku, čísla popisného 11, před nímž stála jabloň. Pro nadmořskou výšku přes 1000 m n. m. je to opravdu obdivuhodné, ale jak již bylo zmíněno, i Bučina byla chráněna horami před mrazy, které ovocným stromům neprospívají. Před hostincem stávala i kaplička, po které již není ani památky. Dále procházejí kolem trafiky čp. 30 a kolem domu ševce i sedláře zároveň. Poté pokračují alejí starých javorů. U cesty stojí kamenná socha koně, na kterou malý Johann tak rád sedával. Kousek od kamenného koně si pak mohou prohlédnout stoupu na mletí zimního i letního žita.

Cesta pokračuje dál kolem kdysi velkého stavení Baierových čp. 12, Fuchsových čp. 13 a na samém konci vesnice dům Johannových rodičů. Kolem domu je krásně upravená, posekaná tráva a na zahradě připravené pohoštění, plzeňské pivo a uzené maso s chlebem. Kdysi se tu stavěli na občerstvení i bučínští financové.

Ke statku Baierových patřily dva sklepy a 40 ha pozemků – polí a luk, kde pásávali dobytek, který prodávali. Dále pěstovali obilí, brambory či zelí a Johannova maminka nosila na vimperský trh máslo a vejce. Jejich statek měl na délku neuvěřitelných 40 m, pod střechu tak schoval jak obytnou část, tak chlévy. Dnes stojí v místě domu mohutný smrk a od roku 1993 i křížek jako památka na krásné vzpomínky, ale i hluboký smutek.

¹³⁸ PĚNIČKOVÁ, K. (listopad 2013). Vzpomínky Johanna Baiera. *Šumava.eu*, stránky <http://obec.sumava.eu/index.php/sumava/102-zpravy/4036-na-krasne-sumave>.

Poté, co musel pan Baier v 17 letech narukovat, byl poslán jako voják do jugoslávského Mariboru. Po skončení války z armády utekl a pěšky se vracel domů hladový a k smrti hubený. Po příchodu ho přivítali Češi, kteří si hned s Johannem chtěli vyřizovat účty. Ve vzduchu bylo opět cítit nebezpečí. Johannův otec již odešel přes hranice do Bavor a Johann odchází za ním. Jeho matka s ostatními sourozenci je následují.

Po odsunu obyvatel postihl Chaloupky v 50. letech stejný osud jako okolní obce a dnes si můžeme prohlédnout jen pár základů kdysi velkých statků a divokou přírodu, která je časem navždy pohltí.¹³⁹

Cestu, která vedla skrze osadu Chaloupky, zachycuje **obrázek 28**, kde jsou dodnes patrné zídky a staré stromy, jež stály podél cesty.

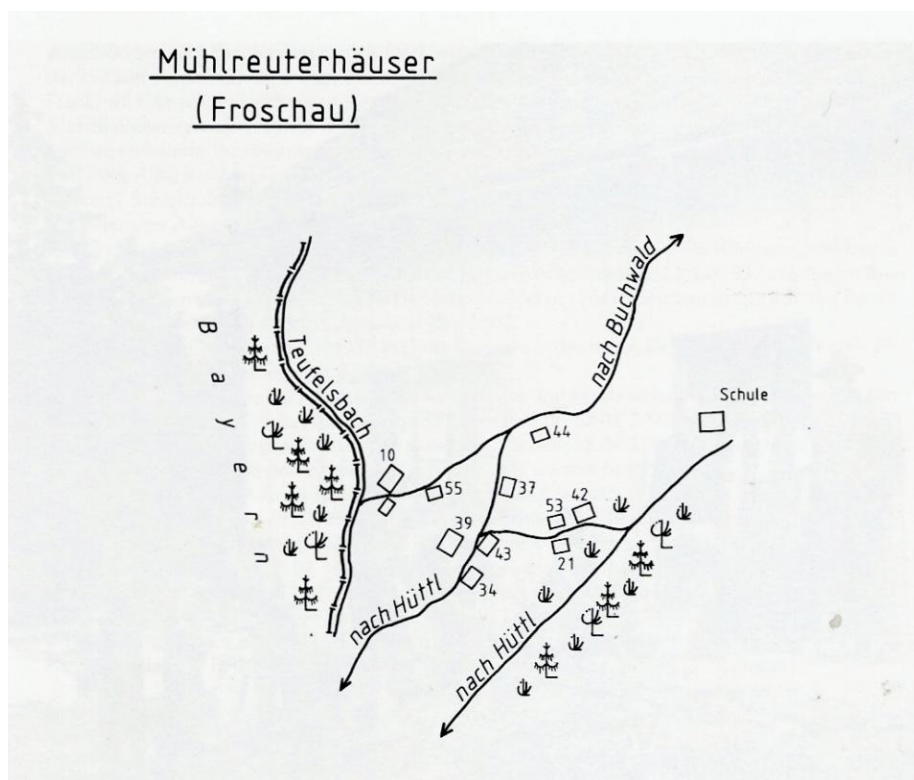
Obrázek 28: stará cesta v osadě Chaloupky¹⁴⁰

¹³⁹ *Rozhovor s Johannem Baierem.* Tazatel – J. Vávrová, srpen 2014.

¹⁴⁰ *Chaloupky.* Získáno 06. 08. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4699>

3.2. Osada Na Mlýnské Mýtině (Mühlreuthhäuser)

V této osadě, na **obrázku 29**, se nacházelo deset domů. Jedním z prvních byla Seewaldova pila a mlýn (Seewaldsäge nebo také Raimundnsäge), jež poháněla voda z Čertova potoka (Teulfelsbach). Podobu firemního razítka Seewaldovy rodiny zobrazuje **obrázek 30**. Tento mlýn se stal velice důležitým zdrojem mouky pro místní i okolní obyvatele Bučiny a Chaloupek. V místě osady se dříve nacházel hustý les, který byl vyklučen a vznikly tak mýtiny. Díky mlýnu a ostatním domům postaveným na těchto mýtinách se začalo osadě říkat Na Mlýnské Mýtině či Mlýnské domky. Okolí osady bylo velmi vlhké a žilo zde hodně žab, proto se mezi místními obyvateli vžil i název Froschau.¹⁴¹

Obrázek 29: mapa osady na Mlýnské Mýtině¹⁴²

Dnes v místě Seewaldovy pily najdeme jen zbytky základů, nájezd na půdu, pozůstatky nádrže na vodu, dále pak jen hustý les (viz **Současné a dobové fotografie osady Na Mlýnské Mýtině**).

¹⁴¹ FASTNER, Herbert: *Erinnerungen an Buchwald*. Grafenau: Morsak Verlag, 1985, str. 422.

¹⁴² FASTNER, Herbert: *Erinnerungen an Buchwald*. Grafenau: Morsak Verlag, 1985, str. 422.

Obrázek 30: firemní razítko¹⁴³

3.3. Zaniklá obec Knížecí Pláně (Fürstenhut)

V místě pozdější obce bylo počátkem 90. let 18. století postaveno několik domků pro nájemní dřevaře, které pro ně nechal postavit kníže Schwarzenberg. Chalupu si stavěl každý dřevař sám. Dřevo, které na ni potřeboval, získal od vrchnosti. Platil ale roční daň z pozemku a vrchnost na něj měla vlastnické právo. Ke každému domu pak bylo přiděleno 9 korců lesa, s kterými si mohli dřevaři svobodně hospodařit, ale museli také 26 dní v roce robotovat. Později počátkem 19. století byla založena obec Knížecí Pláně ležící v nadmořské výšce 1024 m jižně od Kvildy směrem k hraničnímu přechodu.

Podle pověsti byl původní název obce Knížecí klobouk, jmenovala se tak podle klobouku knížete Schwarzenberga, který odnesl vítr a místní dřevaři ho chytili a vrátili panu knížeti, ten jim ho ale nechal na památku. Další pověst se pak zmiňuje o klobouku, který vítr zanesl na strom a nějaký dřevorubec pro něj vyšplhal. Ať už je pravda jakákoli, na památku této události byla obec pojmenována Knížecí klobouk, německy Fürstenhut. Dříve se však danému místu, kde obec později vznikla, říkalo Schöne Ebene – Krásná Rovina. Český název Knížecí Pláně, který vznikl až v roce 1877, pak vychází právě z označení této holé roviny se třemi návršími.

V sousedství obce se rozkládala tři panství – pánů Malovců u Netolic, pasovské biskupství a vimperské panství, kam spadala i tato obec a které patřilo knížeti Schwarzenbergovi.

V roce 1820 je v obci postavena škola. V době největší slávy obce, kolem roku 1840, zde stálo kolem 60 domů, bylo zde několik hospod, Tremlova pila, mlýn, myslivna

¹⁴³ *Seewaldova pila*. Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=15075>

a hájovna. Po zrušení roboty císařem Ferdinandem se stali dřevaři svobodnými. Skutečné majetkové právo na majetek ale neexistovalo. Půda patřila vrchnosti. V 50. letech 19. století zde byla zřízena finanční stráž a správní obcí byl Kunžvart – Strážný. V 60. letech obec měla již přes 720 obyvatel.

Počátkem 20. století se stala obec politickou obcí. A první starosta byl Franc Treml. Dřevaři se stali svobodnými v roce 1913, ale definitivními majiteli svých chalup se stali až v roce 1919. Na počest této události byl nedaleko hřbitova postaven obelisk se symboly šumavských hor – sekery, kopáče a smrku, jak můžeme vidět na **obrázku 31**, stále tento obelisk stojí na svém místě, ač už dnes málokdo ví, proč je tu tak opuštěný uprostřed louky. Následně byl zřízen poštovní úřad.

Obrázek 31: památný obelisk¹⁴⁴

Druhá světová válka představovala pro obce ještě horší chvíle. V roce 1938 vpadli do obce němečtí vojáci a obec se stala součástí Říše. Dokonce zde byl zřízen zajatecký tábor pro francouzské zajatce. Po skončení války byla obec osvobozena americkou armádou. Jedním z obyvatelů obce byl Jan Hrdlička, který do roku 1949 převedl několik československých obyvatel za hranice.

¹⁴⁴ Soukromý archiv L. Klímové.

V roce 1946 probíhal odsun německých obyvatel, který se týkal celé obce. Někteří ale odešli ještě v roce 1945. Místo nich do těchto míst přichází lidé ze Slovenska a Rumunska.

V 50. letech se postupně demolují všechny domy v Knížecích Pláních. Zůstává pouze jedna budova, která je vyfocena na **obrázku 32** a stojí v této dnes již tiché a prázdné planině sama.

Obrázek 32: dům, který stojí na Knížecích Pláních jediný (2014)¹⁴⁵

3.4. Historie kostela na Knížecích Pláních a obnovení hřbitova

Farností patřila zpočátku obec k Novému Světu ke kostelu sv. Martina. Později v roce 1824 byl založen dřevěný kostel, který byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli.¹⁴⁶ V roce 1828 byl kostel vysvěcen a v roce 1858 byly Knížecí Pláně povýšeny na samostatnou farnost a byla vybudována fara.¹⁴⁷ Prvním knězem a také zakladatelem pamětní knihy Knížecích Plání byl Tomáš Pangerl. V roce 1830 se začíná pohřbívat na místním hřbitově.

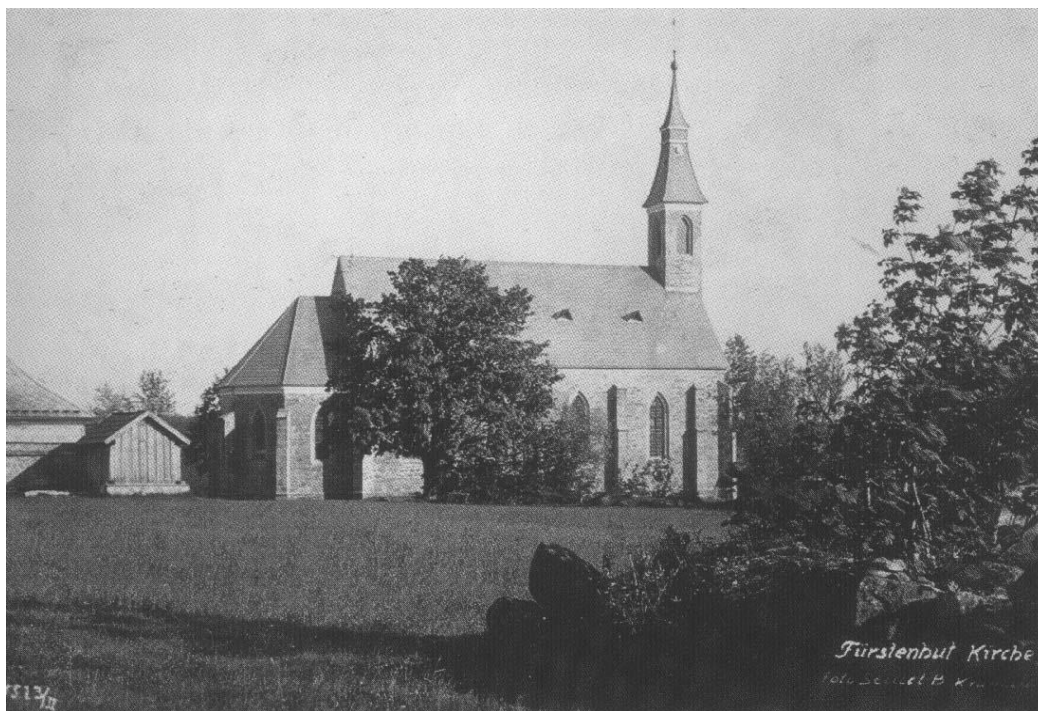
V 60. letech 19. století byl položen základní kámen kamennému kostelu, zachycenému na **obrázku 33**. V roce 1864 byl nový kostel vysvěcen. Byl postaven v pseudogotickém slohu a zdivo bylo ze žuly. Hlavní obrazy v kostele byly sv. Jana Křtitele, sv. Leonora

¹⁴⁵ Soukromý archiv L. Klímové.

¹⁴⁶ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 132-141.

¹⁴⁷ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 118.

a Panny Marie s Ježíškem. Ve věži byly umístěny tři zvony a nad vítězným obloukem se nacházel znak rodu Schwarzenbergů a Eggenbergů a kříž.

Obrázek 33: kostel sv. Jana Křtitele 1926¹⁴⁸

Ani tento kostel ale nebyl ušetřen první světovou válkou a všechny jeho zvony byly přetaveny.¹⁴⁹ Další zkázu utrpěl kostel v roce 1912, kdy zcela vyhořel.¹⁵⁰ Po válce v roce 1920 byly koupeny a instalovány dva nové zvony. Byl zde dokonce postaven i pomník padlým vojákům za I. světové války.

V roce 1950 slouží Karel Fořt poslední mši v kostele sv. Jana Křtitele. Následně se ruší zdejší škola.¹⁵¹ Poslední rána byla kostelu zasazena v roce 1956, kdy byl vyhozen do povětří.¹⁵² Hřbitov rozjezdily buldozery. Počátkem 90. let je ale zdejší hřbitov obnoven, jak můžeme vidět na **obrázku 34**, a nemalou zásluhu na tom měli pánové Franz Strunz a Johann Baier.¹⁵³

¹⁴⁸ REICHARDOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹⁴⁹ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 132-141.

¹⁵⁰ VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005, str. 119.

¹⁵¹ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 132-141.

¹⁵² FASTNER, Herbert: *Erinnerungen an Buchwald*. Grafenau: Morsak Verlag, 1985.

¹⁵³ PETRÁŠ, Karel: *Krajem šumavských Lad*, České Budějovice: Kopp, 2006, str. 132-141.

Obrázek 34: hřbitov 2014¹⁵⁴

3.5. Příběh Němce, na kterého při odsunu zapomněli

Jak bylo řečeno, rok 1946 byl poslední hořkou kapkou života sudetských Němců, kteří museli v tomto roce nadobro opustit své rodné domovy. Jako zázrakem se ale odsunu nezúčastnila rodina Eduarda Honese z Horské Kvildy.

Eduard Hones se narodil na Horské Kvildě. Dlouhá léta zde dělal místního starostu, vlastnil také malý obchůdek s potravinami, byl správcem ubytovny a zkušeným kočím v lese. Jeho rodina žije na Šumavě již několik generací a patří tak k nejstarším, které tuto oblast obývají. Dokázala přežít veškeré pohromy, které se Šumavou přehnaly, světové války, život ohrožující epidemie, ale i odsun německého obyvatelstva žijícího v pohraničí. On i jeho žena Gertruda byli německé národnosti, ale jako zázrakem se jich odsun nedotkl. Otázkou zůstává, proč?

Jak sám pan Hones říká: „*Nevím, proč jsme byli výjimkou, nechápu, jak se to stalo. Jednou z možností je i to, že jsme to výborně uměli s koňmi v lese a těžko by za nás hledali náhradu, nebo na nás zkrátka zapomněli,*“ vzpomíná na šťastnou ruku osudu a těžkou práci v lese, kde pracoval od svých osmi let. „*Sousedí říkali, že mi otec v lese zlomí záda, že mi vezme růst, protože jsem ještě malý kluk. Tehdy se ještě kácelo ručně se sekerou a pilou. Táta odvětvoval a já jsem za ním loupal. Dodneška umím perfektně nabrousit*

¹⁵⁴ Soukromý archiv L. Klímové.

sekeru a loupák,“ říká pan Hones. Doba už ale byla taková a pan Hones měl šest mladších sourozenců, proto musel pracovat nejvíce.

Děti Gustava a Anny Honesových prý: *„byly jako schůdky, když je postavili vedle sebe,*“ vypráví pan Hones a také vzpomíná na: *„tři z nich, kteří zemřeli již v dětském věku a bratr Erich ve dvanácti letech na tetanus.*“ Později s dalšími bratry – Herbertem, Helmutem a Gustavem vyváželi poražené kmeny stromů společně. Sestra Anna pak pomáhala matce v domácnosti.

Na Horské Kvildě žilo až šest set padesát lidí, v převážné většině Němců, a místní německá škola tak byla plná dětí. Českých rodin tu bylo pomálu stejně jako v sousední Kvildě a Bučině. Po odsunu zůstalo na Horské Kvildě jen dvacet lidí, mezi ně patřila i rodina Honesových. Německou školu pak nahradila škola česká. Pan Hones vzpomíná, že: *„do školy chodily děti ze všech okolních vesnic, všichni Němci. Jen učitel byl Čech. Do pohraničí ho poslali za trest, protože měl nějaký škráloup.*“ Učitel prý německy neuměl, a tak se s německými dětmi dorozumíval velmi složitě. *„Neměl nás kdo česky naučit. Rodiče uměli jen pozdravit.*“ Sám se naučil česky až na vojně, kterou strávil v městě Štúrovo. I když zpočátku dělal chyby a všichni se mu smáli, snažil se o správnou výslovnost a prosil, aby ho kamarádi opravovali. V jeho okolí se ale mluvilo česky neustále, a tak se naučil brzy. S manželkou ovládali německý i český jazyk dokonale. *„Doma mluvíme česky, a když se hádáme, tak přecházíme do němčiny. Nikdy se nám ale nikdo neposmíval, že jsme Němci. Ani na vojně, natož na Šumavě, kde jsme byli všichni jedna velká rodina.*“

Na základní školu chodila i jeho stejně stará manželka Gertruda a právě zde se seznámili. Rokem 1946 ale zanikla německá škola i okolní vesnice a rodina Honesova i rodina manželky Gertrudy si mohly zhluboka oddychnout, že nikam nemusely. Odchodem německých rodin samozřejmě zanikaly hlavně vesnice, kde tyto německé rodiny bydlely. Jako třeba i vesnice „Malý Preisleit“, kde se narodila maminka pana Honese. Otec pak pocházel z Vydršího mostu v Horské Kvildě.

Poté, co pan Hones ukončil základní školu, musel nastoupit na práci do lesa. Odchodem německého obyvatelstva ubylo těch, kteří by byli schopni tuto práci zastat, a tak byla potřebná každá ruka. Pan Hones si ale nestěžoval, ačkoli se chtěl naučit

nějakému řemeslu a práce v lese byla náročná. Vždy se snažil brát život, jaký byl, a nezatěžoval hlavu věcmi, které již pominuly, ale soustředil se na to, co bude dál.

Když se vrátil z vojny opět do lesa, byla už spuštěna železná opona. *„Tahali jsme dřevo i z míst, kde byly už dráty a pohraniční území. Za zády nám stáli péesáci.“* Jeho nejdůležitějšími přáteli byli koně. *„Koně byli naši nejvěrnější pomocníci a přátelé i v době, kdy přišla moderní technika. Musel jsem se ale o ně starat 24 hodin denně a 365 dní v roce.“* Vypráví, že o peníze neměl nouzi ten, kdo se dokázal v lese otáčet, a to on s jeho bratry uměli vždy. Dokázali si vydělat až sedm tisíc korun za měsíc.

Eduard Hones a jeho přátelé či bratři si ale uměli i život užívat, jak se patří. *„Za holkama a tancovat jsme chodili do Rejštejna, ke Kubíčkoviům na Nový Dvůr, kde byla velká hospoda. V létě na kole nebo pěšky, v zimě nás jelo i pět na motorce a dva na sáňkách. Nebo nás vzal pluhař ráno na Horskou Kvildu a my tancovali až do šesti do rána.“* On sám umí hrát na harmoniku české i německé písně. Nejraději má pak již zmíněnou Na krásné Šumavě.

V pětatřiceti letech musel na operaci žlučníku a poté se již k těžké dřině do lesa nevrátil. Začal tedy pracovat jako správce rekreačního střediska na Novém Dvoře, které stále funguje. Jeho žena zde pracovala jako kuchařka. Společně tu tak strávili asi osm let.

Příbuzní pana Honese i paní Gertrudy museli ale za hranice odejít. První setkání se uskutečnilo až po dlouhých dvaceti letech, v roce 1968. *„Mohli jsme vycestovat a navštívili jsme všechny naše příbuzné. I když byli někteří již mrtví, ten pocit při shledání se nedá popsat slovy. Neuvěřitelně citová záležitost. V padesátých letech by nás ani nenapadlo, že se podíváme na západ. Projeli jsme tehdy celé Německo křížem krážem. Všude, kde bydleli naši příbuzní. Celé Bavorsko, Mnichov, Karlsruhe. Byli jsme až u francouzských hranic a za 14 dní jsme najeli asi dva a půl tisíce kilometrů,“* vzpomíná pan Hones.

Uvažovali dokonce o tom, že by emigrovali a opustili rodnou Šumavu. *„Mluvili jsme o tom už při práci v lese, ale byla to jen myšlenka. Hloupý nápad, který nás rychle přešel. Nemohli bychom opustit rodiče a navíc bychom nemohli žít bez Horské Kvildy,“* říká pan Hones jednohlasně se svou ženou.

V Německu měli jen strýce, tety a bratrance či sestřenice, žádné přímé příbuzné, a tak mohli vycestovat jen jednou za deset let. Tehdejší československé úřady nedokázaly

projevit ani kousek citu v roce 1967 při náhlé smrti bratra paní Gertrudy. Zabil se na motorce a zůstala po něm žena a dvě děti. Ještě před jeho smrtí dostali povolení vycestovat do Západního Německa. Po smrti pana Františka tak volali úředníci švagrové paní Gertrudy, kdy tedy odejdou. Chtěli se jich co nejdříve zbavit, aby se nemuseli starat o vdovu a dva sirotky. Odešli tedy do Dingolfingu, kde žijí dodnes. V roce 1987 se pak neteř paní Gertrudy vdávala a pozvala Honesovy na svatbu. Povolení opustit republiku měli ale až za rok, výjimkou nebyla ani svatba jejich neteře. Dodnes se snaží příbuzné v Německu navštěvovat a oni je na Horské Kvildě. Všichni ale postupně stárnou a nemohou už cestovat na velké vzdálenosti, návštěvy jsou tak jen velmi vzácné.

Od roku 1983 vedl pan Hones malý obchůdek s potravinami. V Československu byl někdy problém sehnat kvalitní zboží, ale u pana Honese nebyl problém cokoli sehnat. Díky zdejším vojenským posádkám byl obchod dokonale zásoben. Po roce 1989 za ním jezdili i němečtí turisté, protože se dokázali na všem s panem Honesem domluvit. Dokazuje to i dobový tisk, kde je zachycen poutač na rychlé občerstvení na Horské Kvildě, viz **obrázek 35**.

Této situace využil pan Hones v době, kdy byl zvolen starostou Horské Kvildy. Dokázal propojit šumavské české i německé obce a byl ve styku se starosty Modravy, Kvildy, Rejštejna, Borových Lad, v Německu pak se starostou Mauthu, Finsterau, Hohenau, Sankt-Oswaldu Riedelhütte, Spiegelau a Neuschönau. Pravidelně společně starostové řešili nejrůznější problémy a život v obcích. V roce 2008 ale pan Hones starostování zanechal a jeho nástupce už toto propojení nedokázal uskutečnit.

Díky svému hraní na akordeon byl často zván i za hranice na různé slavnosti, zábavy a oslavy. „*Jezdil jsem s několika kamarády. Zpíval jsem německé písničky, ale i nějaké české, které se v Německu líbily,*“ vzpomíná.

„*Já jsem Šumavák. Tady jsem se narodil, prožil celý život a tady také zemřu. Tady jsem zkrátka doma,*“ říká pan Hones, jehož životní filozofií je nejen text na keramické cedulce nad stolem v kuchyni: „*V nebi nemaj žádné pivo, tak ho pijem tady,*“ ale i myšlenka: „*Život je krátký a musíme si ho užívat každý den.*“¹⁵⁵

¹⁵⁵ PECHOUŠEK, Pavel: Česky nebo německy? To je egal! Ale doma jsem na Horské Kvildě. Čas. *Šumava*. Podzim 2013, str. 4-7.

Bohužel, v posledních dnech měsíce října 2014, zemřel i tento neocenitelný pamětník událostí, které otřásly nejen českými dějinami.

Bratři Honesové

Potraviny a rychlé občerstvení Vám s ochotou poskytné v prodejně potravin na Horské Kvildě

Eda Hones

Lebensmittel und schnelle Erfrischung bietet Ihnen das Lebensmittelgeschäft bei Eda Hones in Horská Kvilda (Innergefild)

Gustav Hones

nabízí v rekreačním zařízení ÚHA Praha na Horské Kvildě rychlé soukromé občerstvení včetně hotových jídel a soukromého ubytování. Možno posedět až do ranních hodin.

G. Hones bietet im Erholungszentrum ÚHA Prag in Horská Kvilda schnelle Erfrischung samt warmen Speisen und privater Unterkunft. Wir empfehlen Ihnen den Besuch in beiden Einrichtungen der Brüder Hones.

Obrázek 35: reklamní upoutávka v dobovém tisku¹⁵⁶

¹⁵⁶ MARTAN, Miloslav a RAU, Karel. *Šumava, Bavorský les = Böhmerwald: průvodce, historické pohlednice*. 1. vyd. Plzeň: Kletř, 1991.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo studium života, průmyslu, řemesel a tradic lidí, kteří obývali nejvýše položená místa Šumavy. Zvláště se pak zaměřit na zaniklou obec Bučinu, ležící u samých česko-německých hranic.

Dlouhé generace lidí stavěly svá obydlí v nelítostné přírodě, v níž se učily žít, rozumět jí, poznávat její bohatství a patřičně ho využívat. Lidé si zpočátku stavěli jednoduché příbytky, aby po těžké práci v lese měli kam hlavu složit. Postupem času získali vlastní půdu a byli schopni vypěstovat na kamenitých a málo úrodných polích plodiny pro svou obživu. Nebáli se práce, byli zruční a cokoli potřebovali, dokázali si vyrobit sami. Ať už to byly jejich domy, nábytek, oblečení či předměty denní potřeby.

Nakonec se stal tento drsný způsob života jejich denním chlebem a byl pro ně tím nejcennějším, co měli. A až by se zdálo, že jejich vesnice pohltní neprostupná lesnatá krajina, zapříčinila jejich zánik lidská ruka, která tak poznamenala několik lidských pokolení a zásadně ovlivnila jejich další život.

Čerpala jsem nejen z dobové literatury, tedy z kronik, vzpomínkové literatury a průvodců, ale také z rozhovorů, které byly vedeny s pamětníky jednotlivých obcí. V neposlední řadě ze současné literatury a internetových zdrojů, věnujících se tomuto tématu.

Na základě rozhovorů jsem si ověřovala informace získané z literatury, ať už současné či dobové, mohla jsem však ještě hlouběji proniknout do atmosféry života, který nebyl pro obyvatele horských vesnic jednoduchý, a vyslechla jsem si informace, jež bych v literatuře jen stěží sháněla.

Za přínos své práce tedy považuji to, že jsem zaznamenala a shromáždila informace, které se mohou stát pro budoucí generace zajímavé, neboť těch, kteří nám mají co říci o době světových válek a odsunu německého obyvatelstva, rychle ubývá.

PŘÍLOHY

Přepis celého rozhovoru s paní Bohumilou Kyznarovou (r. Pešlovou)

Vy jste chodila do školy na Zadově, víte něco o škole na Bučině?

„Do školy mezi Bučinou a Knížecími Pláněmi chodily jen německé děti. Já chodila do školy na Zadov a nikoho z Bučiny jsem v této době neznala. Česká škola byla až na Kvildě.“

Pamatujete si ještě rozložení domů a obyvatel na Bučině z předválečných let?

„Pamatuji si, že zde bylo opravdu mnoho hotelů a hostinců, například Plechinger, Fatsner a spousta dalších. Obyvatelstvo bylo německé, z českého obyvatelstva v roce 1938 jsme byli my, finanční stráž a hajní. S německým obyvatelstvem jsme vycházeli dobře, ale museli jsme s nimi mluvit německy, česky neuměli jediné slovo. Čechy mezi sebe brát moc nechtěli. Bučina, Knížecí Pláně a okolí byly čistě německé vesnice, které držely hodně pospolu. Tam, kde je dnes postavena památná „železná opona“, jsou ještě vidět základy pekařství. Tento pekař zůstal na Bučině nejdéle, ale poté, ještě než jsme odešli z Bučiny i my, odešel do Německa i se svým majetkem. Když jsme u něj byli pro nějaké jídlo v posledních dnech, než uprchl, řekl, že malují, a nic nám nedal. V té době měl již ale sbalené věci a byl připraven přejít hranici i s veškerým dobyt看kem. Nahoře na křižovatce, kde se dnes otáčí autobus, bývala myslivna a tři nebo čtyři domky. Na křižovatce na Knížecí Pláně byl konzum.“

Dočetla jsem se, že z Vašeho hotelu někdo odešel za hranice.

„Ano, to byla taková doba. K večeru přišel nějaký inženýr, najedl se, ubytoval se, půjčil si lehátko a slunil se na terase. Na vše se vyptával a rozhlížel se po krajině. Na večeri už nedorazil. Z jiných hotelů před válkou již nikdo neutíkal, lidé z Bučiny byli vystěhováni roku 1946 a útoky přes hranice propukly až pak po únoru 1948.“

Znáte nějaké ještě dnes žijící obyvatele Bučiny?

„Dnes již moc lidí nežije, alespoň já o nikom nevím. Můj bratr hodně věděl o tehdejší situaci, měl spoustu vzpomínek, ale nic vyprávět nechtěl. Tvrdil, že to nikoho nezajímá. Žil nějaký čas v Americe. Já se o své vzpomínky ráda podělím. Ale ten, kdo tuto dobu nezažil, si to dokáže jen těžko představit. Fastnerovi měli myslím 4 děti. Jeden syn se vyučoval v Praze číšníkem a ještě před válkou se tam utopil ve Vltavě. Druhý syn byl ve válce, a když jsem se s ním pak jednou sešla, tak neměl nohu, o kterou během války přišel. Z této rodiny už asi také nikdo nežije. Jedna dcera bydlela nedaleko Pasova, ale ještě když žil bratr, tak říkal, že měla rakovinu.“

Jaká byla atmosféra, jak jste se cítili, když jste museli odejít z Vašeho hotelu a ostatní ze svých rodných domovů?

„Byla to velmi napjatá doba. Lidé se Hitlera velmi báli, byli to vesměs sociální demokraté. Spousta mužů musela odejít do války a to nebylo jednoduché se s nimi rozloučit.“

Ve Vašem hotelu poté sídlila americká armáda, že? Co se stalo s Vaším hotelem potom?

„Po odchodu americké armády už zde nikdo nebydlel. Na Bučině byla jen finanční stráž a pekař. Po válce, když jsme se vrátili do Bučiny my, pronajali jsme si hotel Fastner a náš hotel museli rekonstruovat. Byl velmi zdemolovaný.“

A co se stalo s Vašimi rodiči?

„Moji rodiče odešli úplně chudí. Nic neměli. Poté se usadili v Německu, kde si koupili restauraci v Neuhausu. To bylo na hranicích Rakouska a Německa. Jenže toto městečko se nacházelo blízko u řeky, která se pravidelně rozvodňovala, a stát musel platit náhradu. Stát toto území poté odkoupil a rodiče se odstěhovali do Rakouska. V Rakousku dožili. Za rodiči jsme neodešli, protože maminka říkala, že by můj manžel musel dělat kurýra a chodit přes hranice do Československa, také říkala, že v lágrech, ve kterých

zpočátku žili, byla velká bída a hlad. Otec byl starý, proto tuto práci dělat nemusel a bratr měl zase nemocnou nohu. Od jejich odchodu jsem se s nimi poprvé setkala po třinácti letech, když jsem dostala povolení je navštívit. Poté jsem je navštěvovala každý rok o dovolené na 4 týdny.“

Kam jste odešla Vy, když Váš manžel byl ve vězení?

„Já jsem se odstěhovala do Masákovy Lhoty, kde bydlela manželova maminka a bratr. Sehnali mi zde v jednom baráčku dvě místnosti. Tam jsem byla s dětmi asi dva roky, poté jsme šla do práce. Známi mi pak sehnali byt v Krkonoších, kde jsem vařila v jednom hotelu, známý tam dělal správce. Manžel za námi přišel do Krkonoš. Děti zde chodily do školy. Když musela jít starší dcera na střední školu, tak jsem jí sehnala ubytování v Praze. Když šla do školy i mladší dcera, tak jsme se rozhodli přestěhovat. Podařilo se nám koupit domek v Písku. Jako rekreanti přijeli do Krkonoš jedni známí, kteří nám ho prodali. Jakmile se ale začalo stavět sídliště, tak pozemek s domkem vykoupilo město. V roce 1974 jsme mohli získat parcelu, ale manžel už byl starší, proto jsme koupili hotový domek, ve kterém dnes žiji s dcerou.“

Věděla jste, že se Váš otec setkával s Kiliánem Nowotným?

„Ne, to jsem nevěděla. Maminka mi říkala, že v této době je lepší nic nevědět. A jsem ráda, že mi nic neřekla. Vše jsme se dozvíдалa později zpětně. Ani pana Hasila jsem neznala. Vždy, když jsem opouštěla hranice, dostala jsem poučení, jak se mám chovat, a když jsem se vrátila, musela jsem na výsledcích. Co jsme dělali a podobné otázky. Já jsem se s žádným obávaným člověkem nesetkala, a tak jsem nemusela mít strach.“

Život na Bučině byl jistě velmi náročný. Jak se třeba udržovaly cesty v zimě, když nebyly tehdy ještě žádné traktory a pluhy?

„Ano, to byl. Pamatuji si, že jednou chtěl o Vánocích navštívit Bučinu vládní rada a všichni muži z Bučiny a Kvildy museli prohazovat cestu lopatami do poloviny cesty mezi oběma vesnicemi, aby se vládní rada dostal na Bučinu autem.“

Pamatujete si třeba na cestovní ruch? Jaký byl u Vás nejprve na Pramenech Vltavy a poté na Bučině?

„Dříve bývaly pracovní soboty, takže byla volná jen neděle. Lyžaři většinou přijížděli až v sobotu odpoledne a jezdili ze Strakonic a Volyně. Bývali to většinou stálí hosté. Jezdili autobusem do Kvildy a soukromé autobusy je vozily k nám. V neděli odpoledne odjeli a nebyl zase nikdo celý týden. Někdy se zastavili hajní, finančníci docházeli každý den, když chodili po obchůzkách. Nikdo jiný nepřišel. V létě bylo turistů více, v zimě méně. Lyže tenkrát ještě nebyly tolik rozšířeny.“

Chodili jste někdy za hranice? Za přáteli, za obchodem?

„Do Německa se mohlo chodit tak, že ve Kvildě na četnické stanici jste si museli zakoupit za 20 korun propustku, byl to malý pohraniční styk. Třeba turista, když chodili na Luzný, chodili německou stranou, protože to bylo příhodnější. Lépe se tam dostali. Tak chodilo hodně lidí. Bavoráci k nám zase chodili v neděli na pivo.“¹⁵⁷

¹⁵⁷ Rozhovor s Bohumilou Kyznarovou. Tazatel – L. Klímová, 2013.

Přepis celého rozhovoru s panem Franzem Strunzem

Pan Franz Strunz se narodil jako syn truhláře na Knížecích Pláních. Protože byl německé národnosti, stejně jako další členové jeho rodiny, musel ze své rodné vesnice odejít a nyní žije kousek od německého městečka Finsterau. Jeho manželka pak pochází přímo z Německa.

Jaký byl vůbec život tady na Šumavě?

„Velmi tvrdý život, ale lidé byli spokojeni. Měli práci (svá řemesla), žili nablízku přírodě. Mnoho lidí ale odešlo do Ameriky, protože tu neměli práci a docházeli jim peníze.“

Jaká řemesla tady převažovala?

„U knížete Schwarzenberga dělala největší část obyvatel v lese. Všechno mu patřilo a museli mu odvádět daně. Před sto lety to bylo zrušeno a na Knížecích Pláních byl umístěn pamětní obelisk. Johann Peter byl spisovatel z této oblasti a jeho rodiče byli velmi bohatí. Měl vilu ve Vimperku a mohl tam bydlet zadarmo. Na svém rodném domě na Knížecích Pláních měl i pamětní desku.“

Kde se nacházela pila Vaší rodiny?

„Byla to pila mého tatínka, který byl truhlář, a ležela kousek od Bučiny, mezi Pláněmi a Bučinou. Moje maminka odtud pochází. Nejdříve to byl mlýn a poté byl přestavěn na pilu.“

Jaké svátky a tradice jste dodržovali?

„Všechny katolické svátky, které držíme i dnes. Doktor Kubíček zapisoval pověsti a příběhy, které se na Šumavě staly. Šumavu znal a žil pro ni.“

Měli jste čas na nějaké zábavy?

„Bylo to jako dnes. Zábavy byly a chodili sem lidé dokonce z Německa. Například karneval byl pořádán každý rok.“

Jaké bylo složení obyvatelstva?

„Hraniční strážníci byli Češi, jinak všichni Němci.“

Do školy tady chodily jen německé děti?

„Ano, ale v roce 1938 tu byla založena i česká škola. Ale byla to spíše škola pro německé děti, aby se naučily česky.“

Kam jste chodil do školy Vy?

„Nejdříve do školy tady na Pláních a poté do Vimperka, dva roky jsem se učil česky a anglicky. Pak jsem byl ve Volarech v dřevařské škole pro mistry. V 17 letech mě zajali Američané. V zajetí jsem byl půl roku a rodiče nevěděli, jestli žiju. Vrátil jsem se domů na Knížecí Pláně. Říkalo se, že asi budeme muset odejít, ale nikdo tomu nevěřil. Tlak byl stále větší a větší, a tak jsme se nakonec začali přesouvat sami v roce 1946. Všechno jsme tady nechali a odešli v noci jen nalahko. Bylo to velmi nebezpečné. V Bavorsku jsme ale měli příbuzné a ty se o nás postarali. Kdo neodešel, byl následně transportován násilně. Pro mé rodiče to bylo velmi náročné, i co se týče shánění práce. Založili si opět truhlářství a později měli až 5 zaměstnanců.“

Jak jste se o odsunu dozvěděli?

„Vše jsme sledovali z německé strany. Posadili jsme se na židle a smutně jsme pozorovali, co se v naší vesnici dělo a jak vše ničili. V sobotu, v nějaký svátek v březnu, byl vyhozen do povětří i samotný kostel. Zničili také hřbitov. Já s mou rodinou jsme se pak zasadili o to, aby byl opět obnoven. Povedlo se nám to v roce 1992.“

Jaký tu byl turistický ruch?

„Už kolem roku 1800 byla tato oblast velmi vyhledávaným turistickým centrem.“

Jaké významné budovy stály na Knížecích Pláních?

„Na Knížecích Pláních byla fořtovna, kostel, hřbitov, škola, konzum a 4 hostince.“¹⁵⁸

¹⁵⁸ Rozhovor s Franzem Strunzem. Tazatel – L. Klímová, 2013.

Obrázek 36: vizitka pana Strunze¹⁵⁹

Obrázek 37: místo, kde stával dům rodiny Strunzů¹⁶⁰

¹⁵⁹ Soukromý archiv L. Klímové.

¹⁶⁰ *Knížecí Pláně*. Získáno 31. 05. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=639>

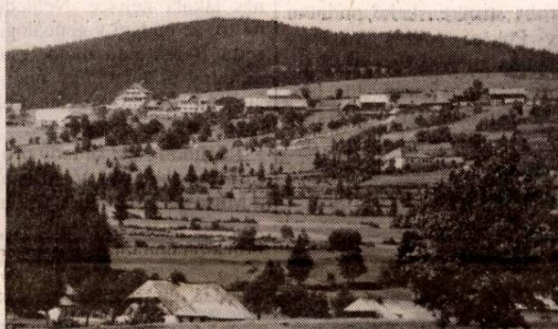
K dějinám obce Bučina

Nejstarší písemný doklad v matrice zemřelých fary Kvilda

S velkým zájmem jsem přečetl článek Pavla Mörta s názvem Bez kolejí do lůna Šumavy, který byl otištěn 23. srpna na straně 5.

Autor tvrdí, že obec Bučina byla založena v polovině 18. století "na jedné z bývalých tras Zlaté stezky". Odbočka Zlaté stezky začínala v bavorské osadě Salzgattern a přes Röhrnbach, Freyung a Kreuzberg pokračovala k české zemské hranici a přes Kvildu vedla do Kašperských Hor. Tato odbočka byla v provozu do počátku 18. století, kdy v roce 1706 císař Josef I. zakázal dovoz bavorské soli do Čech. Cesta přestala být používána.

Počátky obce Bučina sahají do doby daleko mladší a k jejímu založení došlo teprve v druhé polovině 18. století. Byla založena v místech, kde dříve stál bukový les. Nejstarší zachovaný písemný doklad o existenci obce se zachoval v matrice zemřelých fary Kvilda. V roce 1785 se

Bučina ve 30. letech tohoto století.

Foto archiv autora

poprvé uvádí německý název "Buchenwald". Jar. Schaller ve své Topographii des Königreichs Böhmen z r. 1790 uvedl obec pod jménem Buchenwald s celkovým počtem domů 32. Existuje však určitá pravděpodobnost, že takový vysoký počet domů obec neměla. Svědčí o tom ta skutečnost, že zachovalý soupis osadníků fary Kvilda z roku 1793 uvedl pouze 13 domů. Stejný počet byl i v r. 1794, kdy zde žilo 100 osob. Rychtářem obce Bučina byl tehdy Šebestián Harant, který byl v domě č. 1. Počet domů se po-

někud zvýšil, v roce 1840 dosáhl 17 a bydlelo zde již 140 osob. Tehdy Johann Gottfried Sommer ve své knize Das Königreich Böhmen statistisch – topographisch dargestellt použil poprvé názvu Buchwald. V této knize naleznete poprvé zmínku, že v případě příznivého počasí je možné z Bučiny vidět vrcholky salcburského pohoří.

V letech 1865 - 1866 byla vybudována silnice z Kvildy do Bučiny nákladem 8000 zlatých.

Na počátku 20. století vydala Národní jednota Pošu-

mavská Průvodce Šumavou Ant. Bašty. V něm zjistíme, že tehdy v Bučině žilo již 392 Němců a pouze 4 Češi. Tehdy zde byla dvoutřídní německá obecná škola, spořitelna, expozitura celního úřadu a finanční stráž. Stály zde dva hostince, jejichž majiteli byli Fr. Zanela a Jan Harant. První z nich mohl nabídnout k ubytování 6 pokojů a druhý dva. Ceny ubytování byly ve výši 60 hal. a 1 K 2 hal.

Počet obyvatelstva vzrůstal, v roce 1921 dosáhl 343 osob a v roce 1930 347 obyvatel (z toho 31 Čechů). V roce 1937 došlo v Bučině k otevření české obecní školy, která po ročním trvání zanikla.

V roce 1938 byla obec připojena k Německu. Po ukončení druhé světové války a odchodu německého obyvatelstva počet obyvatel v obci Bučina poklesl a v roce 1947 zde žilo pouhých 58 osob.

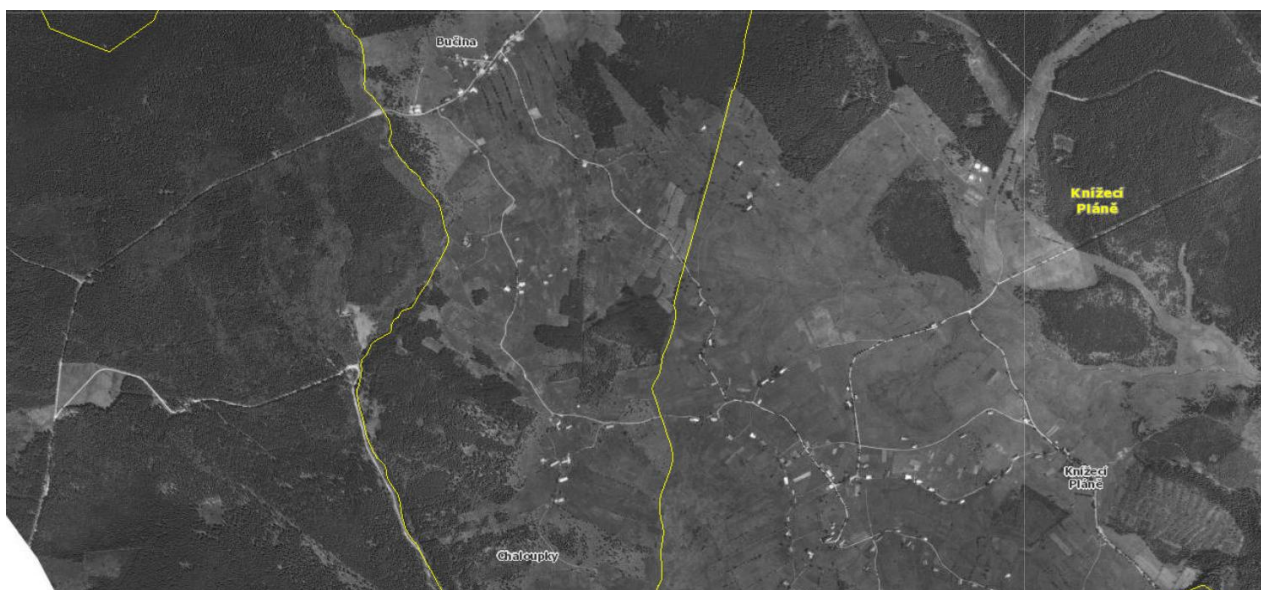
Přechod do Německa byl zrušen a k jeho znovuootevření došlo teprve v roce 1992.

PhDr. Václav STARÝ

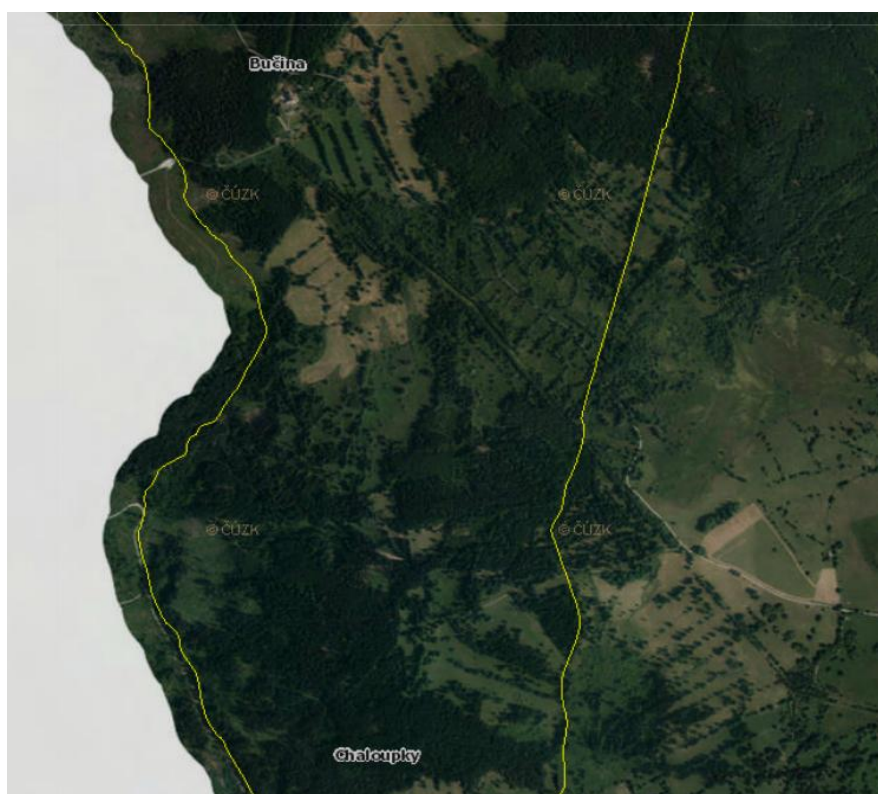
Obrázek 38: novinový článek z Listů Prachaticka z roku 1996 od Václava Starého¹⁶¹

¹⁶¹ STARÝ, Václav: K dějinám obce Bučina: Nejstarší písemný doklad v matrice zemřelých fary Kvilda. Listy Prachaticka. 11. 09. 1996, str. 5.

Dobové a současné fotografie Bučiny

Obrázek 39: mapa Bučiny a Chaloupek z roku 1949¹⁶²

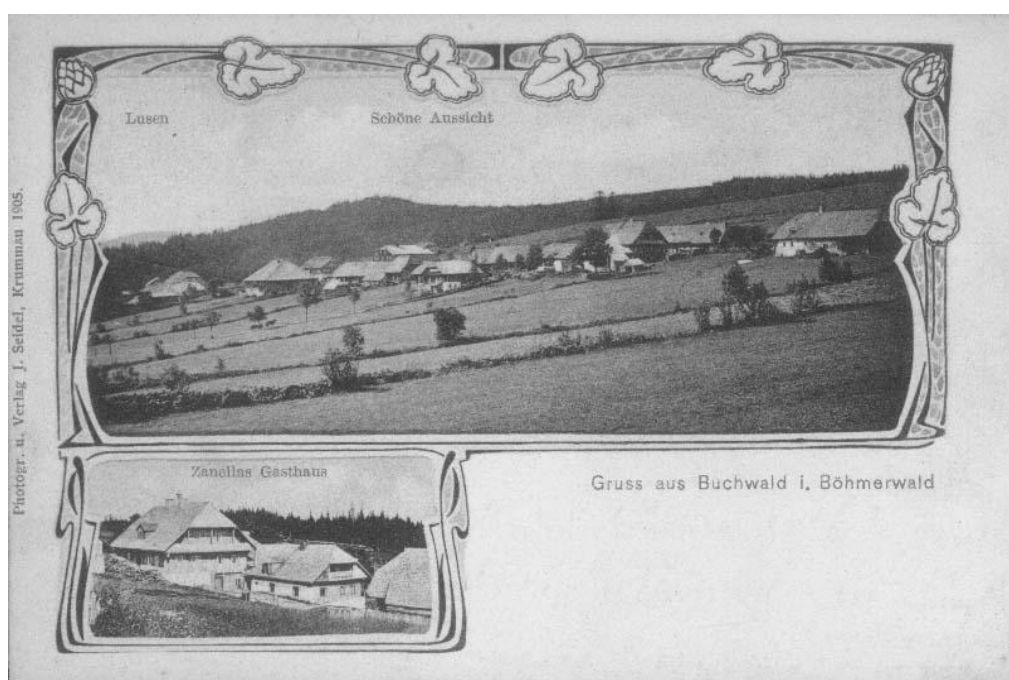
Obrázek 40: mapa Bučiny a Chaloupek z roku 2011¹⁶³

¹⁶² Národní inventarizace kontaminovaných míst: Kontaminovaná místa. [online]. 2010 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

¹⁶³ Tamtéž.

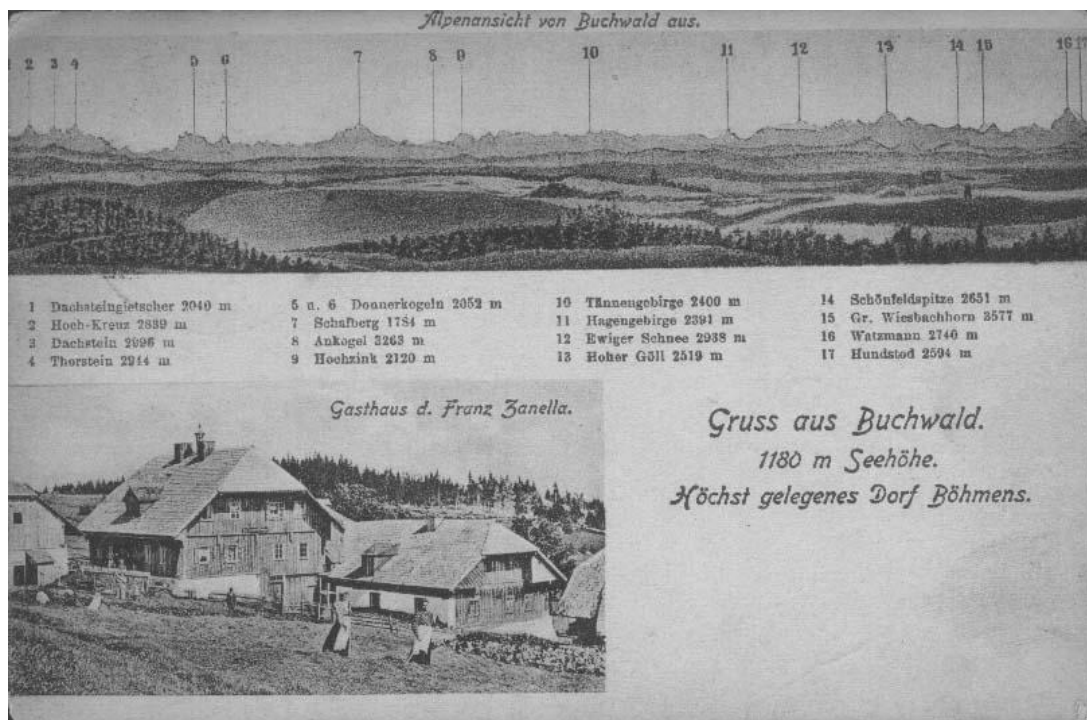
Obrázek 41: mohutné jedle poblíž hotelu Pešlova chata r. 1928¹⁶⁴

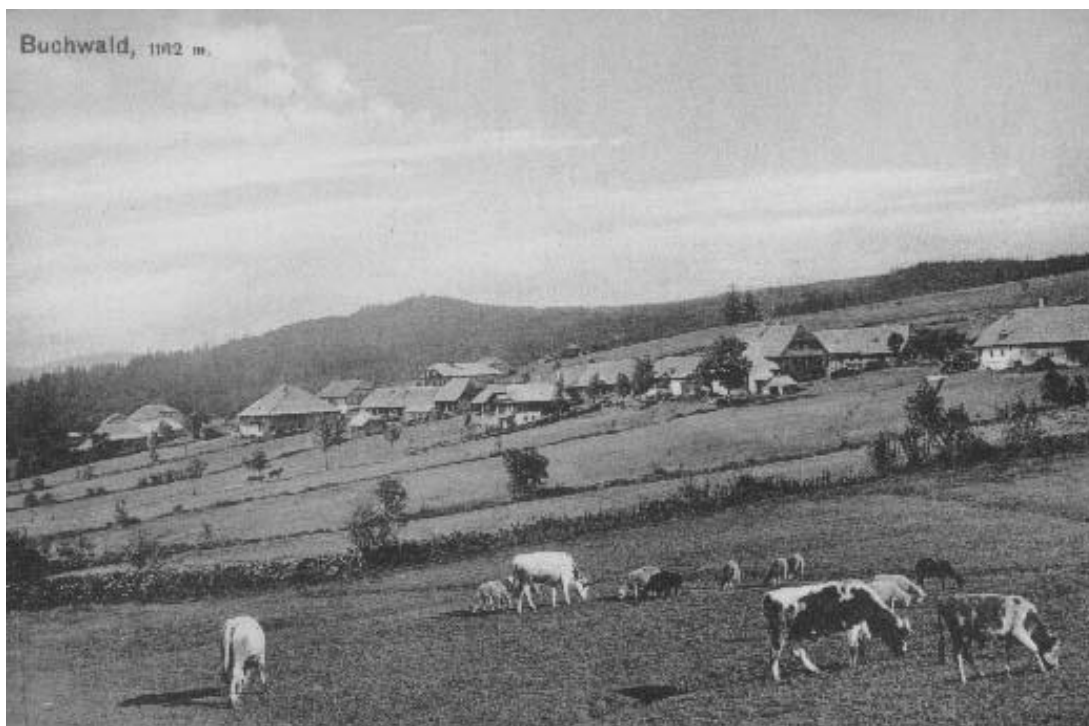
Obrázek 42: celkový pohled na Bučinu, vlevo dole Zanellův hostinec r. 1905¹⁶⁵

¹⁶⁴ REICHARDOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹⁶⁵ Tamtéž.

Obrázek 43: alpské panorama, vlevo dole hostinec U Tyroláka r. 1909¹⁶⁶

Obrázek 44: pastviny v okolí Bučiny r. 1917¹⁶⁷

¹⁶⁶ REICHARDOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹⁶⁷ Tamtéž.

Obrázek 45: Bučina byla nejvýše položená obec v Čechách (1160 m) r. 1930¹⁶⁸

Obrázek 46: kamenitá louka nad Bučinou, vpravo kaplička r. 1923¹⁶⁹

¹⁶⁸ REICHARDOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹⁶⁹ Tamtéž

Obrázek 47: zadní trakt hostince U Tyroláka r. 1925¹⁷⁰

Obrázek 48: Bučina s horou Stráž v pozadí r. 1925¹⁷¹

¹⁷⁰ REICHARDOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹⁷¹ Tamtéž.

Obrázek 49: pohled na Bučinu od osady Chaloupky, uprostřed škola r. 1935¹⁷²

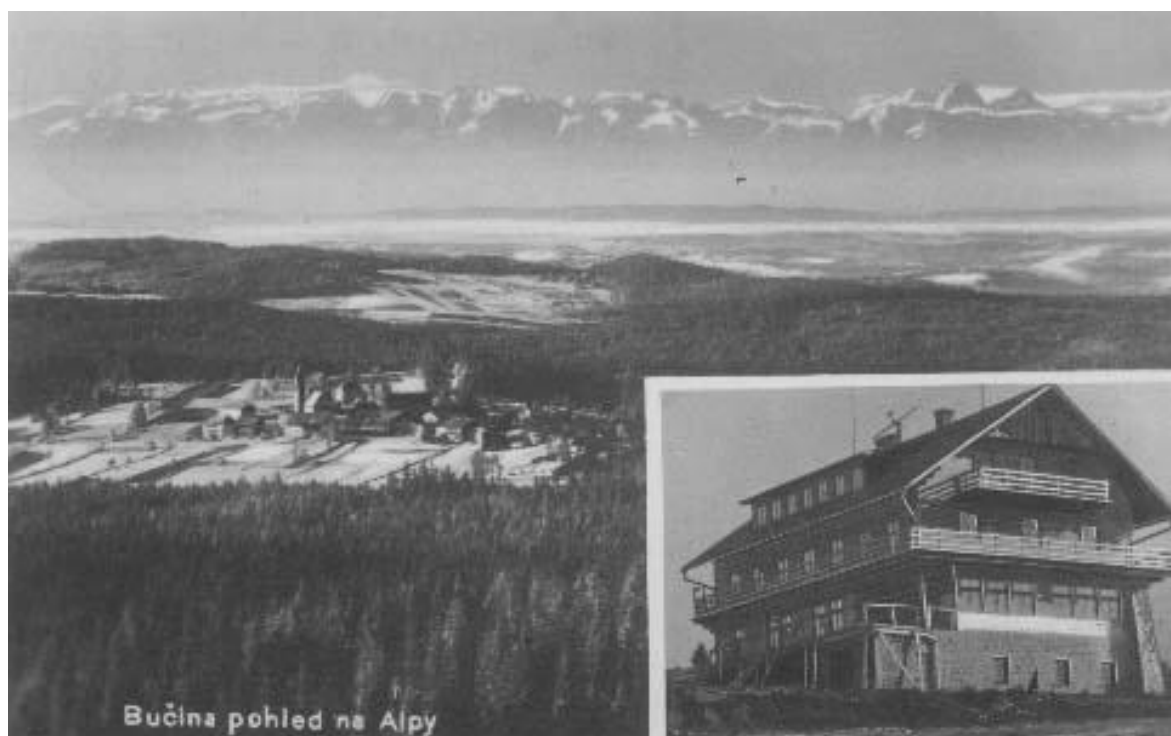
Obrázek 50: panorama s hotely Pešlova chata a Fastner r. 1938¹⁷³

¹⁷² REICHARDTOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹⁷³ Tamtéž.

Obrázek 51: hotel Fastner a pohled na Alpy r. 1936¹⁷⁴

Obrázek 52: Pešlova chata a pohled na Alpy r. 1938¹⁷⁵

¹⁷⁴ REICHARDTOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹⁷⁵ Tamtéž.

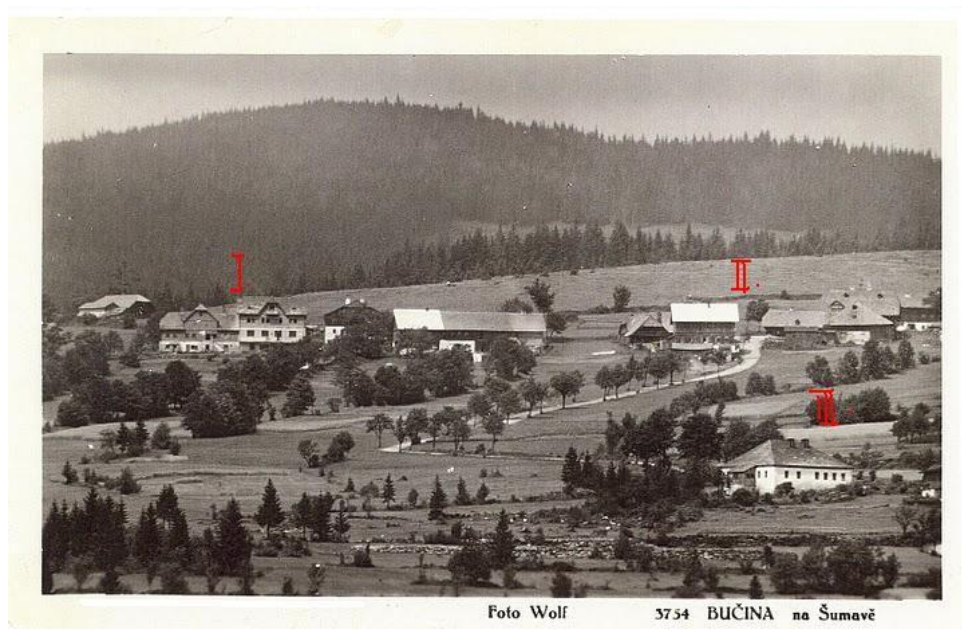
Obrázek 53: turistická ubytovna Franze Plechingera r. 1935¹⁷⁶

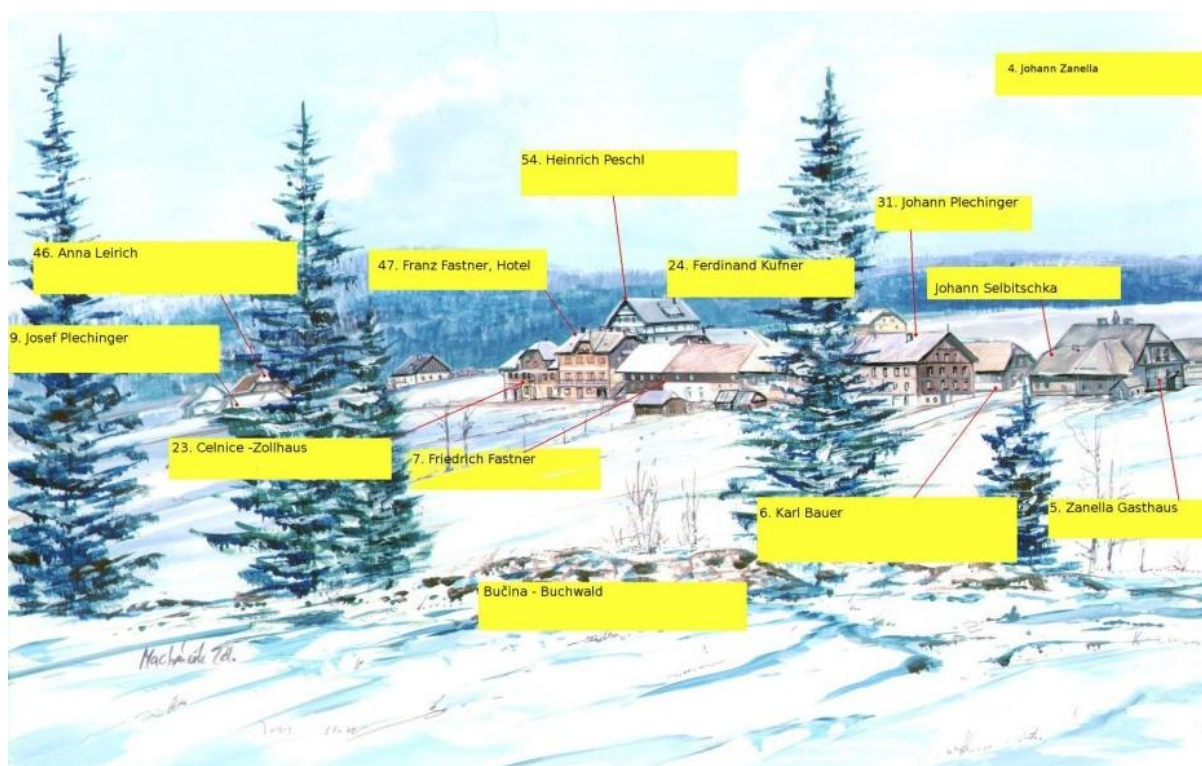
Obrázek 54: detail hotelu Fastner r. 1924¹⁷⁷

¹⁷⁶ REICHARDTOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>

¹⁷⁷ Tamtéž.

Obrázek 55: I. místo, kde stojí dnes hotel Alpská vyhlídka, II. rozcestí (nahoru k Pramenům Vltavy, vlevo k Finsterau, vpravo ke Kvildě), III. budova školy¹⁷⁸

Obrázek 56: kdo kde bydlel na Bučině¹⁷⁹

¹⁷⁸ Bučina. Získáno 06. 08. 2014 z: Facebook.com: https://www.facebook.com/pages/Bu%C4%8Dina-Buchwald/303139946394671?sk=photos_stream

¹⁷⁹ Tamtéž.

Obrázek 57: interiér kapličky na Bučině¹⁸⁰

Obrázek 58: Pešlova chata v roce 1999¹⁸¹

¹⁸⁰ Bučina. Získáno 06. 08. 2014 z: Facebook.com: https://www.facebook.com/pages/Bu%C4%8Dina-Buchwald/303139946394671?sk=photos_stream

Obrázek 59: pozůstatky základů hotelu Fastner, v pozadí Alpská vyhlídka¹⁸²

Obrázek 60: ruiny sklepa hotelu Fastner¹⁸³

¹⁸¹ Bučina. Získáno 27. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=527>

¹⁸² Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 61: opět hotel Fastner¹⁸⁴

Obrázek 62: zbytek klenby hotelu Fastner¹⁸⁵

¹⁸³ Soukromý archiv L. Klímové.

¹⁸⁴ Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 63: hraniční přechod na Bučině, foceno z německé strany 2013¹⁸⁶

Obrázek 64: hraniční přechod v roce 1934¹⁸⁷

¹⁸⁵ Soukromý archiv L. Klímové.

¹⁸⁶ Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 65: křižovatka cest na Kvildu a Knížecí Pláně r. 2013¹⁸⁸

Obrázek 66: křižovatka cest na Kvildu a Knížecí Pláně r. 1935¹⁸⁹

¹⁸⁷ REICHARDT, Jan a REICHARDOVÁ, Blanka. *Stará Šumava: Pláně a Povydrí = Der alte Böhmerwald: die Gefilde und das Widratal*. [Praha: Honza Reichardt, 2004].

¹⁸⁸ Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 67: kombinace starých a současných fotografií¹⁹⁰

Obrázek 68: kombinace starých a současných fotografií¹⁹¹

¹⁸⁹ REICHARDT, Jan a REICHARDTOVÁ, Blanka. *Stará Šumava: Pláně a Povydrí = Der alte Böhmerwald: die Gefilde und das Widratal*. [Praha: Honza Reichardt, 2004].

¹⁹⁰ Bučina. Získáno 06. 08. 2014 z: Facebook.com: https://www.facebook.com/pages/Bu%C4%8Dina-Buchwald/303139946394671?sk=photos_stream

Obrázek 69: nájezd do stodoly, pohled směrem do stodoly¹⁹²

Obrázek 70: nájezd do stodoly, pohled z dřívější stodoly¹⁹³

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 71: základy budovy pod silnicí, pohled ze silnice směrem dolů¹⁹⁴

Obrázek 72: základy téže budovy, pohled směrem nahoru k silnici¹⁹⁵

¹⁹³ Soukromý archiv L. Klímové.

¹⁹⁴ Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 73: Kufnerova pila – pozůstatky po původních obyvatelích¹⁹⁶

Obrázek 74: pozůstatky náčiní pily¹⁹⁷

¹⁹⁵ Soukromý archiv L. Klímové.

¹⁹⁶ *Kufnerova pila*. Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=12771>

Obrázek 75: pozůstatky pily¹⁹⁸

Současné fotografie Chaloupek

Obrázek 76: křížek v Chaloupkách¹⁹⁹

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ *Kufnerova pila*. Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=12771>

Obrázek 77: třešňový sad a zbytky domu v Chaloupkách²⁰⁰

Obrázek 78: v těchto místech stál kdysi zřejmě dům č. p. 11²⁰¹

¹⁹⁹ Chaloupky. Získáno 06. 08. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4699>

²⁰⁰ Chaloupky. Získáno 06. 08. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4699>

Obrázek 79: dvířka od kamen²⁰²

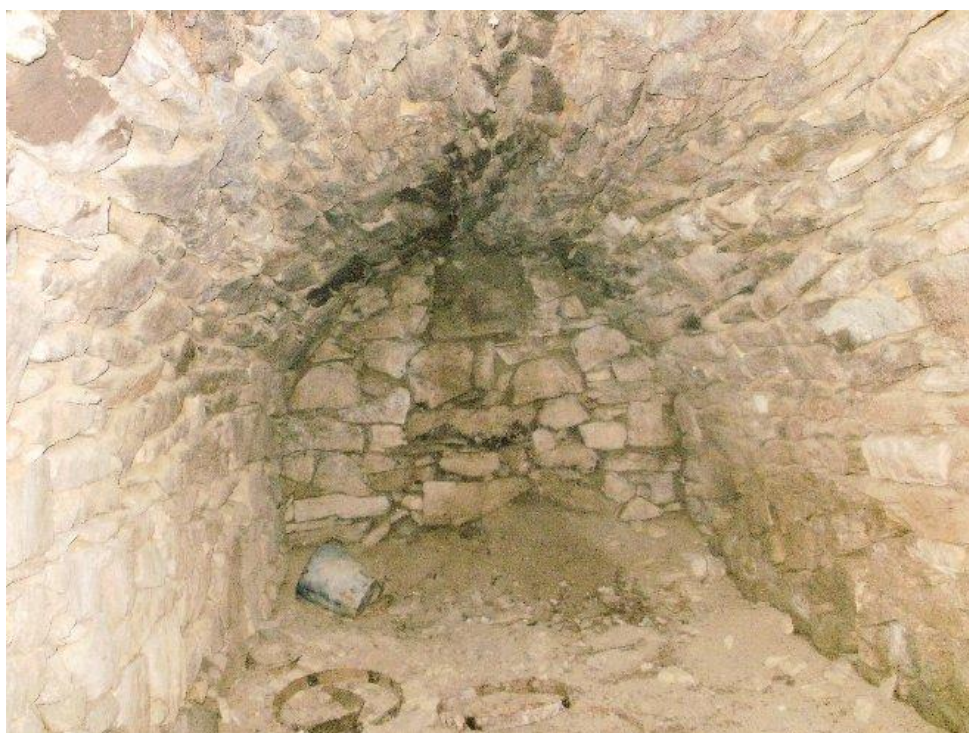
Obrázek 80: předměty denní potřeby po původních obyvatelích²⁰³

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² Chaloupky. Získáno 06. 08. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4699>

Obrázek 81: zřejmě stará nádrž na vodu²⁰⁴

Obrázek 82: pohled do sklepa²⁰⁵

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Chaloupky. Získáno 06. 08. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4699>

Obrázek 83: rozvaliny jednoho z domů²⁰⁶

Obrázek 84: pamětní tabulka u bývalého domu č. p. 22²⁰⁷

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Chaloupky. Získáno 06. 08. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4699>

Současné a dobové fotografie osady Na Mlýnské Mýtině

Obrázek 85: letecký snímek osady Na Mlýnské Mýtině 1949²⁰⁸

Obrázek 86: letecký snímek osady Na Mlýnské Mýtině 2011²⁰⁹

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Národní inventarizace kontaminovaných míst: Kontaminovaná místa. [online]. 2010 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

Obrázek 87: fotografie umístěné na pomníčku u domu č. p. 39²¹⁰

Obrázek 88: pomníček u domu č. p. 39²¹¹

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Na Mlýnské Mýtině. Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4771>

Obrázek 89: detail pomníčku²¹²

Obrázek 90: nájezd na půdu domu č. p. 39²¹³

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Na Mlýnské Mýtině. Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4771>

Obrázek 91: kříž před domem č. p. 39. stál v místě, které je dnes zarostlé javorovými nálety²¹⁴

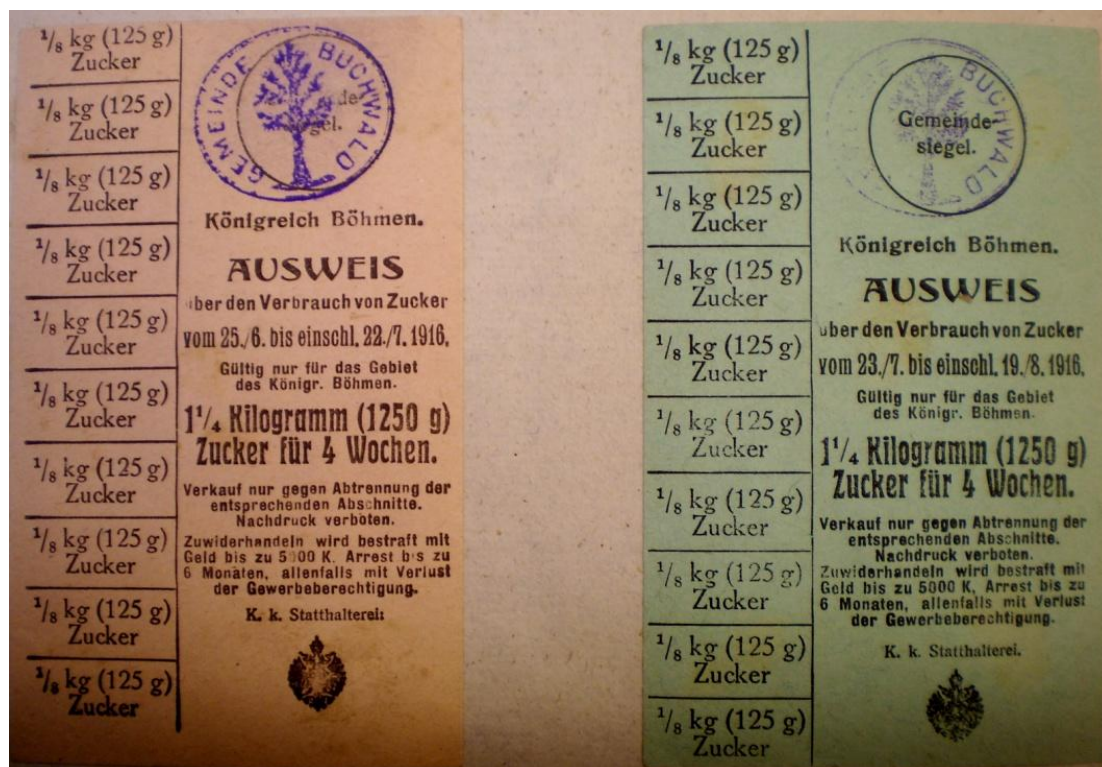

Obrázek 92: rozpadlý nájezd na půdu²¹⁵

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Na Mlýnské Mýtině. Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4771>

Dokumenty z kronik Knížecích Plání a Bučiny

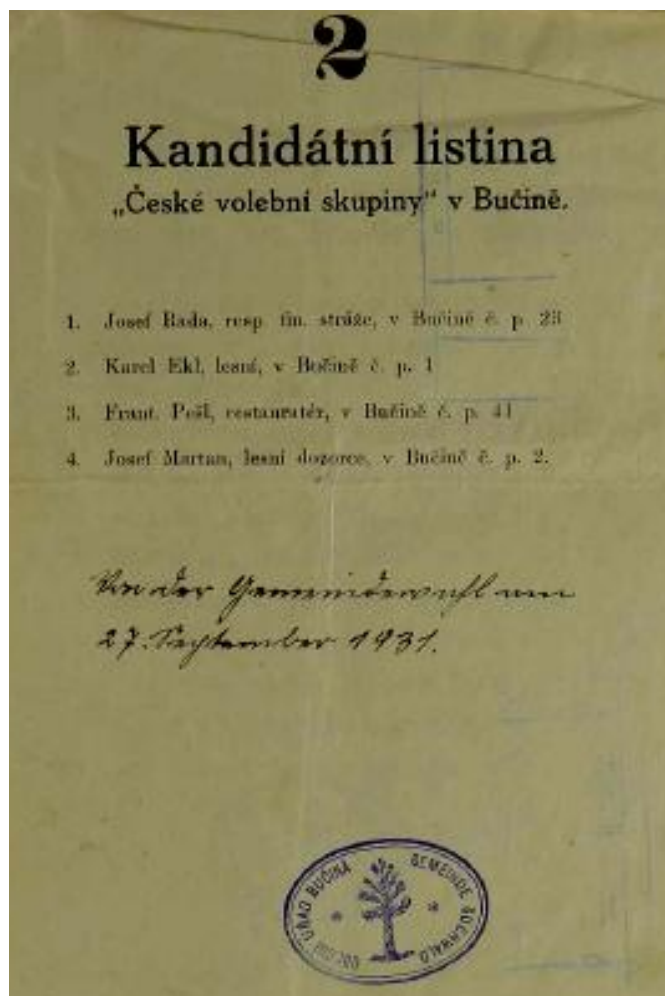
Obrázek 93: potravinové lístky na cukr z roku 1916²¹⁶

Obrázek 94: reklamní upoutávka na Pešlovu chatu²¹⁷

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ SOKa v Prachaticích. Knížecí Pláně – Chronik der Gemeinde Fürstenhut (1902 – 1933).

Obrázek 95: kandidátní listina z kroniky obce Bučina²¹⁸

²¹⁷ Soukromý archiv L. Klímové.

²¹⁸ SOKA v Prachaticích. Knížecí Pláně – Chronik der Gemeinde Fürstenhut (1902 – 1933).

Dobové a současné fotografie Knížecích Plání

Obrázek 96: letecký snímek Knížecích Plání 1949²¹⁹

Obrázek 97: letecký snímek Knížecích Plání 2011²²⁰

²¹⁹ Národní inventarizace kontaminovaných míst: Kontaminovaná místa. [online]. 2010 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

²²⁰ Tamtéž.

Obrázek 98: pohled na Knížecí Pláně 1930²²¹

Obrázek 99: hostinec Aloise Kölbla na Knížecích Pláních²²²

²²¹ Knížecí Pláně. Získáno 31. 05. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=639>

²²² ROUČKA, Zdeněk: *Tenkrát na Šumavě, fotografie 1929 – 1939*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2009.

Obrázek 100: Tremlova pila²²³

Obrázek 101: pozůstatky pily 2014²²⁴

²²³ Knížecí Pláně. Získáno 31. 05. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=639>

²²⁴ Tremlova pila. Získáno 27. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945:
<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=14803>

Obrázek 102: pozůstatky pily²²⁵

Obrázek 103: Knížecí Pláně²²⁶

²²⁵ Tremlova pila. Získáno 27. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945:

<http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=14803>

²²⁶ ROUČKA, Zdeněk: *Tenkrát na Šumavě, fotografie 1929 – 1939*. 1. vyd. Plzeň ZR & T, 2009

Obrázek 104: pohled na kdysi obydlené Knížecí Pláně²²⁷

Obrázek 105: Knížecí Pláně dnes²²⁸

²²⁷ Soukromý archiv L. Klímové.

²²⁸ Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 106: staré základy budov – nájezd do stodoly²²⁹

Obrázek 107: pohled z jiné strany²³⁰

²²⁹ Soukromý archiv L. Klímové.

²³⁰ Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 108: pozůstatky sklepa²³¹

Obrázek 109: smírčí kříž uprostřed liduprázdné krajiny²³²

²³¹ Soukromý archiv L. Klímové.

²³² Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 110: kostel a fara²³³

Obrázek 111: interiér kostela²³⁴

²³³ *Knížecí Pláně*. Získáno 31. 05. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=639>

²³⁴ Tamtéž.

Obrázek 112: pozůstatky kostela a znak Rožmberků na levém sloupu²³⁵

Obrázek 113: kříž v místě oltáře a jeho detail²³⁶

²³⁵ Soukromý archiv L. Klímové.

²³⁶ Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 114: pohled od hřbitova²³⁷

Obrázek 115: památník padlým vojákům²³⁸

²³⁷ Soukromý archiv L. Klímové.

²³⁸ Soukromý archiv L. Klímové.

Obrázek 116: pohled na občerstvení²³⁹

Obrázek 117: fotografie z roku 1902²⁴⁰

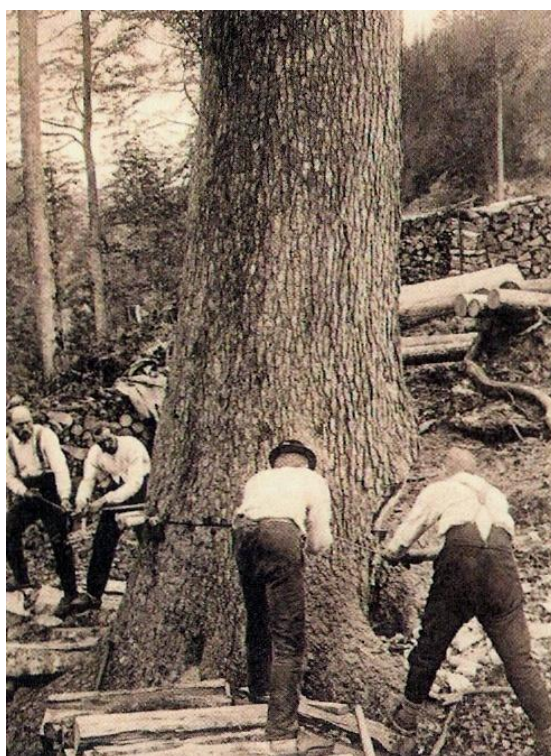
²³⁹ Soukromý archiv L. Klímové.

²⁴⁰ Hájenka Knížecí Pláně: Historie. [online]. [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://www.knizeciplane.cz/hajenka/historie.asp>

Život na Šumavě a řemesla

Obrázek 118: těžba dřeva²⁴¹

Obrázek 119: kácení stromů²⁴²

²⁴¹ ROUČKA, Zdeněk: *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008.

²⁴² Tamtéž.

Obrázek 120: pálení uhlí²⁴³

Obrázek 121: dřevařská bouda²⁴⁴

²⁴³ ROUČKA, Zdeněk: *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008.

²⁴⁴ ROUČKA, Zdeněk: *Šumavou Karla Klostermanna, obrazy 1875 – 1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008.

Obrázek 122: lesní pastva na Bučině 1910²⁴⁵

Obrázek 123: sušení hub²⁴⁶

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ ROUČKA, Zdeněk: *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006.

Obrázek 124: od jara 1938 se objevovaly na staveních Němců hákové kříže²⁴⁷

Obrázek 125: těžaři rašeliny²⁴⁸

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ ROUČKA, Zdeněk: *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: umrlčí prkna	7
Obrázek 2: sklizeň brambor v říjnu 1905	9
Obrázek 3: výroba dřeváků.....	12
Obrázek 4: plavení dřeva	14
Obrázek 5: doprava kmenů na saních	14
Obrázek 6: výroba dřevěného drátu.....	16
Obrázek 7: sušení rašeliny u Horské Kvildy	17
Obrázek 8: těžba rašeliny.....	18
Obrázek 9: mapa z 19. století	22
Obrázek 10: škola mezi Bučinou a Knížecími Pláněmi	23
Obrázek 11: mapa obce Bučina	24
Obrázek 12: hájovna	25
Obrázek 13: tradiční šumavský dům s věžičkou	34
Obrázek 14: šumavská světnice.....	35
Obrázek 15: básník Johann Peter.....	40
Obrázek 16: reklamní poutač na Pešlovu chatu.....	51
Obrázek 17: reklamní poutač na Pešlovu chatu.....	52
Obrázek 18: kaplička na Bučině	54
Obrázek 19: detail pomníku před kapličkou.....	54
Obrázek 20: tzv. finské domky	55
Obrázek 21: Pešlova chata rok 1938 v roce 1991.....	57
Obrázek 22: dnes pod názvem Alpská vyhlídka.....	57
Obrázek 23: Pešlova chata v 90. letech	61
Obrázek 24: záznam o převedení pozemku manželům Pešlovým.....	61
Obrázek 25: mapa osady Chaloupky	63
Obrázek 26: Johann Baier.....	64
Obrázek 27: děti jdoucí v zimě do školy	65
Obrázek 28: stará cesta v osadě Chaloupky	68
Obrázek 29: mapa osady na Mlýnské Mýtině	69
Obrázek 30: firemní razítko.....	70
Obrázek 31: památný obelisk	71

Obrázek 32: dům, který stojí na Knížecích Pláních jediný (2014).....	72
Obrázek 33: kostel sv. Jana Křtitele 1926	73
Obrázek 34: hřbitov 2014	74
Obrázek 35: reklamní upoutávka v dobovém tisku	78
Obrázek 36: vizitka pana Strunze	86
Obrázek 37: místo, kde stával dům rodiny Strunzů.....	86
Obrázek 38: novinový článek z Listů Prachaticka z roku 1996 od Václava Starého	87
Obrázek 39: mapa Bučiny a Chaloupek z roku 1949	88
Obrázek 40: mapa Bučiny a Chaloupek z roku 2011	88
Obrázek 41: mohutné jedle poblíž hotelu Pešlova chata r. 1928.....	89
Obrázek 42: celkový pohled na Bučinu, vlevo dole Zanellův hostinec r. 1905	89
Obrázek 43: alpské panorama, vlevo dole hostinec U Tyroláka r. 1909	90
Obrázek 44: pastviny v okolí Bučiny r. 1917	90
Obrázek 45: Bučina byla nejvýše položená obec v Čechách (1160 m) r. 1930	91
Obrázek 46: kamenitá louka nad Bučinou, vpravo kaplička r. 1923	91
Obrázek 47: zadní trakt hostince U Tyroláka r. 1925.....	92
Obrázek 48: Bučina s horou Stráž v pozadí r. 1925	92
Obrázek 49: pohled na Bučinu od osady Chaloupky, uprostřed škola r. 1935.....	93
Obrázek 50: panorama s hotely Pešlova chata a Fastner r. 1938.....	93
Obrázek 51: hotel Fastner a pohled na Alpy r. 1936	94
Obrázek 52: Pešlova chata a pohled na Alpy r. 1938	94
Obrázek 53: turistická ubytovna Franze Plechingera r. 1935	95
Obrázek 54: detail hotelu Fastner r. 1924.....	95
Obrázek 55: I. místo, kde stojí dnes hotel Alpská vyhlídka, II. rozcestí (nahoru k Pramenům Vltavy, vlevo k Finsterau, vpravo ke Kvildě), III. budova školy.....	96
Obrázek 56: kdo kde bydlel na Bučině.....	96
Obrázek 57: interiér kapličky na Bučině	97
Obrázek 58: Pešlova chata v roce 1999	97
Obrázek 59: pozůstatky základů hotelu Fastner, v pozadí Alpská vyhlídka	98
Obrázek 60: ruiny sklepa hotelu Fastner	98
Obrázek 61: opět hotel Fastner	99
Obrázek 62: zbytek klenby hotelu Fastner	99

Obrázek 63: hraniční přechod na Bučině, foceno z německé strany 2013	100
Obrázek 64: hraniční přechod v roce 1934.....	100
Obrázek 65: křižovatka cest na Kvildu a Knížecí Pláně r. 2013	101
Obrázek 66: křižovatka cest na Kvildu a Knížecí Pláně r. 1935	101
Obrázek 67: kombinace starých a současných fotografií	102
Obrázek 68: kombinace starých a současných fotografií	102
Obrázek 69: nájezd do stodoly, pohled směrem do stodoly	103
Obrázek 70: nájezd do stodoly, pohled z dřívější stodoly	103
Obrázek 71: základy budovy pod silnicí, pohled ze silnice směrem dolů.....	104
Obrázek 72: základy téže budovy, pohled směrem nahoru k silnici	104
Obrázek 73: Kufnerova pila – pozůstatky po původních obyvatelích.....	105
Obrázek 74: pozůstatky náčiní pily	105
Obrázek 75: pozůstatky pily	106
Obrázek 76: křížek v Chaloupkách.....	106
Obrázek 77: třešňový sad a zbytky domu v Chaloupkách.....	107
Obrázek 78: v těchto místech stál kdysi zřejmě dům č. p. 11.....	107
Obrázek 79: dvířka od kamen.....	108
Obrázek 80: předměty denní potřeby po původních obyvatelích	108
Obrázek 81: zřejmě stará nádrž na vodu.....	109
Obrázek 82: pohled do sklepa.....	109
Obrázek 83: rozvaliny jednoho z domů.....	110
Obrázek 84: pamětní tabulka u bývalého domu č. p. 22	110
Obrázek 85: letecký snímek osady Na Mlýnské Mýtině 1949	111
Obrázek 86: letecký snímek osady Na Mlýnské Mýtině 2011	111
Obrázek 87: fotografie umístěné na pomníčku u domu č. p. 39.....	112
Obrázek 88: pomníček u domu č. p. 39	112
Obrázek 89: detail pomníčku	113
Obrázek 90: nájezd na půdu domu č. p. 39.....	113
Obrázek 91: kříž před domem č. p. 39. stál v místě, které je dnes zarostlé javorovými nálety	114
Obrázek 92: rozpadlý nájezd na půdu	114
Obrázek 93: potravinové lístky na cukr z roku 1916.....	115
Obrázek 94: reklamní upoutávka na Pešlovu chatu.....	115

Obrázek 95: kandidátní listina z kroniky obce Bučina	116
Obrázek 96: letecký snímek Knížecích Plání 1949	117
Obrázek 97: letecký snímek Knížecích Plání 2011	117
Obrázek 98: pohled na Knížecí Pláně 1930	118
Obrázek 99: hostinec Aloise Kölbla na Knížecích Pláních	118
Obrázek 100: Tremlova pila	119
Obrázek 101: pozůstatky pily 2014	119
Obrázek 102: pozůstatky pily	120
Obrázek 103: Knížecí Pláně	120
Obrázek 104: pohled na kdysi obydlené Knížecí Pláně	121
Obrázek 105: Knížecí Pláně dnes	121
Obrázek 106: staré základy budov – nájezd do stodoly	122
Obrázek 107: pohled z jiné strany	122
Obrázek 108: pozůstatky sklepa	123
Obrázek 109: smírčí kříž uprostřed liduprázdné krajiny	123
Obrázek 110: kostel a fara	124
Obrázek 111: interiér kostela	124
Obrázek 112: pozůstatky kostela a znak Rožmberků na levém sloupu	125
Obrázek 113: kříž v místě oltáře a jeho detail	125
Obrázek 114: pohled od hřbitova	126
Obrázek 115: památník padlým vojákům	126
Obrázek 116: pohled na občerstvení	127
Obrázek 117: fotografie z roku 1902	127
Obrázek 118: těžba dřeva	128
Obrázek 119: kácení stromů	128
Obrázek 120: pálení uhlí	129
Obrázek 121: dřevařská bouda	129
Obrázek 122: lesní pastva na Bučině 1910	130
Obrázek 123: sušení hub	130
Obrázek 124: od jara 1938 se objevovaly na staveních Němců hákové kříže	131
Obrázek 125: těžaři rašeliny	131

BIBLIOGRAFIE

3.6. Archivní prameny

- SOkA v Prachaticích. Bučina – Gemeinde Gedenkbuch – Buchwald (1925 – 1934).
- SOkA v Prachaticích. Knížecí Pláně – Chronik der Gemeinde Fürstenhut (1902 – 1933).
- SOkA v Prachaticích. Knížecí Pláně – Parzellen: Protokoll der Gemeinde.

3.7. Vzpomínky a dobová literatura

- BAŠTA, Antonín. *Průvodce Šumavou*. 2. vyd. Praha: Čsl. Kompas, 1923. 312 s. Průvodce Československého kompasu; sv. 6.
- BOROVSKEÝ, František Adolf a KREJČÍ, Jan, ed. *Řivnáčův průvodce po Šumavě: zevrubný popis celé Šumavy, jejích svahů, blízkých důležitých měst a krajin a pohoří Novohradského: Šumava před sto dvaceti lety*. Vyd. 3., V nakl. Baset 1. Praha: Baset, 2002. 173 s., [32] s. obr. příl. ISBN 80-86223-33-7.
- FASTNER, Herbert. *Erinnerungen an Buchwald*. Grafenau: Morsak Verlag, 1985. ISBN 3-87553-252-x.
- CHUDOBA, Jiří. *Průvodce Šumavou: Zevrubný popis Šumavy a svahů od Krumlova až do Nýrska*. Praha: E. Beaufort, 1896. 108 s.
- KLOSTERMANN, Karel a NOHEJL, Bohumil. *Črty ze Šumavy 1890*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1986. 124 s.
- KLOSTERMANN, Karel. *Ze světa lesních samot*: [Román]. 5. vyd. V Praze: Jos. R. Vilímek, 1922. 355 s. Spisy Karla Klostermanna; sv. 1.
- KYZNAROVÁ, Bohumila. *Soukromé poznámky*, soukromý archiv autorky, 2012

- PEISKER, Jan. *Jak se odnárodnilo horní Povltaví*. V Praze: Nákladem knihkupectví Ed. Grégr a Ed. Valečka, 1885. 28 s. Rozhledy po působišti Národní jednoty Pošumavské; 1.
- PETER, Johann. *Der Richterhub, ein Heimatbuch aus eigener Jugend*, vyd. Herdersche Verlagsbuchhandlung. Freiburg im Breisgau, 1914.
- SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen*. Díl VIII. J.G. Calve'schen Buchhandlung, 1840.
- WENZIG, Josef a KREJČÍ, Jan. *Der Böhmerwald: Natur und Mensch*. Prag: Carl Bellmann, 1860. 354 s.

3.8. Rozhovory

- *Rozhovor s Johannem Baierem*. Tazatel – J. Vávrová, srpen 2014.
- *Rozhovor s Bohumilou Kyznarovou*. Tazatel – L. Klímová, 2013.
- *Rozhovor s Franzem Strunzem*. Tazatel – L. Klímová, 2013.

3.9. Sekundární literatura a novinový článek

- Bučina a kaple Panny Marie. (1992). Text v nové bučinské kapliče.
- *Im Lande der künischen Freibauern: Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald: (Landkreis Bergreichenstein und angrenzende Gebiete)*. Grafenou: Morsak, 1980.
- KLÍMOVÁ, Lenka. *Soukromý archiv fotografií*.
- MARTAN, Miloslav. *Průvodce Šumavou: 50 nejkrásnějších turistických tras po horách a údolím Šumavy*. 1. aktualiz. vyd. Plzeň: Kletr, 1998. 159 s. Turistický průvodce Kletr. ISBN 80-85822-05-9.
- MARTAN, Miloslav a RAU, Karel. *Šumava, Bavorský les = Böhmerwald: průvodce, historické pohlednice*. 1. vyd. Plzeň: Kletr, 1991. 207 s., [16] s. obr.

příl. Šumava bez opony; sv. 2. Průvodce nakladatelství Klettr. ISBN 80-900319-2-7.

- MAZNÝ, Petr et al. *100 zajímavostí ze staré Šumavy: od Nýrska do Prachatic: [z dobových novin, časopisů, knih a archivních materiálů ...]*. Vyd. 1. V Plzni: Starý most, 2010. sv. ISBN 978-80-87338-07-0.
- PECHOUŠEK, Pavel. Česky nebo německy? To je egal! Ale doma jsem na Horské Kvildě. Čas. *Šumava*. Podzim 2013, s. 4-7.
- PEK, Josef, ed. *Kronika šumavských hvozdů: vyprávění o osudech lidí komunistického zla z padesátých let*. Vyd. 1. Vimperk: Papyrus, 1998. 287 s. ISBN 80-85776-82-0.
- PETRÁŠ, Karel. *Krajem šumavských Lad*. 1. vyd. České Budějovice: Kopp, 2004. 207 s. ISBN 80-7232-247-8.
- REICHARDT, Jan a REICHARDTOVÁ, Blanka. *Stará Šumava: Pláně a Povydrí = Der alte Böhmerwald: die Gefilde und das Widratal*. [Praha: Honza Reichardt, 2004]. 314 s. ISBN 80-239-9228-7.
- ROUČKA, Zdeněk. *Předválečnou Šumavou: život, práce, krajina*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2006. 240 s., [2] s. obr. příl. ISBN 80-239-6953-6.
- ROUČKA, Zdeněk. *Šumavou Karla Klostermanna: obrazy 1875-1914*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2008. 244 s. ISBN 978-80-904128-0-4.
- ROUČKA, Zdeněk, ed. *Tenkrát na Šumavě: fotografie 1929-1939*. 1. vyd. Plzeň: ZR & T, 2004. 236 s. ISBN 978-80-239-2498-5.
- STARÝ, Václav. K dějinám obce Bučina: Nejstarší písemný doklad v matrice zemřelých fary Kvilda. *Listy Prachaticka*. 11. 09. 1996. str. 5.
- *Šumava: příroda, historie, život*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2003. 800 s. ISBN 80-7340-021-9.
- VÁVROVÁ, Jaroslava. *Kapitoly z minulosti Kvildy*. 2., rozš. vyd. Kvilda: Jaroslava Vávrová, 2005. 141 s. ISBN 80-239-5105-X.

- VONDRUŠKA, Vlastimil. *Život staré Šumavy*. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1989. 246 s.
- WEISHÄUPL, Adolf.: *Die Gefilde*. Krumbach: 2011.
- ŽÁK, David Jan. *Návrat Krále Šumavy: román o Josefu Hasilovi*. 1. vyd. V Praze: Labyrint, 2012. 396 s. ISBN 978-80-87260-39-5.

3.10. Internetové zdroje

- *Alpská vyhlídka: Historie a zajímavosti*. www.alpskavyhlidka.cz [online]. 2010 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.alpskavyhlidka.cz/fotogalerie-cz/category/1-alpska-vyhliidka.html>
- *Bučina*. Získáno 06. 08. 2014 z: Facebook.com: https://www.facebook.com/pages/Bu%C4%8Dina-Buchwald/303139946394671?sk=photos_stream
- *Bučina*. Získáno 14. 04. 2015 z: Facebook.com: <https://www.facebook.com/pages/Bu%C4%8Dina-Buchwald/303139946394671?sk=timeline>
- *Bučina*. Získáno 27. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=527>
- *Hájenka Knížecí Pláně: Historie*. Získáno 31. 05. 2014 z: <http://www.knizeciplane.cz/hajenka/historie.asp>
- *Chaloupky*. Získáno 06. 08. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4699>
- *Knížecí Pláně*. Získáno 31. 05. 2014 z: Zaniklé obce a objekty po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=639>
- *Kohoutikriz.org*. Získáno 06. 08. 2014 z: Herbert Fastner – An da Grenz: http://www.kohoutikriz.org/data/w_fastn.php

- *Kontaminovaná místa.* (2010). Získáno 31. 05. 2014 z: Národní inventarizace kontaminovaných míst: <http://kontaminace.cenia.cz>
- *Kufnerova pila.* Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=12771>
- *Na Mlýnské Mýtině.* Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=4771>
- Mapy.cz: mapa z 19. století. [online]. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/19stoleti?x=13.5933577&y=48.9630712&z=12&source=ward&id=5397>
- PĚNIČKOVÁ, K. (listopad 2013). Vzpomínky Johanna Baiera. *Šumava.eu*, stránky <http://obec.sumava.eu/index.php/sumava/102-zpravy/4036-na-krasne-sumave>.
- REICHARDTOVI, J. a B. (2005 – 2011). *Kvildsko*. Získáno 06. 08. 2014 z: Šumava na starých pohlednicích: <http://www.stara-sumava.cz/kvildsko/kvildskohl.htm>
- *Seewaldova pila.* Získáno 21. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=15075>
- *Tremlova pila.* Získáno 27. 09. 2014 z: Zaniklé obce po roce 1945: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=14803>